

Patru fără un sfert

Virgil Mazilescu

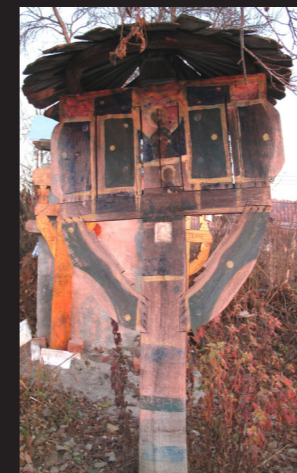
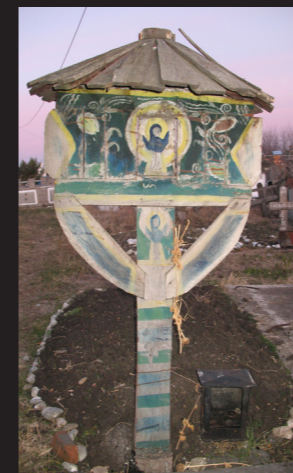
patru fără un sfert dragostea mea ce faci tu acum
în locurile prin care te mai afli
prin ploaie merg - nimeni - am părul ud
și gândul cât un pui de șoarece mic mic și negru

și tu ce faci dragostea mea spăl rufe ca întotdeauna
când plouă - te aștept întoarce-te
apasă pe butonul liftului etajul șapte
nu este prea departe de mormânt

nimeni
doar dumnezeu
ploaia
mormanul de rufe murdare

Liviu Ioan STOICIU
Paul ARETZU
Ion LAZU
Cornel NICULAE
Paul DOGARU
Simona DUMITRACHE
C. VOINESCU
Nicolae TIȚA
Dorin TEODORESCU
Raluca NEAGU
Silviu GORJAN
Virgil DUMITRESCU
Ioan Florin TUINEA
Alina NĂUIU
Ion GEORGESCU
Maria IONICĂ
Tudor Gheorghe CALOTESCU
Iulian NEGRILĂ
Claudia BALAȘ
Dorin POPESCU
Maria CALCIU
Dumitru BĂLUȚĂ
Dumitru BOTAR
Luminița MIȘU
Lița SCARLAT
Laurențiu GUȚICĂ
Dorina POPESCU
Gheorghe IORGA
Cristina BACICU-BOTEZ
Nicolae ROGOBETE

Coperta întâi: Virgil Mazilescu
Coperta a doua: Din expozițiile Galeriei Artis – Slatina – 2014
Coperta a treia: Cruci de la Pietriș

3	Eseu
Singur
printre români
Cornel NICULAE	19	Cuvinte din bătrâni
După vrerea
Brâncoveanului
Dorin TEODORESCU	36	Intarsii
Eugen Ionescu –
diplomatul
Ioan Florin TUINEA
6	Paradigma
O confidență
Liviu Ioan STOICIU	23	Poesis
Raluca NEAGU	39	Poesis
Alina NĂUIU
9	Restituiri
Pan M. Vizirescu –
poetul
Paul DOGARU	26	Calendar
Aprilie	42	Rememorări esențiale
Virgil Mazilescu
C. VOINESCU
12	Interviu
Istorie și memorie
Simona
DUMITRACHE	27	Vitralii
O lume, oamenii ei
și eternitatea
Silviu GORJAN	44	La o aniversare
Ion GEORGESCU
14	Critice
Tristețea lirică
a neliniștii de sine
C. VOINESCU	31	Cronică literară
Anecdota, ca model
cultural
Paul ARETZU	47	File de istorie literară
Marin Sorescu
în documente inedite
Maria IONICĂ
16	Proză
Lacrimi de iarbă
Nicolae TIȚA	33	Meridiane lirice
Din Panteonul
literelor fără granițe
Virgil DUMITRESCU	52	Calendar
Mai

SUMAR

aprilie-iunie

- 53 **Poesis**
Tudor Gheorghe
CALOTESCU
- 55 **Bloc-notes**
Serafim Duicu
Iulian NEGRILĂ
- 59 **Arte**
Pietriș – un vechi centru de cruceri de pe valea Oltețului
Claudia-Florentina BALAȘ
- 61 **Asterisc**
E un pod pe Drina care unește
Dorin POPESCU
- 64 **Un poem de...**
Maria CALCIU
- 66 **Accente**
Damian Stănoiu – între raiul poetic și infernul cotidian
Ion LAZU
- 68 **Poesis**
Dumitru BĂLUȚĂ
- 70 **Remember**
Haralamb G. Lecca
Dumitru BOTAR
- 71 **Universală**
Robert Sabatier
Luminița MIȘU
- 74 **Note de lector**
O perspectivă diacronică a parcursului existențial sorescian
Constantin VOINESCU
- 76 **Thalia**
Un popas hibernal pe insula femeilor
Liuța SCARLAT
- 78 **Calendar**
Iulie
- 79 **Interferențe**
Podul de la Slatina – arc peste timp (II)
Laurențiu GUȚICĂ
- 81 **Dulcea Bucovina**
Glasul Bucovinei – Biblia românilor de pretutindeni
Dorina POPESCU
- 84 **Sic transit...**
Turnul de veghe de la Hotărani
Gheorghe IORGA
- 86 **Simeze**
Semnificații și reverberații
Cristina BACICU-BOTEZ
- 90 **Ecce Homo**
Cel mai nedrept proces din istoria omenirii
Nicolae ROGOBETE

oltart

Redacția

Redactor-șef: **C. VOINESCU**
Secretar de redacție: **Cosmin BARCAN**

Colegiul de redacție:
Cornel NICULAE, Florin POPESCU, Virgil DUMITRESCU, Maria IONICĂ Silviu GORJAN, Dumitru BOTAR
Tehnoredactare: **Hoffman Design**
hoffmandesign@yahoo.com

Adresa

Str. Acad. P.S. Aurelian nr. 44, Slatina, județul Olt
Cod poștal: 230076
Telefon: 0723 638 840

Articolele pentru numărul 12 al revistei, redactate în MS Word, cu diacritice, format A4, la un rând, corectate, vor fi trimise pe adresa **oltart@yahoo.com** până la 15 iulie 2015.

Întreaga responsabilitate pentru conținutul articolelor aparține autorilor.

Revista publică articole conținând doar contribuții originale, din diverse domenii ale culturii.

© OltArt, 2015

Toate drepturile rezervate. Nicio parte din această ediție nu poate fi copiată prin orice formă sau prin orice mijloace, electronic sau mecanic, incluzând fotocopierea, înregistrarea sau orice alt suport de stocare-redare, fără acordul scris al autorilor.

Revistă editată de **Asociația Culturală OltArt**

Proiect sponsorizat de **Editura Hoffman**

Tiparul realizat la imprimeria editurii Hoffman

www.EdituraHoffman.com

www.LibrariaHoffman.ro

Tel./fax: 0249 460 218

0740 984 910

ISSN 2285 – 598X

ISSN-L 2285 – 598X

SINGUR PRINTRE ROMÂNI

Cornel NICULAE

*Astfel numai, Părinte, eu pot să-ți mulțumesc
Că tu mi-ai dat în lume norocul să trăiesc.
Să cer a tale daruri, genunchi și frunte nu plec,
Spre ură și blestemuri aș vrea să te înduplec,
Să simt că de suflarea-ți suflarea mea se curmă
Și-n stingerea eternă dispar fără de urmă!
(Rugăciunea unui dac)*

Nu credeam să-nvăț a muri vrodată – mărturisește Eminescu într-un vers pe care Shakespeare l-ar fi citit cu invidie.

Nu credeam nici eu că noi, românii acestui veac de început de mileniu, neînvățând să-l trăim pe Eminescu, ne-am obișnuit în odihna noastră proastă, să-l murim. Cum? Prin indiferență, incompetență și rea-credință față de poetul nostru național.

După douăsprezece clase sau mai multe, sunt mulți tineri care nu știu nimic „bun” despre poet. Intervievată de un reporter de televiziune, o încântătoare domnișoară știa atât despre Eminescu: că era „afemeiat”. Alții, colegi de generație, exhibau cu zâmbete strâmbe și tâmpe faptul că nu reținuseră niciun vers, că nu cunosc nimic despre el.

Acești analfabeți cu școală „multă” sunt repetenții (eterni) în materie de cultură națională și universală. Cum? Te întrebi legitim, sunt posibile generații moarte cultural? Sunt darul otrăvit al politicii de după 1989, care dă poporul la reformă de un sfert de veac și n-au făcut nimic, dar absolut nimic bun, în domeniul culturii, al învățământului. Ei, politicienii, ne-au închis tinerii în pușcăria inculturii, iar pe Eminescu l-au dezbrăcat în piața publică de hainele regale, lăsându-l gol și singur. Vedem din ce în ce mai mult o Românie fără Eminescu.

Mă întreb iarăși, ce standarde de efort intelectual există la noi pentru nota cinci? Ce calitate au profesorii care stau în preajma lui Eminescu? De ce se promovează tinerii inapți pentru a fi? Această concepție despre

învățare ne-a dus la ruină și la un materialism trist, înjositor. Sunt, cred, adunați, în jur de o mie (???) de dascăli proveniți din câteva licee din țară care au știința și voința de a pune copiii în stare de excelență, în ecuația zborului către înălțimile ideii, spiritului. Restul – simpli și degeaba purtători în lume de diplome, populând fără drept și abulici cancelariile incompetenței. O lume de diplome, doar! Fără oameni în ele.

De iure, totul strălucește, de facto – există licee unde nu promovează bacalaureatul niciun nobil absolvent de liceu... iar acele așa-zise licee funcționează în continuare artificial, politic, bezmetic, absurd. O catastrofă! Ce, cât și cum să se predea? De către cine? Întrebări la care nu răspunde cu fapte nimeni, în mod curajos și competent.

Și atunci – cum să ne împrietenim cu Eminescu? Există în locul pentru creier al unor scheleți mentali – convingerea că Eminescu nu mai este necesar, fiind el un fel de reziduu, deșeu cultural, care trebuie dosit, dacă nu aruncat ca orice bun depășit, expirat!

Așa se face că Eminescu este singur. Singur printre români, nu pentru că este, ca Noica zicând, „omul deplin al culturii româneștii”, un „uomo universale”, asemănat cu Leonardo, ci pentru că Eminescu este tratat cu totală iresponsabilitate de către cei care sunt plătiți să gestioneze valorile culturale românești și nu numai.

La fel ca Iisus, care spunea adevăruri fundamentale alor săi, într-un sfârșit de om și

de zeu rămâne singur pe cruce, chestionându-și Tatăl: „Dumnezeul Meu, Dumnezeul Meu, de ce M-ai părăsit?”. Și n-a răspuns nimeni...

Socrate, care clătina prin întrebările sale (puse, mai ales, tinerilor!), trufia lui a **ști** din capetele contemporanilor – sfârșește și el într-un tribunal „democrat”, care-l condamnă la moarte prin otrava cucutei. Dar Socrate, deși părăsit de regim, îi are aproape până în clipa morții pe cei **tineri** (pe Platon chiar), pe care-i învățase să zboare pe cerul filozofiei, al nemuririi.

Prin urmare, Iisus, ucis și părăsit de evreii săi, este îmbrățișat de către umanitate. Nu este singur. Socrate, părăsit și ucis de către ai săi, este iubit de către o întreagă umanitate, el, care a avut smerenia să spună oamenilor: *știu că nu știu nimic*. Nu este singur. Prin Platon, și nu numai, a intrat în eternitatea jertfei ziditoare de adevăr.

Eminescu urcă (și el) pe crucea vieții și a limbii române, pe care o îmbracă în straie de tânără și nobilă mireasă. Și moare singur, într-un ospiciu. Moare printre cuvintele sale care-l acoperă veșnic de adevăr și frumos. Cuvintele, singurii săi prieteni adevărați cu care intră sau ar trebui să intre în veșnica pomenire: „pururi tânăr”, cu ochii „visători la steaua/ Singurătății”. Dar el rămâne singur prin ne iubirea și nepăsarea urmașilor. Nu mai este primit la vatră. Lângă foc. Cartea lui se închide încet, încet, în inima românilor.

Cum este posibilă singurătatea unui geniu? Sau a unui miracol? În primul rând Eminescu este singur prin faptul genialității sale. Este singur și „fără noroc”.

Apoi, este prezentă la el o singurătate socială. Ieșit din „rând”, atipic și prea înalt, este greu de acomodat cu vulgul (mai ales politic), cu „boporul”, cu regimul. Izolarea vine ca o consecință aproape naturală. Orice geniu nu se potrivește cu „vremea”: el creează lumi pentru vremile ce va să vină. De aceea „ne-nțeles rămâne gândul” într-un sistem social inept și inert la miracol. Geniile, prin definiție, sunt mereu antisistem. Nicio societate nu poate cuprinde în umbra sa îngerii cuvintelor – frumosul în stare pură. Le scapă...

în cer. Mereu în cer.

În sfârșit, ceea ce mă interesează acum este singurătatea istorică. Istoria de după. De după mormânt. De aceea spunem: niciodată Eminescu nu a fost mai părăsit ca azi. De noi – românii! Și nu avem niciun temei să facem asta. Repet – niciunul!

Eminescu este încă cea mai mare sărbătoare de gând și limbă română. Nu s-a născut încă unul cu statura lui, să scrie cu atâta grație despre Lumea Omului. De fapt, Eminescu scrie, ca orice geniu, despre sine, cu noi cu tot, cu omenire cu tot. Sintetizându-l, ridică sufletul românesc la universal. E tot ce poate face mai înălțător un om, un creator, cu neamul său: să-l dea de grindă în cerul înalt al culturii universale. Ca voievod – el însuși „sumă lirică de voievozi”. (Petre Țuțea)

Este tentant și, cred, facil să exemplifici cu sublimități poetice eminesciene, dar neasemuita vrajă a versurilor sale este dată mai ales de întreg și nu de parte. Eminescu trebuie citit integral, fără rest. Abia apoi optezi, firește, pentru o poezie sau alta sau chiar pentru anumite versuri care te fac să te întrebi dacă au fost scrise de către un om sau au fost uitate de către Dumnezeu pe prispa Facerii:

1. *...Sufletu-mi nemângâiet
Îndulcind cu dor de moarte.*
2. *Știm de nu trăim pe-o lume ce pe
nesimțite cade?*
3. *Căci unde-ajunge nu-i hotar,
Nici ochi spre a cunoaște,
Și vremea-ncearcă în zadar
Din goluri a se naște.*
4. *Și când gândesc la viața-mi, îmi pare
că ea cură
Încet repovestită de o străină gură, ...*

Se poate ca adevărul să fie situat de partea subiectivității. Ne amintim de Heidegger, care, citându-l pe Hölderlin, susține că adevărul survine prin limbă și se dezvăluie în poezie. Să fie în felul lui și Eminescu al nostru un profet al

adevărului? Desigur, dar nu în țara lui, se pare.

În fine, Eminescu prin înzestrarea sa uriașă, ne introduce în povestea culturii de calitate. Nemaipomenitul său apetit pentru toată știința și pentru toată cultura lumii este înalt renașcentist, de-a dreptul năucitor. Manuscrisele sale, care acum sunt la îndemâna oricui, se constituie într-o splendidă lecție de dirigenție culturală despre sete și nesfârșirile ei rătăcitoare – pentru fiecare elev și profesor. O lecție despre miracolul (singurul) cultural românesc, care, în circumstanțele social-istorice de atunci, nici nu trebuia să apară. Și totuși, așa fiind – *norocul ne petrece...* aproape degeaba. Se știe astăzi mai mult computer decât Eminescu, computer pe care-l învață tinerii cu nesaț, în loc să fie închiși cu profesori cu tot, cu miniștri cu tot în opera și manuscrisele eminesciene – în infinitul bun. Se intră azi în tehnica înaltă ca-ntr-un mormânt, unde copiii aceștia nevinovați mor încet sau mai accelerat, pierzându-se în infinitul rău al căutării și aflării goale. Internetul, dincolo de binele din el, cât o fi, este un imens cimitir al geniilor rele: hackerii. Pierderea umanității prin simpla matematică seacă de gândul grațios al culturii.

Prin Eminescu, poporul român intră în absolut. Este conștiința lui înaltă cu vocație universală. Prin asta el este unul dintre *fondatori*, unul dintre *sfinții părinți*.

Un popor pentru a trăi și înălța se sprijină pe câteva adevăruri care-i dau identitate, mândrie și, în ultimă instanță, justificare istorică. Dar și responsabilitate. Eminescu este unul dintre adevărurile fără de care nu putem fi și nu putem trăi. De la înălțimea sa, el poate exista fără noi. Dar noi, în puținătatea noastră nu putem fi fără el. Am fi, dacă nu chiar suntem, ca Ovidiu exilatul, care comunică prin cineva: *vivere me dices, salvum tamen esse negabis* – adică: *spune-i că exist, dar că nu trăiesc*.

Prin Eminescu și creația sa uimitoare putem urma îndemnul lui Gide: *Să faci din tine o fință de neînlocuit*. Mediocritatea coboară, geniul înalță. „Căci funcția operelor mari, amintindu-mi iarăși de Noica, nu e de a fi doar contemplate. Este de a naște alte opere mari sau măcar de a modela omenescul din tine. Iar de nu, funcția

operelor mari este de a te face să-ți ceri scuze că existi”. Aici se ajunge prin „*lucrul*” asupra lumii lui Eminescu. Trebuie să săpăm până dăm de Eminescu din ființa noastră proprie. Adică dăm **de noi**, cei adevărați, de universalul din fiecare, scos la lumină astfel.

Preciza Vasile Pârvan într-o lecție de deschidere la Universitatea din Cluj (1919): „Supremul scop al vieții noastre e spiritualizarea marelui organism social-politic și cultural-creator care e națiunea. Mijloacele întrebuințate de noi sunt exclusiv de caracter social-cultural și pleacă din izvorul unic al idealismului național. Metoda noastră e aceea a cultivării și selecționii sufletelor superioare, prin punerea la probă a fiecărui individ care ne este încredințat cu piatra de încercare a Cultului Ideii. Cine rezistă și dă scântei e vrednic să intre în confraternitatea Universității Naționale. Cine e un simplu pietroi brut e dat înapoi în grămadă, spre a servi ca pavaj de șosea pentru construirea drumului nou către sferile cele de sus. Oportunisme, tocmeli, reductibilități nouă nu ne sunt permise. Noi suntem preoții aspri ai unei religii de purificare.” Revelator, nu? La această muncă, Eminescu contribuie și el, dacă este folosit ca prag de înălțare și purificare.

Cui nu este în stare sau nu vrea să redea pe Eminescu întreg tinerilor, făcându-i astfel responsabili de devenirea lor, este absolut necesar să i se retragă cetățenia română. La fel, celor care devin analfabeți în Eminescu. Pentru că nu te poți numi român fără să cunoști opera poetului național. Ești orice, dar nu român. Mai mult – ești orice, dar nu om.

Să plece în exil! Unde este, din motive diferite, acum, Eminescu. Poate, atunci îl vor auzi, de departe: Popor al meu, Popor al meu, de ce m-ai părăsit?

O CONFIDENȚĂ...

Liviu Ioan STOICIU

Am ajuns la 65 de ani — dar pe dinăuntru mă simt la 35, maximum 39 de ani (adică la o vârstă când te mai poți îndrăgosti nebunește, de ce nu?). Motiv să fiu întrebat de prozatoarea Doina Ruști: *Cum știi că te-ai îndrăgostit? Ce semne clare îți spun că ești îndrăgostit? Cum se manifestă la tine? Mental, fiziologic, atitudinal, emoțional? Cum știi apropiații că te-ai îndrăgostit? Va să zică:*

Din start trebuie să subliniez că toată viața am fost subminat de timiditate (parțial, din pricina timidității am ratat „mari cauze”, inclusiv în dragoste). În adolescență (în liceu) mă îndrăgosteam fără speranță de fete cărora nu îndrăzneam să le declar că sunt îndrăgostit de ele. Nu uit o copilă drăguță, pe care o vedeam la un balcon, la bloc, la etajul I, la Adjud (eu locuiam la casa părintească la curte și-i invidiam pe cei care locuiau la bloc, fiindcă aveau toaleta în apartament și apa caldă la discreție, aveau mâinile fine, cu unghiile îngrijite, spălate des cu săpunuri fine, îmi imaginam). Nu-i știam nici numele și n-a avut niciodată idee că sunt îndrăgostit de ea. Chipul său m-a urmărit ani la rând. Nu am fost atent la evoluția ei, dar i-am aflat numele întâmplător, când a murit, orașul o deplângea, cancer la sân, terminase facultatea și născuse o fetiță... Curios, în liceu am fost îndrăgostit de o altă fetișcană, elevă din Cartier, cu care abia am înfiripat o idilă de o convorbire-șapte, o sărutasem și mângâiasem (sau ea mă sărutase și mă mângâiasse), avea o paloare cu care nu eram obișnuit și un trup de vis — a murit tot de cancer, adolescentă, motiv să mă retrag și mai mult în mine însumi. Rămâne o enigmă de ce timiditatea mă însoțește până azi și în relațiile cu femeile, în condițiile în care mi-am început viața sexuală de la 11 ani (cu o tânără cu zece ani mai mare decât mine, care stătea vara într-un prepeleac să păzească via părinților ei,

vizavi de Cantonul 248, halta Adjdu Vechi, unde tata avea locuință de serviciu și unde eu am copilărit; acest „eveniment”, am impresia, a declanșat primele mele versuri).

Mai apoi, crescând, mi-am spus că e o chestiune de compatibilitate. Am rezonat numai la femei îndrăgostite de mine. Cum știam că sunt îndrăgostit? Păi eram paralizat de imaginea trupească și sufletească a celei de care eram îndrăgostit, devenită o a doua persoană din mine (prima persoană din mine eram eu, nu?), gândeam la fel, ajungeam să ne înțelegem din ochi. Eram complet în mine însumi, așa, în doi, îndrăgostit: eu, bărbat și ea, femeie, plus și minus, pozitiv și negativ în același timp. Din păcate ne-a distrus pe amândoi gelozia, imposibil de ținut în frâu, contradictorie teoretic (ne împăcam în pat, din necesități „fiziologice”, simțind nevoia să ne descărcăm tensiunea reciproc), subconștientul ne dejuca orice tentativă de echilibru atunci când nu ne controlam unul pe altul. Personal, n-am cu ce să mă laud, m-am îndrăgostit și la 50 de ani, pregătit sufletește să-mi distrug viața. Fiindcă la trezire, atunci când constatam că m-am îndrăgostit orbește de cine nu trebuie, studente (am avut două „aventuri teribile” în acest sens, amândouă fiind de... „moravuri ușoare”, cum se mai spunea pe vremea mea; nu le judec, mi-am pierdut mințile iubind două femei frumoase, de o sensibilitate și inteligență aparte, ambițioase, se credeau buricul pământului, dar care, din cauze naturale, n-au putut să aibă copii, motiv să-și bată joc de destinul lor și să se ferească să-și întemeieze o familie bazată pe respect), m-am gândit la sinucidere. Fac parte dintre sinucigași, am avut parte de mai multe tentative... Sunt atâtea de spus. Totuși, am avut noroc, la 25 de ani m-am căsătorit cu o scriitoare, în 1975, s-a născut un

băiat (azi are 39 de ani), m-am echilibrat, m-am așezat la masa de scris și am scos cărți (în ele e descărcată tensiunea unui alt gen de iubire, complementar), la 52 de ani (e inversarea vârstei de 25 de ani, observ) am divorțat, îndrăgostit de una din cele două studente pomenite (e o poveste lungă; am primit un semnal greșit atunci, la 50 de ani, când eram considerat „om serios”; eram în anul 2000, al apocalipsei, îmi ajungea cât am trăit, voiam să mă sinucid și am crezut că studenta de care m-am îndrăgostit din senin e trimisă să mă salveze), azi sunt împreună cu fosta soție... Semne clare că te-ai îndrăgostit? Faptul că viața ți se pare frumoasă și atunci când ai necazuri, că redescoperi pur și simplu lumea, îi iubești și pe cei din jur, nu numai pe cea pe care o iubești, ești transportat într-o altă dimensiune sufletească. În plus, te reactivezi trupește („mental, fiziologic, atitudinal, emoțional”, cum se subliniază în întrebare), îndeosebi sexual, ești dispus să faci toate nebuniile „fiindcă ești îndrăgostit și iubești” și nu-ți pare rău că încalci reguli ale moralei creștine, eventual, învățând să te ierți singur (găsești scuze credibile când greșești)... Cum știi apropiații că te-ai îndrăgostit? Simplu, e bătător la ochi: devii mai luminos, „emani a iubire” (mai ales la femei se vede când sunt îndrăgostite), simți că nimeni nu mai e ca tine și nu înțelegi de ce n-ai văzut și auzit sau perceput ce vezi, auzi sau percepi acum, când ești îndrăgostit — în primul rând descoperi valențele frumuseții, te miri continuu că e posibil așa ceva: Dumnezeu te-a binecuvântat...

... ȘI DOUĂ POEME

n-are nimic de dovedit

Cu sacoșele pline cu pomana de nouă zile, le va împărți cerșetorilor – dar dacă nu vin azi cerșetorii la biserică? De asta te temi tu? Nu ai nimic de

dovedit, nici n-ai legătură cu intrigile răspândite de dușmanii locului: tu ești un adept devotat al regimului, nu ai nimic de tăgăduit, poți să te închini la icoane și să pleci. Mai rău e cu mine. Că se spun în fața oamenilor atâtea lucruri neadevărate la adresa manifestărilor mele. De ce te-ai amestecat tu în primejdiile altora? De ce nu ne-am mărturisit până la capăt și n-am solicitat preotului atenția noastră? Fiindcă ne-am avântat mai mult decât trebuia, lăsându-ne năpădiți de gânduri rele... Pleacă

el, aprinde lumânări la morți, mulți, nu-i poate enumera, și la vii, câțiva apropiați, le spune pe nume, lasă 1 leu unui invalid, în poarta bisericii se întâlnește cu privirea indiferentă a celui care a murit și i se dă de pomană, bat clopotele. Brusca se hotărăște să fugă, cu convingerea că va fi salvat. Fuge de el însuși? Adevărul e că n-a avut cu ce să plătească toate contribuțiile aici. Adevărul? N-are nimic de câștigat dacă spune adevărul, din contră, mai bine să pătimească și să nu se mai împotrivescă la nimic, să lase lucrurile să curgă de la sine, să nu mai depindă de el, să nu mai aibă în mână scăparea, să nu-și mai motiveze atitudinea. N-are cu ce să se mai laude, din păcate, cu cât trece vremea, cu atât nu mai are control asupra sa, n-are rost să se mai indigneze, nici să se mai contrazică, l-a dat de gol așa de bine slăbiciunea generală și nepăsarea publică, n-are cu ce să se mai fălească, nu mai are

nevoie de nicio recompensă,
 probabil că încet-încet s-a regăsit pe lista cu morți și vii din
 familie – și habar nu are... Sunt

perturbări pe aici ale unor
 câmpuri magnetice, nu simțiți? E întrebat,
 la întâmplare, de un necunoscut. Se miră: numai de nu i s-ar
 transforma, aici, energia, în argint viu.
 Un curent îi străbate trupul. De ce nu și-ar pune și o dorință
 pe acatist? De acum înainte își va pierde urma,
 oricum... Își plânge de milă.

Aprindere

Îți măsoară gândul – de aici până dincolo de mine
 și până dincolo de lumea cealaltă,
 nedetectată: nimeni și nimic. Nu ți se pare mare lucru, nu-l
 cântărești? Nu mai gândi în afară,
 gândește înlăuntru – de o parte, moartea, de cealaltă parte...
 Nu mai știi. Ai o aprindere. Ce
 e cu tine? Îți apeși ochii și tâmplele, te tragi de păr, îți
 muști limba. Nu te mai controlează atât. „Am
 mers la o poartă și m-am trezit dintr-odată la peste cinci
 kilometri distanță, în nici 30 de secunde”. Asta
 a fost primul pas făcut
 împotriva ta, iubito – înainte să te tai din memorie cu două
 linii, în cruciș. Gata, nu mai exiști... Îți
 muști degetele, te zgârii pe față, te concentrezi cu ură la
 ea, o ură cruntă, n-o mai iubești, particulele
 ei elementare aveau sarcini electrice inverse decât ale tale?
 O înjuri – dumnezeii mă-tii, în ce hal
 m-ai adus. Te-a părăsit? Nici nu știi. Îți dau lacrimile.
 Erai obișnuit să ai un control asupra
 situației. Apoi

au început să tot răzbată un
 fel de gemete din tavanele pline de igrasie și ecouri
 bizare, strigăte disperate și umbre care
 traversau zidurile... Până ce s-a făcut din nou liniște.
 Și tăcere. Câtă senzualitate!

Paul DOGARU

Am la îndemână două cărți de versuri: „Țărmlul însingurării mele” și „Armonii inedite”, ambele apărute la Editura Fundației „Universitatea pentru toți”, în 2002, respectiv 2003. Anterior, autorul publicase „Antologia poeziei religioase”, Cluj, 1943, „Poeme”, București, 1982, „Sunet peste culmi”, București, 1985, „Călătorie de taină”, București, 1988, „Mi se oprise timpul”, București, 1995, „Prinos de lumină și har”, Iași, 1995, „Antologie de versuri”, București, 1997, „Coloane care cresc neconținut”, portrete eseistice, Iași, 1999, „Păcătoasa”, roman, București, 2003.

Este important să menționăm că Pan M. Vizirescu a lăsat nepublicate, în manuscris, cinci volume de versuri, trei de nuvele și schițe, cinci piese de teatru, un roman („Copil în război”), trei volume de studii, eseuri, cronici literare (din perioada vremii), amintiri, memorii, poezii neselectate.

La volumul din 2002, poetul și dramaturgul slătinean Gheorghe Mihail-Ginu inserează o „Postfață” succintă, cu idei relevante în stil personal, fără o susținere stilistică (spațiul, bată-l vina!), concluzii impuse de „aventura” omului-artist prin „universul propriu”... ca vocație în simbioză cu harul divinității și în cumulare de „percepte religioase”, „normele moralei creștine”, „mijloace religioase”, „imensitatea incomensurabilă a Divinității”, „dialog în voie cu Dumnezeu”, „credința neștrămutată în Dumnezeu” – s-a știut protejat de Dumnezeu, căruia i-a închinat toată viața, îmbinându-l în toată ființa sa.

Sunt sintagme dezvoltate în considerații specifice spiritului de tevdură critică: „nu a ieșit niciodată în afara spiritului gândirist (scriitorul a colaborat și la alte reviste de orientare modernistă și postmodernistă), lirica sa, de tip preponderent romantic” (parabolele din „Sonete”, transmise

prin metafore și alegorii, reverberează apoteotic în simbolism!), l-a trăit pe Eminescu ca (sic!) nimeni altul” (dar avangardiștii, cu mentorul lor Urmuz, dar semnificațiile maeutice ale tinerilor experimentalisti de azi, ca atitudine de receptare a clasicilor?). Și, mai cu seamă, nici nu concepem că „s-a detașat cât n-a cugetat astfel, creația sa însumând valori artistice și estetice ferme, de la faza tematică până la, inclusiv, cea semiotică, de o profundă conștiință a scriiturii.”

Însă poezia poate fi abordată și din alte unghiuri, cu perspective de comunicare, eludând clișee în poetica amorfă, salvate de la neverosimilul presupus de un semnificant al toposului sincer, de tradiție invocată și sacră, principiu reflex format de la revistele și ziarele unde a colaborat, dar și impus de dramatismul vieții, când „s-a știut protejat de Dumnezeu”.

„Țărmlul...” se deschide metaforic cu „Duhul casei”, un areal al elementelor „casnice”: „pragul casei în picioare”, „un falnic trunchi de păr”, „frunzele metalice” care bat în geam, grinzile care „țin tavanul să nu cadă”, vatra unde străbunilor „li se face pomenirea”. Integrate, sufletele cu „fața-ntoarsă către soare/ Și toate răsăriturile aceste” sporesc nemurirea, „un adevăr păstrat din neam în neam”. Întâlnim o poetică stimulată istoric, cu misterele țării izvorâte din cronici, pe „plaiurile miorene”, cu „zbuguire de cerbi și chiote de voinici”, cu „bourii falnici ai stemii”, cu „voievozii cu spade pe coapsele vremii”. E locul pe unde „A trecut Eminescu” cu „chipul său arzând de visări” prin „balada bucovineană”, „Drum în istorie” cu „graiul nostru născut din pământ, născut din Cuvânt” (Graiul pământului). Fiindcă, după propria-i mărturisire: „Din apele trecutului am băut cu sete” când simte „foșnirea lină/ A liniștilor cosmice pe-un zbor de rândunea” și „cum suie seva în rugăciunea mea” (Un chip de la început).

Merge la întâlnirea cu vremuri memoriale, unde „La marginea lumii veghea Daniil/ Închis în chilia sinistră de piatră”, „paznic Moldovei și scară la Cer/ În calea urgiei de furii păgâne” (Daniil Sihastru). Evocă pe Ovidiu, în exil la Pontul Euxin, ca „identificare prin suferință cu poezii, scriitorii, ziaristii și toți intelectualii români, martirizați pentru iubirea lor de țară”. România apare adesea în lirica sa drept „falnică”, „preafrumoasă”, „din sânge și credință”, primenind „sub fiecare brazdă sămânța unui vis” prin „zâmbetul luminii și-al verilor de Sus”, predestinată să fie „Minune de minune”, „Țară de basm cu-nălțimi de aur”, o „Țară fecioară”.

Uneori ne înfățișează stări vitale, o lume cu „viața sterpă de iluzii,/ Parc-ar fi lovită de blesteme,” obstinând aura romantică, proba de sălășuire pe-un tărâm nicidecum invadat de miraje, ci de „stingere de vise”, „spărturi de flaut,/ Scâncet de ruine și paragini”, cu „comori și nestemate/ Turnuri și grădini de trandafiri” ce „pieră spulberate/ Zice c-ar fi fost doar năluciri” (Bolnav). Realizează un antologic omagiu „stejarului învârstat în leaturi”, „un roman de datină străbună,/ În opincă și dimie sură”, țaranul cu povestea vieții șoptită de „fluierul cu doinele-n carâmb”, și-l străluminează în 19 strofe, fixându-i destinul sinuos și nedrept către „simularea din rădăcină”. Revolta e absolută: „Grei părinte, anii-i iau cu mine,/ Cine să mi-i spele-n veșnicie?/ M-am certat cu plugul și cu boii/ Să nu mi-i urle vântul prin pături”. Asistăm la un apoteotic final: „Și când ochii se-nchideau smeriți/ Îngerii-l treceau peste hotar!...// Primenit în boare de tămâie,/ În sobor cu străbunicii toți,/ S-a lăsat ușor în veșnicie,/ Ctitor bun de Țară și nepoți”. Și petrecut de neamuri și cumetri”, el poartă, creștinește și românește, un nume și-o origine: „Moș Marin Crăciun din satul Pietri” (Omul câmpului).

O temă majoră prezentă în „Țărmlu în singurării mele”, motivată stilistic, ca deschidere în universalitate, este trecerea inexorabilă a timpului, acel „timp negru” vizualizat de poet în destrămarea, devenit personaj „viu și zglobiu”, ce „crește-n noi și-n vița-de-vie”, „îi saltă pe copii în joaca lor” și „trece furiș cu moartea prin oase”, reprezentând „făptura și chipul,/ Vecia din care trăim și murim” (Timpul), „meșter în toate”, „dar alungat în rafale de bici”, „încă un semn

că trăim!” (Revelion). Extinde reflecția într-o obiectivitate a florei „cu păduri adormite”, cu lumini „ce s-au scurs din orbite/ În zodii ce nu se mai văd”, „cu urmele vieții rămase/ În coapsa veșniciei”, „prin văile morții/ Talaz de vârtejuri de ere”, pe când „Pământu-ți macină.../ Morișca lui de mistere” (Viața în adâncuri). Dar misterul își are lumea lui, acolo în chilia „unde se trăiește, se moare și-nvie”. Un spațiu afectiv și drag, replică la macrocosm, unde „vine câinele”, să-i „apere singurătatea,/ să n-o putrezească uitarea și anii”, unde „vine păianjenul...” să-i „urzească omenirea într-o formă mat pură”. E „ceasul nimănu”, când „inima mamei îmi țese o haină/ Pentru mâine când voi sta la Cina de Taină”. Ironizează fin, în tentă de strategie existențială, filosofia omului hoinar pe planetă, „fiecare cu grădina lui de speranțe”, dornic „să deschidă ferestrele clanțe” cu „chei false”, printre muritori găbuind și pe acei „grăsuni cu genele arse/ Cum asudă să-și ridice castele”, în aceeași zodie, la polul deșertăciunii. Și-n acest „paner vremelnic”, autorul simte „ochiul din pridvorul de Sus,/ Cât nu-l vezi/ nu-l auzi și nu-l știi”, cum „Cântărește rodul la cămară-i adus”, la chilia fermecată, un destin acceptat într-o relație adecvată cu Divinitatea (Spre polul deșertăciunii). Poezia „Alpinistul” e parabolă eșantion, închinată cu sens propriu „Celor care și-au pierdut viața sub vraja acestui vis al chemării de Sus”. Dar figurat, prin decodare, încorporează laolaltă senzația curgerii și nimicniciei, antiteza eliberând o amară meditație: „Ce vrei să faci? Nu vezi cât ești de mic?/ Te-au năvălit bețiile alpine,/ Ori muntele s-a agățat de tine,/ Văzându-te făptură de nimic?” Trăiește senzorial evenimentele creștine, stări psihologice particularizante, specifice tocmai prin acel unicat destin al poetului, Sărbătorile (Revelionul, Boboteaza, sosirea primăverii), chiar Sf. Pavel („să lumineze păgâna omenire”), cuvioasa Maica Paraschiva („necesar izvor de izbăvire”). Abordează, în drumul către perfecțiune, metafora biblică (aducându-l în memorie pe Arghezi, metafora-șaradă, când „Lumină-i Sextina de vis și credință”, iar întâlnirea, de la biserica din Branet, îi dă senzația acută de dinamism pios: „Icoanele sfinte ieșeau din pereți”, Sfântul are „priviri albastre și barba de nea”, cu tainicul rost al ștergarelor care-l poftesc

„să intre în grădina lui Dumnezeu”, laolaltă cu „părinții și frații”, în revelația dospirii aluatului în „aceeași lumină” (Biserica din satul meu). Întâlnim avatarurile poetului „în neodihnă să urce”, neînțeles de nimeni „că duce pe umeri o cruce”, lada fiind „plină de nepătrunsuri/ cu toate tainele lumii-ncărcată”, mereu supusă interpretării valorii în „mii de răspunsuri,/ crescând peste vremi ca o boltă-nstelată” (Lada lui Eminescu). În „Vioara părăsită” se realizează puntea de transcedere către spațiul avid al artei, cu „imaginea mea în exil”, o tristă prezumție, acea „sublimă-nfiorare” care-ți dă „mirificanviere” „să te ridici în bolți de simfonie”. Aici se produce, instinctual și visceral, arderea poetului în obsesia unei despărțiri de adevărata trăire prin condiția pasională a creației. Și vioara, tot în senzualitatea sonoră a instrumentului tradițional (doar românul s-a născut poet și cântăreț!), textualizează lectura transcendentă, nemurirea, actul devorator către absolut al artistului de profunzime, simbolizând perfecțiunea artei. Abstragerea de la drumul drept, creștinesc, își coagulează atitudinea declarată în negare, prin poemul „Altarul părăsit”, un psalm în sens invers ca mesaj, cu un mesager (omul păgân) „prins în viitura lumească”, urmând să fie umilit în necredința lui. Artistul vizualizează liric istoria prin figurile legendare ale artei, când nu intră în „Jocul cu lacome-mpletiri de văpăi” și nu răspunde chemării lui Dante „să-mpodobească Divina Comedie” pentru motivul cerebral al „peșterii oarbe” și-al „drumurilor înfricoșate”. Creează un emoționant elogiu muzicianului „vrăjitor de constelații/ Și-mblânzitor al sumbrelor stihii”, un apostol, un mesianic, „apoteoză a sfintelor înfrângerii/ În imnuri de lumini descătușate”, urcat la Domnul „Ca să ne smulgă Țara din genuni” (La moartea maestrului Enescu). Când se relaxează, Pan M. Vizirescu creează stihuri săltărețe, în tropi populari (Bucovina mea, Prometeu, Puiul) sau se strecoară în cramă, unde „trosnește focu-n vreascuri” „în aburi de rachiu” din „ceștile de lut/ cu sufletul livezii de pruni și de caiși” (La cramă). Arareori abordează versul liber, ca expansiune în libertatea expresiei, a epitetului, metaforei, comparației, hiperbolei. Țărmlul însingurării, poezie ce dă titlul volumului, e asemănător unui „tren de seară/ trenul singurătății”; în

„Izvoarele”, ruga e adresată Domnului ca „stilul să-mi vină” din „raza unui ochi preacurat”, din „cântecul greierului”, din „nevăzutul cântec al ciocârliei”, „din sat, din copilărie”, „încărcat de lumină/ de-o iubire”, „din neamul și pământul românesc”, chiar „de mai Sus,/ de la neprihănitul Iisus”. „Rugăciune” e un pact cu Dumnezeu, o împăcare, ruga izbăvirii prin iubirea arsă pe altar, „Pământului acesta să-i fiu frate/ Și stelelor cea mai cinstită slugă”, în numele cântării minunatelor „cristale din carte”, printr-o „trecere-n uitare pe vecie,/ Vecia-n care singuri luminezi”. Credința în arta scrisului, concepția despre poezie e sfântă. Pentru binefacerile pasiunii – cea de a scrie – elixirul poeziei își soarbe și își descoperă „nepătrunsul”, „pe cel miluit”, „pe care Unsul/ L-acoperă cu sfântu-i adevăr” și-l face „Prieten cu lucefieri” prin care „doina se revarsă/ ...cântată de străbuni cu buza arsă” (Sfântul poeziei). Perpetuând starea de grație lirică, poetul dă „foc condeiului să mănânce”, „apă tare să bea”, „apă dulce și roză”, chiar „sămânța tăcerii”, tot atâtea metafore acoperind opera exhaustivă a patimii, împăcată sub „veghele serii” (Am dat condeiul). Dar în „Destin” (cel al aceluiași ritual concepțional-afectiv), poezia se definește „Joc și zbor/ fir de nevăzut fior”. Ca un laitmotiv, semn al principiului peren, revine la relația cu poezia, această „fecioară a frumuseții”, ca „o iubire nestinsă” ce-i mângâie singurătatea și bătrânețea cu anii ei, ca niște „șerpi încolăciți de foame”. Și actul intensiv și talentat îl „Smulge uitării” din „vicleșugul atâtor amăgiri” (Mă năvăliră anii). Concluzionând la acest volum, autorul trăiește complex și profund, prin energii cauzale, cele două coordonate: cea a fibrei de artist ce-și îndestulează discursul poetic, așa cum îi stă bine unui *magister spiritus*, cu pulsuni academico-sentimentale, prezente și cea de anticipație, când absența de/din lume e transformată într-o sărbătoare a sufletului și minții.

* Din volumul postum de eseuri și critică literară, **Visceralitatea clipei**, în curs de apariție; ediție îngrijită de C. Voinescu și sponsorizată de Editura Hoffman.

ISTORIE ȘI MEMORIE

Simona Dumitrache - de vorbă cu Paul Aretzu

S.D.: *Credeți că memoria poate oferi garanția adevărului istoric?*

P.A.: Memoria este influențabilă, fiind subiectivă. Ea oferă un adevăr al sensibilității, al puterii de receptare și înțelegere, al reflexivității culturii, al discernământului fiecărui individ. Cu toate acestea, memoria poate fi o sursă de recuperare a istoriei. Lucian Boia (înaintea lui, Neagu Djuvara) susține ideea, în bună măsură, corectă, că prezentarea prin cuvinte a faptelor este menită, volens-nolens, să le denatureze, adică să le mitizeze. Vorbirea, prin importanța pe care o arătăm stilului, prin care vrem să epatăm, are, într-adevăr, vocație mitizantă. Care ar fi, atunci, sursele istoriei? Pe de-o parte, documentele, pe de altă parte, studiile istoricilor. Istoria însă nu este decât partea vizibilă a aisbergului. De aceea, consider că istoria este, în bună măsură, epoeică, legendară, și, bineînțeles, cu o încărcătură moralistă, pilduitoare. Istoria este relativă. Exemplul ni-l dă istoria văzută din perioada comunistă și aceeași istorie văzută din perioada postcomunistă. Sunt însă multe scrieri cu caracter memorialistic, reprezentând o istorie afectivă, intimă, subiectivă, și tocmai în aceste trăsături constă frumusețea ei. Există, desigur, o artă a istoriei, un romantism al existenței.

S.D.: *Ce știți despre evenimentele din decembrie 1989?*

P.A.: Ca toți românii, am fost la curent și chiar am participat, în localitatea mea, la aceste evenimente. De altfel, ele au fost transmise, în bună măsură, prin mass-media. Tocmai faptul că a fost o revoluție în direct, televizată, a contribuit la manipularea ei masivă. Jocurile politice au denaturat-o, ceea ce a provocat numeroase suspiciuni și multă

suferință. Dar oamenii, zăgăzuiți atâta vreme de dictatura comunistă, au ieșit în stradă cu toată convingerea și cu toată speranța. În 1989, se poate spune că toți românii (mă rog, aproape toți) au fost anticomuniști. Au acționat, se știe, și regizori dibaci, și executanți abrutizați. Însă, o revoluție, în sens autentic, a existat, bazându-se pe frustrări și pe reacția spontană a oamenilor. Nu se știa ce va fi după comunism, dar se manifesta, în primul rând, o atitudine de respingere și, în al doilea rând, o imagine utopică a viitorului. Mai rău decât în comunism nu putea să fie. Comunismul a însemnat opresiunea individului, canalizarea sensibilității și a gândirii după tipare ideologice, demagogie, monotonie, stoparea creativității, impunerea drepturilor colective (formale) în detrimentul celor personale, lipsa proprietății (în cel mai larg sens al cuvântului), neîncrederea în valori, mutilarea acestora și, mai ales, paternalismul totalitarist al unui grup restrâns. Istoria părea încremenită și oamenii acceptau deznădăjduiți absurdul. În cazul evenimentelor din 1989, păpușarii care le-au manevrat au speculat cu abilitate

psihologia mulțimilor. A fost nevoie de un moment declanșator, de un impuls, pentru ca situația, care era fulminantă, să se dezlănțuie. Adevărul istoric însă, al acestui eveniment, este unul general, sintetic, dedus uneori logic, și nu adevărul real al celor douăzeci și două de milioane de români. Au fost de toate în 1989, și naivitate, și speranță, și delir, și viclenie, și calcul cinic. Există numeroase categorii de oameni care își revendică revoluția: militarii, revoluționarii, securiștii etc. Adevărul este că evenimentul era iminent. El se produsese în tot sistemul comunist, avea aspectele lui oculte, internaționaliste, și nu-i lipsea decât detonatorul (și acesta a fost declanșat din afară).

Am participat la revoluție, cu o doză de fanatism, de îngrijorare și de responsabilitate asumată, specifică acelor zile. Stările de atunci au dispărut, le am în memorie, ultragiante, din păcate, de cei 25 de ani de abjecție politică, demagogie, căpătuială, clientelism, lașitate, manipulare, disoluție. Ceea ce este ciudat este faptul că avem (ca în Marin Preda) o percepție diferită legată de timp: în perioada comunistă acesta avea o lentoare exasperantă, iar în perioada postcomunistă derularea lui are o rapiditate alarmantă (cred că este vorba și de vârsta mea de atunci și cea de azi: bătrânețea comprimă timpul, schimbându-i chiar spațialitatea, din tridimensional îl face bidimensional, iar, la sfârșit, unidimensional).

S.D.: *A meritat să moară oameni, în 1989?*

P.A.: Nu a meritat. Au fost niște sacrificiați pe altarul imperativității schimbării istoriei. A fost un sacrificiu de conștiință,

adevărat, dar manipulat. Cei vinovați nu au fost trași la răspundere nici azi. Iar istoria, istoricii, autoritățile, justiția (în primul rând) sunt reticente. Momentul aflării adevărului (care adevăr?!) a fost ratat.

S.D.: *Cum este societatea azi?*

P.A.: Societatea românească post-comunistă este alcătuită, într-o bună proporție, din oamenii care alcătuiau societatea comunistă, deși, într-un sfert de veac, s-a mai priment. După reguli biblice, Moise a stat patruzeci de ani în pustiu (în asceză), ca să dispară generația cu mentalitate de sclavi, din perioada egipteană, și, abia apoi, a permis intrarea în pământul făgăduinței, el însuși rămânând pe dinafară. De câți ani este nevoie ca să dispară imoralitatea de azi, nu știu să spun. Societatea în care trăim este una tipic caragealiană, o caricatură deci, în care lipsa de moralitate, prostia, politicianismul, manipularea, dezinformarea, nesimțirea, minciuna, oamenii săraci, oamenii foarte bogați, corupții, virtuozii formează un talmeș-balmeș. Cred că este punctul cel mai coborât la care se poate ajunge. A avut loc o revoluție controversată, s-a format o clasă politică perfidă, vicioasă, s-a pornit într-o direcție greșită, „alegându-se” impostura, s-a intrat în capcana unui politicianism corupt, din care anevoie se mai poate ieși, s-a realizat o legislație protectivă, echivocă, s-a propagat o mentalitate greșită și toate acestea foarte greu vor mai fi îndreptate.

S.D.: *O ultimă întrebare: Aveți speranțe?*

P.A.: Da, pentru că nu am încotro. Am 65 de ani!

TRISTEȚEA LIRICĂ A NELINIȘTII DE SINE

C. VOINESCU

Cele aproape cincizeci de poeme din recentul volum al Inei Florica Popa se adună în jurul unei teme cardinale, divizate liric într-o sumedenie de componente emoționale. Numindu-l metaforic *Anotimpul cuvintelor*, autoarea lasă cititorului latitudinea devoalării acestuia, din perspectiva, desigur, receptării leale a mesajului de idei.

În versuri de o amploare metrică redusă și cu un corp liric ce se apropie, uneori, de dimensiunile haikuului asiatic, eul liric își toarnă tristețea în multiple matrițe proteice.

Asemuindu-se unui pom biruit de toamnă, anotimp al irepresibilei tristeți, poeta face dintru în-cepăt o confidență relevantă tematic și emoțional: *Desfrunzită/ îmi port rănilor/ în buzunarul sufletului, în timp ce cuvintele, cele din titlu, unelte lexicale ale comunicării, o iau razna, devin greu de găsit și de stăpânit semantic spre a transmite efluviul de tristețe. Intuim aici și o destăinuire de credință privind truda poetului cu slovele, pentru ca sublimarea existenței să fie posibilă: Alerg după ele/ prin catacombele suferinței/ călcând/ spini de întuneric.*

Chiar dacă am reduce considerațiile critice numai la acest prim poem, am găsi, ajutați de câmpul semnatic, suficiente argumente pentru ilustrarea tristeții, ca temă de referință a volumului: *catacombe, suferințe, spini, întuneric, desfrunzită, răni, dor, neliniște,*

toate numai în douăsprezece versuri scurte, cu măsură variabilă. Sugerată antonimic la nivel lexical, dar oximoronic la nivel imagistic, tristețea se relevă acut: *În lumea mea/ sunt bucurii ucise/ de nopți amare/ unde poteci albe/ vin în goană după mine.*

Reîntoarcerea în sine după ce *Floarea tristeții/ mi-a ieșit din tâmplă/ cu un geamăt cenușiu* înseamnă o posibilă retrăire inițiativă, dătătoare de noi speranțe: *Poate, mâine,/ prin tâmpale/ îmi vor crește aripi.* (Unele ecouri din Nichita sau Labiș răzbat și din volumul anterior, *Dincolo de lacrima verde: Lumina s-a topit și a curs pe pământ, de pildă*).

Unele dintre mărturisirile lirice ale Inei Florica Popa, prin care își reiterează crezul estetic, sunt relevante ca idee și formă, ele devoalând migala cunoașterii prin artă, căutarea trudnică a adevărului în lăuntrul cuvântului purtând valențe creative: *M-am pierdut/ în întuneric/ când încercam/ să răscolesc lumina/ cu palmele.*

O ipostază lirică a tristeții este dorul, înțeles ca stare sufletească a celei care râvnește spre ceva, dar și ca atracție erotică, producând o suferință intrinsecă. În cel puțin zece poeme, dorul, contiguu iubirii, este primordial tematic, iar în multe dintre celelalte este aluziv sugerat: *Caut ochii dorului/ În neliniștea/ de lângă mine/... Renasc/ din amintiri,/ rezemată de tine/ la margini de dor/... și-mi aștept drumul/ să mă*

Ina Florica Popa

Anotimpul cuvintelor

Poezii

*MANTAUA LUI GOGOL
2014*

ducă/ spre doruri, rătăcindu-mă/ ...visez/ că
dorul/ înflorește gânduri/... Amfore de lumină/
pe drumul sufletului/ încătușat/ de doruri./
Dorul bate/ la ușa/ sufletului/... plimb destinul/
prin păduri de dor/... Șoapte de fluturi,/ dorul
atingerilor... dorul/ țipă de durere,/ adulmecând/
imaginea ta/ răsărită din nisip.

Voalată sau nu, pitită în metaforă sau
nu, tristețea derivă dintr-o singurătate în fața
căreia eul primejduit încearcă ieșiri. Zbuciumul
singurătății se manifestă fie ca zbor interzis, fie
ca despicare a tăcerilor, fie ca strigăt lăuntric
al cuvântului, ca geamăt: *Geamătul singurătății/
se aude în mine/ ca o zbatere de aripi.*

Însingurarea este mai mult lăuntrică
decât exterioară, e o înstrăinare mai mult de
sine decât de ceilalți, pricinuită de neîmpliniri
existențiale cotidiene, dar mai cu seamă de
teama, remediabilă totuși, a neîmplinirii prin
iubire: *Pasărea singurătății/ a împrumutat aripi
speranței/ iar/ umbra neînsoțită a minelui/ s-a
cuibărit/ în tăceri îndrăgostite.*

Ineluctabil, iubirea se mistuie sub
semnul sumbru al tristeții: *Te adunam din
noaptele albe/ când treceai/ prin tristețea mea...*
sub cel al mefienței: *În inimă/ se ascunde
o amăgire...* al previziunilor sumbre: *Să
nu-mi trimiți/ mesager/ cu lalele negre sau, pur
și simplu, sub semnul suferinței: Ascunsă în
mine,/ ascult/ durerea rănilor mele.* Suferința,
intrinsecă iubirii, se consumă, uneori, în doi,
ca în aceste versuri în care ideativul este
susținut, mult mai convingător decât în alte
părți, de artistic: *Ne închidem/ într-un cuvânt
de chihlimbar/ întors/ din adâncul durerii
neîncepute.* Eul poetic se salvează de suferință
prin uitare: *Ți-am uitat/ răstignirea/ în mine/ și/
mă fericesc,* ultimul termen al versului neavând
sens denotativ – stare de mulțumire sufletească
deplină produsă de atingerea unei năzuințe –
ci conotativ – evitarea suferinței, ipostaziate,
altminteri, și în claustare în sine: *Mă-nchid în
mine/ ca să nu-mi găsești/ începutul.* Culoarea,
motiv poetic recurent, dată fiind și aplecarea
autoarei spre pictură, dobândește proprietăți
salutare în binomul aporic iubire – suferință:

*Mistuită/ de culori/ mâna mea/ descătușeză/
iubirea/ înlănțuită/ cu patimă/ în trupul tău/
cenzurat.*

În Ina Florica Popa scrie o poezie a neliniștii
de sine, a frământărilor existențiale lăuntrice,
punând-o, atunci când intuieste ferm și
formula estetică adecvată ideii, în consonanță
cu modernitatea lirică a timpului nostru. Poate
că de aceea, lirica sa creează, uneori, impresia
disonanței dintre ideativ și estetic, dintre
conținut și formă.

Sunt de apreciat onestitatea trăilor
lăuntrice, fără simulări afective manieriste, și
sinceritatea comunicării acestora în plan liric,
rezultante ale explorării unui univers poetic
mai mult interior și doar în măsură strict
social-existențială exterior. Stilul poetic frust,
direct, aproape anti-calofil, evită prisosul de
inventivitate metaforică, iar versul – abrupt, cu
ruperi de ritm, uneori eliptic, fără discursivități
însă, transmite convingător emoția artistică:
*Pașii/ ce se opresc/ lângă/ umbra mea tânără/
mă îndepărtează/ cu gesturi străine/ de tâmpla
răsăritului./ Ochiul însingurat,/ mâna care
plânge,/ eu,/ dezgolită de amintiri,/ caut/ un alt
început/ înlocuind tăcerea/ cu sunetul cuvintelor.*

Pentru că Ina Florica Popa dovedește
și în acest volum un veritabil potențial de
transmitere a vibrației lirice prin magini
artistice purtând pecetea originalității, s-ar
impune filtrarea cu mai multă rigurozitate a
inevitabilei influențe firești, venind dinspre
lecturile anterioare, dimpreună cu ocolirea
unor formule poetice preexistente, cu forță
de expresie diminuată, tocmai din această
pricină (marginii de dor, marginii de infinit,
pulbere de stele, trepte de lumină, poarta sau
ușa sufletului). Cu un limbaj poetic propriu,
particular, ferit de uzură, pe care poeta îl și
stăpânește în bună măsură, lirica sa va dobândi,
cu siguranță, și mai multă valoare.

LACRIMI DE IARBĂ

Flacăra fierului mușcă din cap. O dată, de două ori, simțea tăișul în ceafă. În ceafă era și soarele. Ardea grăbit, pârjolind câmpiile cerului. O dată, de două ori, coasa sclipea în sângele ierburilor. Lacomă. Ochii înghițeau valurile umbrei decapitate. O dată, de două ori, coasa intra tot mai des în răcoarea umbrei cernute peste deal. Era subțire umbra. Subțire era și vloga lui. Lisandru-și lăsă privirile să cadă. Se uită la el ca la un străin. Niciodată nu se simțise în voia lui în trupul deșirat. Era al lui, nu era...? Era slab. De fire, de neam, de muncă, de foame. Mâncase. Și-i era foame. Ceapa fusese iute, crescută fără apă. Otrăvită. Mămăliga... tărăște. Mălai nu mai avea demult. Copiii râcăiseră căpisterea. Lisandre, ce ne facem? Veta își arunca vorbele colțuroase prin curte. Se ascundea de copii. Ce le dau, Lisandre? Veta îl urmărea. Plecase cu greul cuvintelor pe umeri. Călca încovoiat. Apă, fumeie, apă, dă-le apă... Veta culesese răspunsul în șorțul găurit. Apă, Lisandre. Apă... Și-n ziua aceea, copiii lui mâncaseră apă. Dar nu apă goală. Apă fiartă. Căpisterea mai dăduse încă o dată o ciorbă. Ciorbă de căpistere. Deși, pe fundul albiei, de mult nu mai era nimic. Nicio coajă de aluat. Și el crescuse așa. Mama lui, toată viața i-a hrănit cu coji fierte de cocă. Și au fost mulți. Și el are mulți...

O dată, de două ori, mâna uscată, rădăcină noduroasă, arunca fierul ucigaș în jos, tot mai jos. Fierul mirosea avid sângele omului. Se arcuia aproape, aproape, în cercuri mici, pierdute, picioarele cu sânge erau mici, așteptau clipa... Palma se desprinsese brusc. Lemnul păstră umezeala mâinii mari. Lisandru avea mâinile cât lopețile. De cosaș. Lemnul coasei îl recunoștea de stăpân. Crescuse cu el. Cosea de când se știe. Pământ n-a avut. Nici nevastă-sa. Muncea pe la alții. Ei aveau și

Nicolae TIȚA

pentru el. Streașina palmei late se ridică spre vârful dealului. Până mâine vor termina. Vor cosi și noaptea. Era a doua noapte de lună plină. Trupul deșirat se rupse înapoi. Bără și Dumitru culcau iarba în vale. Urmări mișcările coaselor. Largi, ușoare, ca la dans, se ridicau, alunecau...

Ucigași, ucigași... vorbele se izbeau de zidurile frunții. Ucigași... ei ucideau suflete. Iarba era vie. Fiecare fir de iarbă era un El, o Ea, dealul era satul lor, lumea lor, iar ei erau ostașii morții, solii de Dincolo...

Sări ca ars înapoi. Se feri să calce pe iarbă. Coasa îi zâmbi. Se odihni, îl chema. Lisandru căzu în genunchi. Fuioare de întuneric vâlureau în spatele ochilor. Era zi, era noapte? Era om, era Moartea? Noaptea îi acoperi lumina ochilor. Orbise, dar vedea. Se vedea pe el mare, uriaș și rău, călcând în picioarele cât stâlpii cerului satele, satele de ierburi. Nu știa ce căuta aici, dar lemnul coasei îi aminti. Coasa era darul ce-l primise de la ursitori. Cu ea va împărți viață și moarte. Era Moartea...

Lisandre, Lisandre... vocile ajungeau cu greu la el. Lisandre, ploaia, băăă!

Se întoarse în iarbă, Lisandru, Lisandru, Lisandru...

Dealurile norilor se surpară bubuind. Apa cădea în stropi plini cu arșita cerului. Ardea ploaia, fierbea aerul, clocotea pământul. Lisandru, Lisandru...

Fulgerele! Noaptea căzu din spatele tunetelor. Câmpia se ascunse. Fulgerele!

Iarba învie. Firele verzi pipăiau răcoarea întunericului. Fulgerele le salvaseră!

Fulgerele îl căutau. Pe spate, cu mâinile aruncate în laturi, Lisandru aștepta.

Aici, sunt aici... șopteau ochii umpluți cu neînțelegere. Povara beznei îl sufocă în spaimă. Sosise clipa? Va scăpa de chingi? Sufletul cânta în așteptare. Mâna băjbâi prin satele de iarbă și

se închise. Coasa era cheia. Ea le va chema.

Fulgerele!

Focul ardea cărbunele nopții de amiază.

Sfântul Ilie!

Lisandru zâmbi ușurat. Pentru prima dată se simți ușor și liber.

Doamne, cum de nu știuse?

Arde noaptea, ard și satele verzi, ochii îngroapă în adâncuri focurile de sfârșit. Sfarșitul era lângă el. Sau începutul?

Lisandru, Lisandru...

Unde or fi ceilalți? Era singur în brațele câmpului ucis.

Bără, Dumitre, mai sunteți, mai trăiți? – întrebările îi curgeau prin ochi. Buzele i se împietriseră în așteptare.

Sunt aici, aici!... ruga sufletului se ridică, luptându-se cu stropii plini cu noapte. Coasa gema, tremura, săruta limbile fulgerelor însetate.

Aici, sunt aici...

* * *

Bără murise. Din Dumitru n-au găsit decât o grămadă de cenușă. În vârful ei rânjea țeasta micșorată, era mică, cât un pumn de copil. Atât mai rămăsese din Dumitru. Lisandru era plecat. Îl găsiseră răstignit în iarba cosită. Mâna stângă era neagră. De la focul săgeții. Sfântul Ilie săgetase aprig diavoli pământului. Fulgerul topise coasa. Lisandru însă rămăsese. De trei zile dormea somnul morții îngropat în pământ. Îl băgaseră în pământ, lângă Bără. Puterea cerului trebuia să se scurgă în adâncuri. Trei zile satul călcase drumul până la dealul lui Șuilea. Simțindu-se vinovat, Șuilea săpase cu mâna lui gropile. Iarba era a lui. Viețile oamenilor, nu. Pomenile cădeau în seama lui. Era pământul lui. Morțile îl apăsau. Trei zile Lisandru fusese plecat pe căile Domnului. Trei nopți îl veghease Veta. Copiii dormeau acasă.

Ploua mereu. Trei zile fusese mort. Doar capul răsărea din bulgării îmbibați cu apă. Iarba creștea în jurul lui. Iarba creștea pe el, din el. Se hrănea din vlaga lui pierită. Carnea lui era

pământul ei. Veta rupea în fiecare dimineață smocurile verzi. Nefiresc de verzi și mari. Lisandru era galben. Un galben verzui. Iarba se împletea cu barba albă. Albise barba lui Lisandru. Trei dimineți, trei zile lungi, trei nopți cu ploaie. A patra zi, zorii se oglindiră în ochii lui Lisandru. Erau tulburi și înecați în apa morții. Zorii alunecau pe dinții sticlind a ură. Visase mult Lisandru. Și urât. Visase moartea cea nemuritoare. Coasa ei se oprise-n fierul coasei lui. Fusese mai tare a...

— Lisandre! Lisandre, trăiești, mă? Doamne – Dumnezeule... Doamne, Maica Domnului... Lisan...

— Taci.

Vocea bărbatului, adâncă, aspră, scoasă cu ciutura din fundul sufletului, opri șuvoiul femeii. Veta îl înghițea cu soarele în ochi. Ploaia se oprise. Bărbatul ei trăia! Tatăl copiilor ei. Copiii! Nu mâncaseră de trei zile. Lisand... cuvântul îi rămase în gât. Lisandru o împungea cu furcile ochilor răi. Erau răi ochii bărbatului. Verzi ca iarba crescută în barba înzăpezită. Vocea bărbatului o lovise ca mușcătura unui șarpe. Verde ca iarba. Verde ca ochii răi. Lisandru adunase încrâncenare în coasa lui. Când cosea pe dealuri, pe coasă o pedepsea. Cu ea vorbea. Pe ea o mângâia. Pe ea o bătea. O ascuțea. Ceilalți nu existau. Curgeau pe lângă el ca umbrele pământului. Fusese rău cu el, cu ea, cu ei. Cu toți. Dar, acum, se întorsese și mai rău. Pe acolo, pe unde umblase cu sufletul la spinare, ceva se întâmplase. Nu știa ce. Veta niciodată nu a avut curaj să înfrunte dușmănia verdelui de sub sprâncene. Acum însă, îl privea dreaptă, neîncovoiată. Soarele îi dădea putere. Îl simțea cald, fierbinte și puternic în spinarea udă.

Lisandru vru să scuipe. Un fir de iarbă i se cuibărise în gură. Veta îl privea. Cu soarele pe umeri, femeia întinerise. Părul încărunțit ardea în puf de aur. I se păru frumoasă femeia lui Lisandru. Venise de departe. Umblase desculț, cu capul gol și însetat...

— Apă...

Pieptul era un foc mocnit. Se perpelea în

brazda despicată. Voia să iasă. Să fie iarăși om și carne. Să calce liber. El pe pământ, nu cum era acum. Măinile femeii se transformaseră-n gheare. Săpa și gura nu-i tăcea nicicum. Vorbea în valuri iuți, ca un pârâu de munte. Vrute și nevrute. Se rostogolea din vârfuli înghețate și se topea în colb de șes încins. Era apă. Tot ce încuiase în suflet de atâția ani, lăsa să curgă limpede și slobod. Lisandru asculta. Nici când femeia nu-i vorbise atât. Leși din groapa udă. Răul din fulgerul scăpat în el era acolo. În adânc.

Trăia!

Se întinse lung și mare în toate cele patru zări. Cădeau bulgări din el. Și iarba verde mustind de roua dimineții.

Învinsese!

De-acum, nu va mai muri. Visase și știa... Și coasa știa. Și ea visase împreună cu el. Și cu fulgerele. Mână în mână cu fulgerele, coasa îl transformase în iarba. Îl cosise sub focul fulgerelor. Viața i-o cosise. Viața lui de iarba. Ca un fir de iarba fusese și viața lui. O iarba galbenă, ofilită, otrăvită. Ca un fir de iarba se aplecase și el sub furtunile vieții, nu se rupsesse, doar se îndoise, sărutând talpa pământului. Părinte vitreg. Ca un părinte vitreg îi fusese pământul de sub călcâiele crăpate. L-a ținut

cu dinții la gard, ca pe un câine de pripas. Niciodată n-a avut o vorbă bună pentru el, o mângâiere, niciodată nu i-a umplut și lui burta, măcar o dată. O singură dată. O singură dată n-a simțit și el că aparține pământului. Iarba. Doar iarba i-a fost moale sub picioare. Iarba. Doar iarba i-a oblojit asprimea pământului, i-a sărutat sângele tălpilor. Iar el, el o omoară! De când se știe, omoară iarba. O taie în fiecare dimineață, se umple cu sângele ei verde pe picioarele nerecunoscătoare. Sângele ierbii chemase fulgerele. Să-l pedepsească, să-l bage și pe el în pământ. Ca să vadă cum e să fii iarba. Și fulgerele. Și coasa... Și moartea verde. Din iarba. Din el, din coasa, din fulgere. Fulgere de iarba. Iarba cădea din el, din ochii crăpați, din inima crăpată, din sufletul de iarba. Era iarba. O câmpie întregă de iarba. Un sat întreg de iarba. Satul Lisandru. Un sat de mătrăgună. Un sat nelocuit. Plin doar cu coase. Multe coase. Și toate tăiau în carne vie, în iarba vie. Se sprijini în coasa. În ochii Vetei. În satele de iarba. Se prăbuși în genunchi, căzu pe burtă, burta lui goală, luă iarba în brațe, o mângâie pe frunte, o sărută pe buze, îi ascultă inima verde, speriată, și plânse. Lacrimi de iarba.

DUPĂ VREREA BRÂNCOVEANULUI

Dorin TEODORESCU

La 29 octombrie 1688, când, fără voia lui, după cum singur o spunea, Constantin Brâncoveanu devine Domnul Țării Românești, avea doar șase copii: patru fete (Stanca, Maria, Ilinca și Safta) și doi băieți: Constantin (care, firesc, purta tot prenumele tatălui său) și Ștefan (care va dovedi de mic înclinații speciale pentru învățătură). Avera consistentă de care dispunea Brâncoveanu în acel moment devine ulterior uriașă, iar turcii îl numesc pe domnitor Altân Bey („Prințul aurului”). Deși domnia ereditară nu mai era de actualitate, Brâncoveanu probabil ia în calcul și acest lucru (valabil pentru băieți care mai adaugă doi frați) dar și posibilitatea realizării unei rețele de alianțe matrimoniale (prin fete, al căror număr final ajunge la șapte), folositoare atât în plan regional cât și internațional. Tradiția timpului excludea dragostea ca motiv esențial al căsătoriei, iar pentru fete era, de departe, importantă bogăția zestrei.

Toate cele șapte vlăstare feminine ale familiei Brâncoveanu se căsătoresc după dorința tatălui lor la vârste fragede (dar normale după uzanțele vremii) între 14 și 16 ani.

Prima căsătorie este a celei dintâi născute, **Stanca** (1676 – 15 martie 1714) care își pune pirostriile la 1 noiembrie 1692 cu Radu Iliăș, fiul lui Alexandru Iliăș, domn al Moldovei între 21 mai 1666 – 8 noiembrie 1668. Nunta „s-a făcut în luna lui noiembrie, însă veselie domnească mare și înfrumusețată care în zilele noastre asemenea aceea n-au mai pomenit”. Zestrea domniței se compune din moșii la Scărișoara, Cilieni (în Romanați), Clanța și Tigeanu (Tunari). Din păcate ginerele moare la 29 martie 1705 de „grea și grabnică boală, până în trei zile și-au dat obșteasca datorie

lăsând mare jale și nemărginită întristăciune iubitei sale soții, rămânând tânără și fără de coconi”. O altă cronică ne spune altceva: „feciorul lui Iliăș Vodă, frumos și de treabă” e adus de la Constantinopol și „socru-său vodă l-a îmbogățit”. Inițial ginerele „se arată blând, vin nu bea și tuturor le părea că va fi înțelept”. Ulterior „s-a făcut foarte rău și crud și tiran atât cât însuși cu mâinile sale pe mulți oameni i-a omorât pentru care Dumnezeu i-a scurtat viața”...

Anul următor vinerându-l **Mariei** (născută la 1677) să se căsătorească. Și de această dată ginerele este fiu de domn moldovean: Constantin Duca (care va fi el însuși de două ori domn al Moldovei (1693 aprilie – 8 decembrie 1695 și 14 septembrie 1700 – 15 iunie 1703). Logodna e celebrată la Istanbul după numirea lui Duca în scaunul Moldovei. Căsătoria are loc la 5 noiembrie 1693 la Iași: „gătit-au Măriia Sa pre fiica Măriei Sale cu toate cele vrednice, cuvioase și domnești cinsti și orânduiale și împreună cu cinstite și mari obraze o au trimis anume cu cinstită cea cu de toată creștinătatea împodobită, jupâneasa Stanca, mama Măriei Sale Constantin Cantacuzino, carele au fost vel stolnic, i Diicul Rudeanul vel logofăt, i Cornea Brăiloiu vel paharnic, i Mihalcea vel stolnic, i Matei Filipescu stolnic, i Radu Golescul vel agă i Bunea vel armaș și cu mulți boiari și cu jupănese și cu multă gloată s-au dus la Iași.” (Radu Greceanu)

Muntenii (între care după cum au văzut și stolnicul Constantin Cantacuzino (a cărui soție era vară primară cu mirele) sunt găzduiți la casele vornicului Vasile Costachi („aici făcea nunta mireasa, iar Domnul la Curțile domnești”, zice Ion Neculce). În ziua

nunții, Vodă, călare, veni să-și ia mireasa și s-o ducă la mănăstirea Golia, unde îi cunună proinpatriarhul de Constantinopol, Iacov. Petrecerea are loc la Curțile domnești „unde boierimea a două țări nuntiră trei săptămâni cu mari pohvăli și podoabe și cu feluri de feluri de muzice și cu prehlivăni de mirare în târg la Iași”. În zestrea Doamnei Moldovei se numără moșii (Slimnic, Gugești, Cândești) din zona Brăilei și a Râmnicului Sărat. La 13 mai 1694 dorul o determină să revină la București „să-și vază părinții. Toți frații și mama sa „o întâmpină la Colentina” și „le-au adus cu cinste și pompă mare la Curtea domnească” (era însoțită și de soacra sa, Anastasia). După un an și jumătate însă, după ce introdusese văcărul în Moldova, Constantin Duca e mazilit, iar doamna sa, fiică a bogatului Brâncoveanu, spune: „Aoleo, aoleo, că va pune taica pungă lângă pungă din București până-n Stambul și nu ne va lăsa așa și iar ne vom întoarce cu domnia îndărăt.” Speranța ei se va împlini, dar ea nu se va bucura de o a doua domnie: în august 1697, într-un raport al reprezentantului Veneției la Istanbul, apare și următoarea „noutate”: „Zilele acestea a murit de ciumă principesa, fiica principelui Valahiei, care a fost soția principelui Duca”.

Copilul ei este adus la curtea lui Constantin Brâncoveanu care nu-l putea lăsa tatălui său, fiindcă, oricum, acesta se va căsători din nou și va domni iarăși în Moldova în anii următori.

A treia fiică, **Ilinca** (născută în 1682), este destinată unei căsătorii speciale care trebuia să atragă de partea lui Brâncoveanu pe dragomanul Alexandru Mavrocordat(1), supranumit Exaporitul. Așa că fiul acestuia, Scarlat, e ginerele ales pentru acest vlăstar brâncoveneasc, iar nunta are loc în februarie 1698: „Atunci dar, pre câșlegi, având Măria sa a face ficei Mării Sale doamnei Ilinca nuntă cu Scarlatache, coconul lui Alexandru dragomanul cel mare împărătesc, cinstit-au întâi cu dregătorie pre acest cocon, făcându-l paharnic mare. După aceea și nunta s-au făcut la februarie, veselie foarte mare și cu cinste

domnească făcându-se și despre o parte și despre alta”. Zestrea miresei constă din 100 de pungi cu bani, moșii și 200 de pungi cu giuvaeruri. În foaia de zestre figurează (la 5 februarie 1698): Tătăranii, Cornești, Scăieni (cu doar 10 ha de vii), viile de la Pitești (cele cumpărate de Brâncoveanu de la boierii Rătești), Suslanii (Mostiște), dar și casele din București. Din păcate, la 28 iulie 1699 (Greceanu) sau 7 august, Scarlat „s-au pristăvit lăsând jale foarte mare jupănesei sale, părinților lui și tot rodului și neamului lui, fiind în vârstă de ani 22 și căsătorit de numai un an și jumătate (...). S-au astrucat la sfânta Mitropolie ot Târgoviște”.

Un alt cronicar, fost Rafail Copilul, scrie cu această ocazie: „Era un om foarte cuminte și învățat. Limbi știa multe: turcește, elinește, latinește, francește și toate cărțile lor.” După acest nefericit moment, Exaporitul va fi mereu contra lui Brâncoveanu...

Ilinca se recăsătorește în 1704 (avea doar 22 de ani!) cu Șerban Greceanu (fiul marelui logofăt Șerban, care era frate cu Radu Greceanu).

A patra fiică, **Safta** (născută în 1686) se căsătorește la 14 ani cu marele căminar (ulterior mare vornic) Iordache Crețulescu: „Deci trecând iarna cu pace, când au fost în primăvară, în luna lui mai, apucatu-s-au Măria Sa de gătirea nunții ficei Măriei Sale doamnei Saftii, pe care au dat-o după Iordache Crețulescu vel cămărași, făcându-se nuntă de aceea mare, domnească, cu multă cinste și cuviință și veselie, întâmplându-se și părintele Athanasie, patriarhul Antiohiei, care și slujba cununiei au făcut, fiind nun vlădica Theodosie” (mitropolitul Țării Românești). Nunta a durat între 12 și 19 mai: „au șăzut și la masă, ospătându-se cu multe feluri de zicături, muzice, cu jocuri și cu alte desfătări.”

În foaia de zestre a miresei se găsesc moșiile: Șerbănești, Floru, Momicieni (Olt), Stolărăști (Albota), Gorgan-Pitești (vii), viile de la Slatina, Hrăbur ot Ialomița și casele din București. Iordache a decedat în 1746, ocazie cu care soția sa dăruiește, spre pomenire,

Mitropoliei moșiile Grojdibodu (Romanța), Voinești (Dâmbovița) și Gogoșu (Mehedinți). Safta a avut patru băieți și o fată și a murit la un an după soțul său.

Ancuța (născută ca fiică de domn în 1691) se mărită tot la 14 ani: „Viind vremea căsătoriei cocoanei Mării Sale anume Ancuța, după orânduiala dumnezeiască așa bine au socotit Măria sa de au făcut ginere pe coconul cel mare ce avea lordache Ruset, vel vornic al Țării Moldovei, anume Nicolae postelnicul. Fiind chemați la orânduiala vreme a nunții, Măria sa Mihai Vodă, Domnul Moldovii, au trimis pe frate-său Racoviță (2), vel comis, dispre partea Măriei sale să fie nun. Cu cinste, cu conace, i-au adus pe toți câți de la Moldova venia boiari până aici în București. Și au început nunta care la 8 iulie s-au săvârșit foarte frumos și cu mare pompă.”²² În foaia de zestre făcută la 1 iunie 1704 (deci cu un an înainte) existau următoarele moșii: Sârbi (tot), 9 pogoane de vie la Furești, alte 25 pogoane de vie la Scurtești, 54 pogoane la Fundeni și case în București. Ancuța a decedat în 1730, la Brașov, și-și doarme somnul de veci la mănăstirea Hurezii.

Bălașa născută în 1693, urmează să fie mireasă la 15 ani lui Manolache Rangabe (Lambrino), nepot de fiică lui Antonie Vodă Ruset, domn al Moldovei (1675-1678):

„Viind vremea cea hotărâtă a vârștii cocoanei mării sale lui vodă cei dă a șasea, anume Balașa, și fiind orânduit de Dumnezeu, bine socotind mării sa, au găsit pă un fecior dă boiaru țarigrădean anume Manolache, fiind cupariu mării sale și de mică vârstă crescut în casă, pre carele socotind a fi vrednec, fiind chivernisit la minte și cu toate podoabele cele firești, atât cu cele denlăuntru, cât și cu cele dănafară înpodobit, a-l face ginere și fiu l-au învrednicit. Și întâi au trimis mării sa pre Antonie gramaticul, împreună // cu rădvan domnescu de au adus pă tată-său de la Țarigrad, om foarte înțelept și învățat fiind în limba elinească și dregătorie având la biserica cea mare a Țarigradului, hartofilax fiind, anume Chiriți Andronache. După ce deci aici

l-au adus, atunci și logodna au săvârșit, dând inele după obicei. Și așa gătindu-se mării sa dă nuntă, grijind cele ce trebuia ale nunții mai nainte vreme, au început nunta la octombrie 26 și la octombrie 31 s-au săvârșit, cununându-l cinstitul și prea înțeleptul boiaru Costandin Cantacuzino, biv vel stolnec, însă epitrop fiind pus dăspre partea prea sfințitului părintelui patriarhului Ierusalimului, chir Hrisanth, carele întâmplându-se sfinții sale a merge la Sfântul Mormânt, // la Ierusalim, așa sfinția sa au socotit, fiind în mare prieteșug cu pomenit cinstitul boiaru, dă l-au rugat și l-au poftit pen scrisoare-i, ca dăspre partea sfinții sale, cum s-au zis, să cunune. Și așa cu mare cinste și pompă i-au cununat, fiind multă adunare la această nuntă, atât dă boierii țării, cât și dă altă prostime și cliros bisericescu, arhieriei i proci, fiind încă și prea-sfințitul patriarh al Alexandrii, chir Gherasim, carele au săvârșit sfinția sa și moliftele sfinteii cununii. După aceia șazănd la masă cu mare parisie și ospătându-se cu multă cinste, dându-se dăspre partea mării sale lui vodă măhrămi la toți boierii câți la masă șădea, s-au săvârșit nunta cu multă cinste și mare veselie, urându-le toți tinerilor // multă norocire și fericire de la Dumnezeu.”

În foaia de zestre întocmită la 30 octombrie 1708 (chiar în timpul petrecerii nunții), sunt enumerate moșii la Căpăcel, Mătăsaru, Necșești, vii la Pitești și Târgoviște, precum și case la Târgoviște și București. Din această căsătorie nu au rezultat copii, iar la moartea sa (1752) Bălașa e înhumată în biserica din București care e ctitoria sa și-i poartă numele: „Domnița Bălașa”.

Cea mai mică fiică a lui Brâncoveanu, **Smaranda** (născută în 1696) se mărită la 16 ani (1712) cu postelnicul Costantin Băleanu, fiul lui Grigore Băleanu, mare logofăt:

„Început-au cu ajutorul lui Dumnezeu nunta, care cu mare cinste, multă veselie și cu toată podoaba ba și domneasca parisie făcându-se în zioa de Sf. Troiță cu fericire s-au săvârșit și sfintele cununii”. Mireasa primește (la 8 iunie 1712) zestre Ciorogârla, Belciugatul,

Greci (50 pogoane de vie) și vii la Pitești. Din păcate Smaranda moare curând și e înhumată la Mănăstirea Hurezii.

Totuși din marile averi ale lui Constantin Brâncoveanu, pe care turcii le estimau la 10 milioane de taleri, ceea ce rămăsese este împărțit în iunie 1717 (după cumplita tragedie care a lovit familia și după revenirea din surghiunul anatolian) de către doamna Marica, văduva lui Brâncoveanu, fetelor și ginerilor care mai rămăseseră în quantum de 50%, cealaltă jumătate păstrând-o pentru sine și nepotul său, fiul Mariei, care era urmașul ambelor case domnești din exteriorul Carpaților.

Note

1. Alexandru Mavrocordat (1641-1709). Studiază la Padova devenind doctor în medicină. Revine la Istanbul unde e, la început, profesor la Marea Școală a Neamului. Bun cunoscător de limbi străine fiind, ajunge mare dragoman al Porții, funcție pe care o îndeplinește între 1673 și 1683 și 1685 și 1699, în timpul a patru sultani: Mehmed IV (1648-1687), Suleiman II (1687-1691), Arhmed II (1691-1695) și Mustafa II (1695-1703). Este concomitent și mare logofăt al Patriarhiei constantinopolitane. Între 1699-1702 este secretar de taină al sultanului Mustafa II, de aici revenindu-i numele „Exaporitul” (ex aporriton = de taină). Are 5 copii împreună cu Sultana Hrisoscoleu, care era nepoata de fiică a lui Alexandru Iliăș (1620-1621, 1631-1633 și 1666-1668), care la rândul său era nepot lui Alexandru Lăpușneanu (1552-1561 și 1564-1568). Dintre ei doi, Nicolae (care fusese și el mare dragoman din 1699 până în 1709) și Ioan (mare dragoman între 1709-1714) vor fi domnitori în țările române, Nicolae fiind extrem de cunoscut prin faptul că el începe șirul domnilor fanarioți atât în Moldova (1711) cât și în Țara Românească (1716), pe tronul acesteia aflându-se în 1730 când moare.

Când Ioan vine la scaunul domnesc al Țării Românești în locul fratelui său Nicolae, la sfârșitul anului 1716, este însoțit de doamna Maria Brâncoveanu și ginerii săi, foști cumnați cu fratele noului domn. Ioan moare în 1719 de holeră, iar Nicolae moare la 1730 de ciumă, fiind cunoscut în epocă drept deținătorul unei impozante biblioteci și autor al lucrării (un fel de „învățăături” pentru fiul său Constantin) „Despre îndatoriri” publicată în grecește la București (1719) și în greacă-latină la

Leipzig (1722) și Londra (1726).

2. Există o inadvertență, căci Mihai Racoviță își încetase prima domnie în 12 februarie 1705, dar e sigur că discuțiile privind nunta se făcuseră mai dinainte.

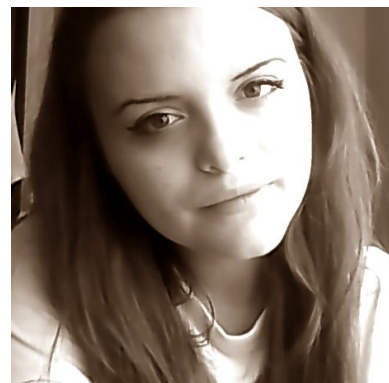
Bibliografie

1. C. Gane, Trecute vieți de doamne și domnițe, Ed. Universitas, Chișinău, 1991, vol. I;
2. C. C. Giurăscu, Studii de istorie, Ed. Eminescu, 1993;
3. C. C. Giurăscu, Istoria Românilor, Ed. All Educational, vol. III, București, 2003;
4. Radu Greceanu, Istoria domniei lui Constantin Basarab Brâncoveanu Voievod (1688-1714), Ed. Academiei, București, 1970;
5. Eudoxiu Hurmuzaki, Documente privitoare la istoria românilor, vol. VI, XIV (III) – București, 1936;
6. N. Iorga, Bizanț după Bizanț, Ed. Enciclopedică Română, București, 1972;
7. N. Iorga, Istoria românilor, vol. VI, Ed. Enciclopedică, București, 2000;
8. Dan Horia Mazilu, Lege și fărădelege în lumea românească veche, Ed. Polirom, Iași, 2006;
9. Ion Pătroi (coord.), Dinică Ciobotea, Dorin Teodorescu (secretar șt.), Constantin Basarab Brâncoveanu, Ed. Universitaria, Craiova, 2004;
10. Andrei Pippidi, Tradiția politică bizantină în țările române în secolele XVI-XVIII, Ed. Academiei, București, 1983;
11. Mihai Țipău, Domnii fanarioți în Țările Române (1711-1821), Ed. Omonia, București, 2004;
12. G. G. Ursu, Memorialistica în opera cronicarilor, Ed. Minerva, București, 1972.

Raluca NEAGU

am crescut, ce bucurie

sunt Alice
 în fiecare zi mă ciupesc să mă trezesc dintr-un vis
 care mă visează
 în jur creaturi au câte-o durere în brațe
 și eu în rochia neagră cu stele
 titirez cosmic
 să trăiești cu gândurile prinse de sfori
 să fii ghidat de alte planete
 nu e deloc ușor

construiesc un turn de la fereastra căruia să privesc cu capul în jos
 voi uda oamenii ca pe flori și tot vor crește ei
 fără să mă ajungă
 degetele mele sunt spini
 pot să te ating până la sânge

am crescut, ce bucurie
 undeva există o fântână care îmi poartă numele
 un cuțit cu mânerul de lemn
 o sticlă din care să beau și devin iepure.

bad habits

pe drumul spre casă mi-am dat seama că
 în troleibuz sunt singurul călător cu fața lipită de fereastra înghețată
 mesajul din 85 era clar „ultima stație”
 și nu îmi mai era frică de nimic. vino doamne să mă cerți
 merg acasă mângâi pereții murdari
 le ofer o tandrețe carnivoră

(aș vrea să scriu un poem în gaura cheii)

nimic nu s-a schimbat în oraș aceeași femeie doarme în scară
 mâine dimineața va coborî din norul întunecat și va înjura cu țoti dinții
 i-am dat de pomană o portocală într-o zi

a mușcat din ea fără să o desfacă

am intrat în bloc prin ușa din spate
m-am dezbrăcat de haine repede
erau murdare de sângele altcuiva.

m-am trezit la sfârșitul lumii fără să știu

am trăit toate apusurile prin geamul unui autobuz
sunt călătorul. ultima dată am inundat un oraș întreg
cu plânsul meu și nu s-a prins nimeni.

în casă toate dorm
doar vecinul de sus repară din când în când liniștea cu un ciocan.
sunt prinsă în cușca pisicii
ea îmi întinde un os cu gust de iubire și apoi
îmi mușcă mâna dreaptă.

m-am învățat cu trădarea
o țin lângă inimă și toarce

îmi e frică doamne.
oricâte pietre arunc în urmă acasă tot departe e.

manequin

din iubirile trăite pe jumătate
au rămas doar sâmburele și o amprentă difuză pe piele
cine ești tu străinule și de ce
nu ți-e frică deloc de minele care se fac una cu pământul?

dacă totul se reduce la carne vreau să fiu un manechin de plastic
bărbatul meu o să mă găsească într-o vitrină
o să mă ascundă în dulap și voi fi purtătoare de piele nouă
o să mă iubească în absență

în loc de ochi am două gloanțe
mă uit cum totul se strânge și începe risipirea.

cerul poartă vânătași proaspete despre care nu vorbește nimănui.

nimeni nu iubește suficient

Doamne eu nu vreau mila ta, ia-mi inima și dă-o la câini
sunt doar o bucată de carne.
aștept să vină toată vina pământului și să mă calce pe cap

ce e sufletul și cu ce se mănâncă?

îmi tatuez semne de întrebare pe piele
răni care n-au existat
lumea e străină de mine și-o văd din afară
ca și cum păpușarul mi-a tăiat frânghiile fără să mă-nvețe să mișc

tu de ce lași urme de sânge pe zăpadă
și unde ți-s ochii de cerb?

privesc înăuntru și scriu

stau strânsă cât un picior de ciupercă
dacă vreau ceva trebuie să aștept așa m-a învățat mama
ne trimitea la joacă și ne punea răbdarea de gât.
pe ulițele satului mă ascundeam numai în urzici
strângeam durerea sub unghiile pe care le rodeam înainte de culcare

merit tot ceea ce mi se întâmplă
țelurile mele sunt șurubelnițe roșii sub paturi
am mereu patru ani. le strâng în pumnii copilului fără canini
în timp ce întind brațul neatins de noapte
și aștept să mă scoată cineva
și nu vine nimeni
nici măcar nu am putere să strig

mă lovesc de lucruri. ele ripostează
dă-mi mâna
așa se iese din întuneric.

APRILIE

3 aprilie 1893 – s-a născut, la Dobrotinet (Curtișoara), prozatorul **DAMIAN STĂNOIU** (m. 8. 07. 1956, București)

4 aprilie 1949 – s-a născut, la Gârcov, poeta **MARIETA MARANCEA**

6 aprilie 1989 – a murit, la București, poetul **VIRGIL CARIANOPOL** (n. 29. 03. 1908, Caracal)

8 aprilie 2012 – a murit, la Slatina, prozatorul, poetul și publicistul **PAUL DOGARU** (n. 5. 07. 1944)

11 aprilie 1942 – s-a născut, la Corabia, poetul, eseistul și traducătorul **VIRGIL MAZILESCU** (m. 10. 08. 1984, București)

18 aprilie 1974 – a murit, la București, compozitorul **NICOLAE BUICLIU** (n. 16. 09. 1906, Corabia)

23 aprilie 1922 – s-a născut, la Corabia, prozatorul, eseistul și istoricul de artă **PAVEL CHIHAIA**

23 aprilie 1960 – s-a născut, la Obârșia, pictorul **GHEORGHE DIACONU**

23 aprilie 1964 – a murit, la București, filosoful **MIHAI UȚĂ** (n. 14. 11. 1902, Caracal)

24 aprilie 1989 – a murit, la București, criticul și istoricul literar **MARIN NIȚESCU** (n. 25. 08. 1925, Perieți)

O LUME, OAMENII EI ȘI ETERNITATEA (I)

Silviu GORJAN

„Lumea-i oarbă întâmplare, dar de-am sta să gândim bine cred că mai mult merit are cel ce se naște pe sine.”

Félix Lope de Vega

Plaza Mayor este emblematică pentru Madrid; echilibrată și austeră, bogată și liniștită, odihnitoare și melancolică, poetică și gravă, luminoasă și tensionată, aceasta piață strânge în ea, deopotrivă, istoria și clipa, într-o liniște pe care ți-o poate aduce doar libertatea. Filip al III-lea, primul rege din dinastia austrieilor, născut la Madrid, avea douăzeci de ani când i-a urmat la tron tatălui său; era în 1598 și Spania se pregătea să intre în declin; în conștiința opiniei publice a rămas ca „*cel mai leneș rege din istoria Spaniei, frivol, incompetent...o calamitate*”. Lucrurile însă nu stau chiar așa, el fiind acela care s-a străduit să facă din guvernarea țării o probă de eficiență, iar poziția militară a regatului a fost consolidată. În vremea sa a început să prindă contur această piață. Spania nu era un regat oarecare, ci era o adevărată lume. Pentru a domina și a uimi, trebuia să fie sigură de destinul ei; onoarea și pasiunile, orgoliile și puterea nu trebuiau scăpate din mână. Deși Filip al III-lea nu călca pe urmele tatălui și bunicului său, totuși a moștenit de la aceștia gustul și aplecarea spre rafinamentul spiritual; a iubit culorile și cuvântul frumos, strălucirea marmurei, fastul palatelor și al grădinilor.

Madridul căuta să-și păstreze pestrigiul singular; domnia regelui se voia exemplară și lumea nu trebuia să uite lucrul acesta; pentru aceasta s-a conturat ideea acestei piețe. Regele a încredințat realizarea ei lui Juan Gómez de

Mora; aproape i-a fost și Juan de Herrera, artist și arhitect a cărui minte a dat Spaniei siguranța unui stil arhitectonic demn de orgoliile puterilor ei. Piața a prins contur pe locul unde mai înainte fusese Plaza Arrabal; aici, de-a lungul întregului secol al XVI-lea, madrilenii văzuseră și auziseră multe, trecuseră prin și mai multe. În 1617, a început construirea noului ansamblu și în doi ani a fost gata; se împlinea un proiect arhitectonic absolut inovator, dominat de raționalism și deosebite valențe urbane; de jur împrejur coloane și arcade, iar deasupra, clădirile cu trei nivele. Barocul madrilen împlinea aici unul din triumfurile sale; de altfel, acesta era stilul impus de gusturile Casei de Austria. Barocul arhitectonic spaniol, și în special cel existent la Madrid, este mult mai diferit de ceea ce a produs în alte părți; este echilibrat, disimulând tensiunea, tinde către spații foarte largi și respiră o poezie melancolică, dar nu lipsită de accente luminoase. Piața este înconjurată de o sută treizeci și șapte de balcoane; toate de fier forjat, îmbracă fațadele într-o fină broderie neagră; pe cele două laturi lungi ale pieței, clădirile se continuă cu două turle ca niște săgeți, iar în vârfurile acestora veghează câte o cruce într-o rafinată împletire romantică; zidurile sunt ornamentate în culori de ocră pastelată și sablu, cu nenumărate alegorii. Cam cincizeci de mii de oameni puteau asista la spectacolele și sărbătorile care se împlineau aici; de la balcoane, madrilenii se bucurau la

Încoronarea regilor și tot ei le ascultau, după țipătul trompeților și rostogolitul tobelor, proclamațiile; aici aveau loc turniruri, spre gloria unora și decăderea altora; aici se țineau coridele, căci triumful inteligenței asupra forței a fost una dintre marile sărbători ale spiritului peninsular; tot aici, în zilele de aprilie, s-au săvârșit căsătorii regale; la sărbători, s-a cântat și s-a dansat, oamenii s-au cunoscut, s-au legat prietenii, s-au iertat dușmanii și s-au șters din inimă jignirile. Aici, Madridul l-a beatificat și canonizat pe Sfântul Isidor, patronul său; aceeași soartă a avut-o și Sfânta Thèresa de Jésus. În *Plaza Mayor* istoria este astăzi stare de spirit. Deși este un furnicar de lume la fiecare ceas al zilei, liniștea îmi pare nefirească. Zburdălnicia contemporanilor n-a anulat eleganța și discreția câtorva secole de cultură ale căror mari cugete au trecut și pe aici. Aici venea, cu siguranță, *Francisco de Quevedo y Villegas*, sonetist celebru, adversar al cordobezului *Luis de Góngora*; mi-l imaginez cu o carte sub braț, îmbrăcat în negru, ca toți nobilii vechii Spaniei, sobru și gânditor; venea în *Plaza Mayor* spre ceasurile serii, căci excursul visării pentru un spirit rafinat era, ca și astăzi, stârnit de melancoliile de dinaintea înserării. În liniștea nopților din Castilia urma tainicile învățături primite de la Seneca; deprinsese de la anticul înțelept că totul este relativ – viața, iubirea și frumusețea. Știa că este un mare poet și și-a vindecat deznădejdiile prin poezie. A înțeles din viață doar clipele de tensiune și de fervoare a trăirilor. Știa poetul Quevedo că din viață nu rămân împlinirile, ci tensiunea cheltuită ca să ajungem la ele. Din această cale se naște puterea noastră de a supraviețui într-o lume plină de nesiguranță. Chiar trăirile ne pot minți, căci realitatea care ne înconjoară o simțim așa cum ne place. Numai poetul Quevedo, în cel mai ales spirit la Barocului spaniol, ajunge la o răsturnare de determinare; viața nu mai este determinată de o realitate, ci, contrar, realitatea face totul pentru a o falsifica. Quevedo n-a răsturnat realitatea, ci a creat o alta a cărei menire a fost să se opună celei

pe care a trăit-o. Migălos, iubitor de bizarerii și exuberant de reflexiv, Quevedo trecea prin *Plaza Mayor* și avea nostalgia forumurilor romane. Când trăia își imagina că iubește, iar când iubea, visa că trăiește. Pe vremea sa, spiritul își savura victoriile fără grabă. În serile calde ale Castiliei, Quevedo se pierdea prin furnicarul din *Plaza Mayor* și învăța să nu moară; căci, din lumea care nu i-a plăcut, a făcut o alta pe măsura sufletului și a minții sale, slujindu-se de cuvântul care a devenit poezie.

Ziua, și mai ales seara, trecea prin *Plaza Mayor* un senior cam taciturn, dar cu privirea vioaie; nu purta spadă, căci nu se temea de nimeni și dacă totuși trebuia să răspundă la vreo provocare se slujea de cuvinte; mânuia replica așa cum alții mânuiau spada. Acest senior era *Lope de Vega*. Nu-i plăcea să treacă pur și simplu pe sub bolta mărginită de arcade; se pierdea printre oamenii de rând și era atent la toți și la toate; privea lumea ca pe un teatru și-l încânta vânzoleala ei: geniul improvizăției dramatice se cerea întreținut și, când lumea nu-i oferea ce l-ar fi putut mulțumi, refăcea întâmplările după măsura talentului său. Iubea stirpea sa spaniolă și-i repudia pe portughezi, genovezi, venețieni și arabi; i se păreau infatuați, lăudăroși, leneși, prea plini de sentimentul nației lor; se mândrea cu temperamentul oamenilor în mijlocul cărora trăia: focoși, plini de sentimentul onoarei, aventuroși, devotați erosului până la sacrificiu; și *Plaza Mayor* era un loc potrivit unde putea să vadă dezlănțuirea celor de un neam cu el; numai că nu se mulțumea doar să privească, înțelegea, avea păcatul de a judeca și o făcea, am zice noi astăzi, într-un spirit pirandellian: lumea nu este ceea ce este, ci ceea ce pare să fie. Nobili nu erau doar cei care aveau sânge albastru, ci și aceia care izbuteau să treacă la ceea ce le plăcea să fie. *Lope de Vega*, ca toate spiritele învățate ale timpului său, citise și știa reflecțiile secretarului florentin Machiavelli. Celebra frază din *Il Principe*: *Ognuno vede quello che tu pari, pochi sentono quello che tu se ieșise din sfera politicii și abordase, tulburând, viața morală. Viața avea toate șansele să fie un theatrum mundi;*

aparențele pecetluiau realitatea și esențele nu mai trebuiau descusute; dacă nu mai ieșeau din negura în care le aruncaseră alte apucături mai noi, vinovații erau mulți și nimeni nu avea timp să-i mai caute. Picarescul triumfa și grotescul se instalase la el acasă; comicul jubila și tragicul se căznea să mai subziste; lumea nu mai știa de partea cui este adevărul. Teatrul nu se forța să semene cu lumea adevărată, iar aceasta nu-și mai putea da seama când minte frumos sau se preface și nici când trebuie să fie veselă sau tristă. Privind în urmă, nu este greu să ne imaginăm ce triumf a putut să trăiască Barocul în acel secol al XVII-lea spaniol.

Spania este o țară a simbolurilor. Unul dintre acestea este *Don Juan*. Deși ca persoană existența sa este discutabilă, lumea întregă știe că este spaniol, iar semnificația pe care o implică se alipește cu diferite nuanțe peste multe vieți, de câteva secole încoace. În fond, este o creație literară, un etalon adus în lume de *Tirso de Molina*, alt spirit cultivat care a zăbovit uneori prin *Plaza Mayor*; solitar și mândru de poporul său, a fost atent la moravurile care-l definesc; cu înclinațiile sale moraliste, văzuse adesea, prin lumea pe care o cunoscuse și atunci când zăbovise în *Plaza Mayor*, propensiunea erotică a bărbaților, mai accentuată la spanioli, ca oriunde în altă parte. În Spania, țară meridională, inima este mai săltăreacă și spiritul mai aprins. Mulți dinaintea sa, ca și mulți după el, n-au trecut cu vederea această înclinație către pasiune și aventură a multora dintre compatrioții lor. S-a conturat astfel ceea ce numim astăzi un tip uman, *Don Juan*, cu o istorie a sa, care numai aici putea să devină emblemă pentru sensul unei vieți. În *Romancero* și, mai apoi, în secolele următoare, la Arcipreste de Hita sau la Sevilla, există germenii unui erou credibil pe care, oficial, în *El Siglo de Oro*, Tirso de Molina avea să-l consacre definitiv. *Don Juan* este simbolul individualismului, bolnav de încălcarea opreliștilor, a regulilor și a măsurilor în împlinirea dorințelor sale; iubit de femei, este înșelător și trădător, încalcă jurămintele și distruge orice speranță; pentru aceasta își ia ca

aliați curajul și abilitatea; nu se teme nici de cei vii, nici de cei morți; crește la umbra credinței că *frica și teama muritorilor sunt numai pentru oamenii de rând*. Trecând prin timp cu toate aceste însușiri, a ajuns să definească o anume tipologie umană, venită, în sfârșit, după rătăcirii de secole, la matca adevărului: omul nefericit în viață și în iubire. *Don Juan* își savurează astăzi luciditatea sorții: neputința de a iubi cu adevărat, prăbușirea morală prin încercări de a fi ca ceilalți; destinul său este însă pecetluit, iar zbaterea sa nu are nimic comic, ci este tragismul unei vieți condamnate la perpetuă neliniște și, în final, la tenebroasă singurătate.

Cu Tirso de Molina, nobil moralist și călugăr, trecător prin *Plaza Mayor*, spaniolii și apoi lumea întregă au desprins un mare adevăr; ipocrizia și răutatea oamenilor se pot domoli și apoi anihila prin inteligență; dacă pornește din întunecimile sufletului, inteligența tulbură și transformă viața în vraște; pornită din lumina minții, astâmpără pornirile și salvează pe om de la terfelirea sufletului și batjocorirea chipului.

Ce atent trebuie să fi trecut prin *Plaza Mayor* și *Pedro Calderón de la Barca*! Cu spiritul său imprevizibil, înclinat spre stări aproape romantice uneori, alteori volubil până la a lua totul în joacă, Calderón de la Barca întârzie la spectacolele pieței și acasă lucra la piese complicate, cu montări fastuoase care să dea satisfacție rafinementului de la curtea regală. Ce interesant chip trebuie să fi avut oamenii în ochii acestui dramaturg, de vreme ce a putut să vadă atât de limpede în gândurile și labirintul sufletului lor! În orice lumină ar fi pus, dramaturgul și-a construit personajele dintr-o singură perspectivă: adevărul despre viață. Căutarea sensului vieții s-a depănat atunci, ca și astăzi și întotdeauna, în acorduri dramatice, iar gândurile au prins contur de idee, împlinindu-se pentru prima oară în lumea teatrului drama filozofică. Calderón de la Barca a trăit în lumea teatrului, dar a avut profunzimea marilor filozofi, respectând adevărurile esențiale ale vieții, valorile generalizatoare ale acesteia. În *La vida es sueño* întâmplările se petrec într-o

țară imaginară și într-un timp nedeterminat; oriunde și oricând, acolo unde este prezență umană. Viața cu adevărurile ei este trăită în mod firesc de oricare personaj; reacțiile sufletului sunt pline de adevăr, iar căutarea drumului pe care să se meargă în viață este definitorie pentru fiecare în parte; întotdeauna oamenii se frământă și caută un sens al vieții; orice timp are nesiguranța sa mai mică sau mai profundă; fericirea este relativă și efemeră; bucuriile materiale sunt și ele efemere și nu-i aduc omului odihna după care tânjește; valorile se schimbă și liberul arbitru își urmează cursul fără ca oamenii să-l priceapă vreodată; singurul lucru care trebuie să-l aibă omul este curajul de-a învinge, căci prorociile pălesc atunci când omul se dorește a fi propriul său Demiurg; stelele își pierd puterea de-a se juca cu oamenii, iar forțele oarbe adorm, lăsându-l cu bucuria propriilor lui forțe. Și totuși, fără visul sinonim vieții, viața nu este viață; prea multă pribegie, prea multă neînsemnătate și vremelnicie peste tot; ce să facă omul obișnuit, omul pribeg, în oricare loc liniștit sau posomorât în care *astăzi suntem și mâine nu? ... Să visăm, sufletul meu, să visăm!* răspunde Sigismundo. Deșertăciunea vieții este lucrul la care gândul omului trebuie să stea întotdeauna; numai așa poate ajunge să trăiască treaz, nu în visul vieții.

Ca spațiu al mulțimii, al serbărilor și-al procesiunilor de tot felul, această piață nu și-a dezamăgit înclinația de-a atrage pe cei porniți spre judecarea lumii și-a rosturilor ei. *Ramón de la Cruz* trebuie să se fi încântat de gesturile și istoriile vesele ale lumii pe care-o vedea și asculta aici; gesturile și istoriile celor de jos se luau la întrecere cu cele ale celor care țopăiau sau picoteau prin balcoanele somptuos decorate; seva din acele scenete comice, tipic spaniole – *sainete* – era prinsă din zbor și firea sa lejeră le țesea acasă haina în care au ajuns până la noi. *El Siglo de Oro* se pregătea să apună și se grăbea să-i ia locul o lume pentru care timbrul lucrurilor grave era cu totul altul; lacrima nu mai pornea din plâns, ci din răs.

Timpul a trecut și *Plaza Mayor* a rămas aceeași; în piață sau în saloane sufletul este același, iar cenzura gesturilor există sau nu; gândurile și rostul lor nu s-au schimbat. *Jacinto Benavente* a mutat comedia din *Plaza Mayor* în saloanele nobililor; lumea se amuză pretutindeni la fel și câștigul este permanent; ea devine mai atentă cu sine și învață să fie ceea ce este cu adevărat; dar pentru că granița dintre ceea ce suntem cu adevărat și ceea ce vrem să fim este foarte labilă, amânăm mereu decizia capitale pentru destinul nostru.

Mă întreb dacă nu cumva spaniolii și, în special madrilenii, n-au fost uneori prea orgolioși; au crezut prea mult în rostul lor de axă a lumii, înstrăinându-se de alții; savurându-și propriile pasiuni, s-a ajuns la un moment dat la reversul pe care nu și l-au dorit – provincialismul, monotonia și tristețea prăfuită. A trebuit să vină un alt spirit al Madridului, să-și zgâlție compatrioții din temelii și să le arate că timpul merge înainte, iar dacă nu țin aproape, primejdia decreptitudinii pândește. Acesta a fost *Ortega y Gasset*, și semnalul de alarmă s-a auzit spre sfârșitul secolului al XIX-lea. Când *Ortega y Gasset* se pierdea prin *Plaza Mayor*, adolescentul din el se întrista de moleșeala lumii pe care o vedea; prindea din zbor gândirea germană și avea revelația Spaniei ca periferie a Europei. Mi-l imaginez pesimist și visător la rostul țării sale, în civilizația occidentală, sub zodia liberalismului; i-a trezit pe mulți iberici și mulți au tresărit la ideile sale despre relațiile concrete ale omului cu lumea. Viața unui popor este un pustiu dacă nu-și asumă adevărul și cultura. Compatrioții l-au înțeles și au început să șteargă praful care, timp de câteva decenii, se cam așternuse dincolo de Pirinei. Mai mult ca oricând, au astăzi conștiința că arta și istoria fac parte din rostul vieții lor pe pământ; și sunt convinși că adevărul pe care l-au slujit i-a ținut să nu apuce pe căi lăturalnice, îmbătându-se cu himere de aiurea.

ANECDOTA, UN MODEL CULTURAL

Pau1 ARETZU

Dan Eugen Dumitrescu ne oferă primul volum dintr-o carte specială, insolită, *Viața anecdotică a marilor pictori, sculptori și arhitecți ai lumii*, literele A-C (Editura Cartex, București, 2014). Prin titlu, ea amintește de celebra lucrare a lui Giorgio Vasari, *Viețile celor mai de seamă pictori sculptori și arhitecți*, însă obiectivul lor este diferit. Autorul a mai publicat, până la aceasta, alte două scrieri asemănătoare, de dimensiuni impozante, *Scriitori români în anecdote și epigrame* (două volume, 2008) și *Mari scriitori ai lumii în anecdote* (2009). A realizat astfel o mare panoramă a anecdoticii biografice a marilor artiști, străini și români.

Viața anecdotică a marilor pictori, sculptori și arhitecți ai lumii, un proiect care a necesitat ani mulți și o cantitate de muncă enormă, are câteva caracteristici, care o fac interesantă și captivantă: în primul rând, aspectul anecdotic, apoi, prezența narativității, uneori, concizia aforistică și, desigur, arta portretistică. Toate aceste trăsături îi dau calitatea unui roman al biografilor, cu sute de personaje, provenind din zone geografice și culturale diferite și din diverse timpuri istorice. Prin aspectul anecdotic, se configurează o altă realitate (dimensiune) a artei (literatură, plastică), și anume culisa acesteia, partea nevăzută și savuroasă care, uneori, poate să complinească, sau chiar să fie mai expresivă decât opera. Unii artiști au devenit legendari, eclipsându-și, prin anecdota biografică, în bună măsură, creația. Pe Socrate îl știm indirect, din Platon, din Xenofon.

Se pune, pe bună dreptate, întrebarea dacă asemenea carte este elocventă, dacă face un serviciu artiștilor sau culturii, în general. Există, după cum știm, voci cu autoritate, care

au susținut că biografia trebuie ignorată (chiar în totalitate), pentru că nu este implicată în valoarea artistică a operei. Dimpotrivă, alții folosesc biografia ca argument în favoarea operei. De asemenea, numeroase cărți, cele de memorialistică sau cele de confesiune biografică, sunt importante tocmai prin faptul că luminează locuri obscure ale creației. O astfel de carte este, de exemplu, *Antimetafizica*, rezultat al conlucrării dintre tânărul (pe atunci) ziarist și poet Aurelian Titu Dumitrescu și maestrul său, Nichita Stănescu, ajuns la apogeu. Cartea, care îl lasă pe cititor să pătrundă, cu o anumită indiscreție (acceptată de acesta), în intimitatea marelui scriitor, ne dezvăluie și punctul său de vedere cu privire la artist și, în speță, la poet, care ar fi echivalentul eroului, susținând, totodată, necesitatea dimensiunii mitice a acestuia. Prin natura sa, poetul este menit să creeze mitologie, chiar atunci când datele sale personale sunt sărace. În multe dintre cazuri, chiar misterul operei este sursa legendelor. Deci, anecdota formează haloul mitic al eroilor. Nichita Stănescu povestește chiar, pentru a-și susține părerea, o întâmplare care a avut loc în Serbia, cu ocazia întâlnirii cu un grup de scriitori. Dintr-o pornire inexplicabilă, în momentul în care era elogiat, scriitorul s-a întors cu spatele către spectatori. Gestul a trezit rumoare și nedumerire și a fost fluierat. Inspirat, marele poet a motivat că s-a întors cu spatele, nu dintr-un motiv nereverențios, ci pentru ca publicul din sală să vadă cum începuseră să-i crească, pe sub cămașă, din omoplați, muguri de aripi. Când povestea a fost tradusă, lumea prezentă l-a privit cu o admirație, dusă până la extaz. Iată, deci, cum în viața artiștilor și, prin aceasta, în operă, se

insinuează mitul, sporindu-le carisma. De altfel, în timpul vieții, mitul lui Nichita Stănescu a fost hipertrofiat la maxim.

Multe anecdote, din carte, se referă la extravaganța eroilor, dar și la evenimente strict biografice. Adevărata boemă reprezintă un ritual de pregătire a operelor. Boema, ca și cafeneaua, poate fi o școală. Autorul a cules și a valorizat o impresionantă cantitate și diversitate de informații (sursele sunt menționate într-o bibliografie amplă). S-a bazat pe faptul că majoritatea artiștilor sunt urmași îndeaproape de o întregă anecdotică (escortându-le opera ca o coadă de cometă), plină de semnificații pitorești, menită să întregască portretul (fizic sau moral) al acestora. O carte, apărută de curând, scrisă de Alex Ștefănescu, *Un scriitor, doi scriitori*, conține o mulțime de istorioare savuroase, extrase din viața scriitorilor contemporani. Despre Eugen Negrici, este prezentată o întâmplare cu tâlc, legată de pasiunea acestuia pentru vânătoare. În fiecare an, de ziua lui Alex Ștefănescu, Eugen Negrici îi împacheta cu grijă un fazan, vânat de el, pe care i-l arunca pe treptele de la intrarea în casă. Când criticul a scris o cronică nefavorabilă, Eugen Negrici nu și-a mai respectat obiceiul. Dar, în anul următor, când supărarea s-a calmat, Eugen Negrici, un om de o mare eleganță, i-a aruncat peste poartă un pachet cu doi fazani. Anecdotică reprezintă, după cum vedem, un mod alternativ de a înțelege personalitățile.

Scriitorul Dan Eugen Dumitrescu dovedește, în această carte (care are și aspectul familiar al unui almanah), un talent narativ autentic, multă ingeniozitate, precum și o informație de dimensiuni enciclopedice. Aspectul artistic este evident în modul sensibil în care se realizează o portretistică plină de expresivitate, susținută de o vervă aparte. Tot aici, se încadrează și umorul (*sine qua non*), căldura afectivă și, mai ales, fragmentarismul, care face ca discursul să fie dinamic și atractiv.

Cartea are o structură complementară, reunind, de fapt, două modalități diferite: o parte anecdotică (un adevărat roman pitoresc)

și alta conținând, infrapaginal, date exacte despre personalități (un adevărat dicționar). Monotonie este evitată prin varietatea actanților, întrunind plasticieni, scriitori, arhitecți, muzicieni, chiar oameni de știință, selectați din perioade istorice diferite. În totul, se poate vorbi despre o carte atractivă, captivantă, culturală, un insolit dicționar anecdotic al artiștilor. Poveștile anecdotice au și funcția de a-i umaniza pe artiști, făcându-i vulnerabili, adică deosebiți față de ceilalți oameni, dar și asemănători.

În *Cuvântul autorului*, care însoțește cartea, se susține că „arta se identifică, în mare măsură, cu istoria omenirii”. În studiile sale, Lucian Boia își expune teza după care, în momentul în care factologia istorică s-a consumat, prezentarea acesteia prin cuvinte înseamnă deja mitificare. Deci, și istoria, ca și literatura, are doza ei de anecdotic și de pitoresc. Artiștii sunt însă partea picantă, expresivă a existenței.

Cartea lui Dan Eugen Dumitrescu nu este una științifică (deși are rigorile ei) și, de aceea, nu i se poate pretinde exactitatea informațiilor, ci plăcerea lecturii, valoarea ei simbolică, modelul ontologic, paradigmatic pe care îl oferă. Este o carte care se poate continua la infinit, pentru că viețile artiștilor, dar și imaginația celor care îi contemplează nu au limite. Dintre artiștii evocați, amintim câteva nume reprezentative: Fra Angelico, Sabin Bălașa, Horia Bernea, Giovanni Lorenzo Bernini, William Blake, Hieronymus Bosch, Georges Braque, Constantin Brâncuși, Pieter Brueghel cel Bătrân, Marc Chagall, Coco Chanel. Ar mai trebui menționat faptul că există locuri speciale, generatoare de anecdotică: agora, cafeneaua, saloanele, cenaclurile.

Cartea lui Dan Eugen Dumitrescu, incitativă, prin domeniul ei, ne face să așteptăm cu interes continuarea acestui proiect, atât de agreabil și de pasionant.

DIN PANTEONUL LITERELOR FĂRĂ GRANIȚE

Virgil DUMITRESCU

Antologia poeziei universale de astăzi (Editura Europa, 2014) a fost marea surpriză cu care prof. univ. dr. Ion DEACONESCU, președintele Fundației Europene „Mihai Eminescu” și al Academiei Internaționale „Mihai Eminescu”, a ținut să înnobileze, în septembrie anul trecut, cea de-a II-a ediție a Festivalului Mondial de Poezie „MIHAI EMINESCU”, de la Craiova. Poet de anvergură europeană (a se vedea, între altele, prefața lui George Astalos la volumul *Etoile de veille/ Stea de veghe*, în tălmăcirea lui Eugène Guillevic), remarcabil traducător și eseist, critic și istoric literar, Doctor Honoris Causa al unor prestigioase universități de pe continent, nu în ultimul rând inițiator al unor pe deplin apreciate evenimente literare în viața Craiovei, municipiu care aspiră la titlul de Capitală Culturală Europeană în 2021, Ion Deaconescu, în calitatea sa de coordonator al antologiei sus amintite, pune la dispoziția cititorilor avizați selecția a nu mai puțin de 52 de personalități lirice, unele deținătoare ale Premiului Nobel pentru Literatură, altele aflate în stand-by ori intrate în Panteonul literelor fără granițe: **Adonís** (Siria), **Mamta Agarwal** (India), **Claribel Alegria** (Nicaragua), **Hai An** (China), **Katerina Anghelaki-Rooke** (Grecia), **Miguel Barnet** (Cuba), **Ataol Behramoğlu** (Turcia), **Rei Berroa** (Republica Dominicană), **Yves Bonnefoy** (Franța), **Vladas Braziūnas** (Lituania), **Francisco Brines** (Spania), **Casimiro de Brito** (Portugalia), **Nicole Brossard** (Canada), **Arturo Corcuera** (Peru), **Nicolae Dabija** (Republica Moldova), **José Eduardo Degrazia** (Brazilia), **Germain Droogenbroodt** (Belgia), **Nguyễn Duy** (Vietnam), **Desmond Egan** (Irlanda), **Evgheni Evtuşenko** (Rusia), **Oliver Friggieri** (Malta), **Vahé Godel** (Elveția), **Mend-Ooyo**

Gombojav (Mongolia), **Günter Grass** (Polonia), **Óscar Hahn** (Chile), **Michael Harlow** (SUA), **Saúl Ibagoyen** (Uruguay), **Reiner Kunze** (Germania), **Liubomir Levchev** (Bulgaria), **Song Lin** (China), **Gaetano Longo** (Italia), **Jorge Ariel Madrazo** (Argentina), **Valeriu Matei** (Republica Moldova), **Ileana Mălăncioiu** (România), **Amadeu Thiago de Mello** (Brazilia), **Yong-Tae Min** (Coreea de Sud), **Amir Or** (Israel), **Knut Ødegård** (Norvegia), **Justo Jorge Padrón** (Spania), **Sreten Perović** (Muntenegru), **Margaret Randall** (SUA), **Jacobo Rauskin** (Paraguay), **Fernando Rendón** (Columbia), **Milan Richter** (Slovacia), **Amadou Lamine Sall** (Senegal), **Rade Siljan** (Macedonia), **Wole Soyinka** (Nigeria), **Pia Tafdrup** (Danemarca), **Arima Takashi** (Japonia), **Jüri Talvet** (Estonia), **Thomas Tranströmer** (Suedia), **István Turczi** (Ungaria).

Orchestrație polifonică (și polivalentă), cu interferențe identitare de curente și apartenență la o cultură sau alta, *Antologia poeziei universale de astăzi* (autori: Ofelia Burtea, Lucian Dindirică, Ozana Lisandra Ionică, Loredana Stan) înmănunchează, inspirat, reverberații ale adâncului și înaltului ființei umane, ca punte ontologică între introspectiv și cosmos. Concretizăm cu o poemă de Adonís (pseudonimul literar al sirianului Ali Sa'id Esber), plasată „într-un acord special al Omului cu întreaga existență, căci Ființa se găsește întotdeauna în centrul creației”, și cu o altă poemă, de Justo Jorge Padrón, „o subtilă construcție a emoției, izvorâtă din confruntarea cu misterul, cu tainele vieții, cea care oferă grandoare atât Ființei cât și Cuvântului”.

ADONÍS

Artă poetică

Frunza waw*

Zboară prin aer căutându-și o pernă de dormit

Anotimpurile nu sunt patru
Săptămâna nu are șapte zile
Anul este în plus ca ea să fie mai mică
Decât este.

Seva scrie tremurul frunzei
Frunza arată tenebrele ce se împlinesc
În lumină
Astfel de fiecare dată când ea
Vrea să descrie sfârșitul
Scrisul o îndrumă către începuturi
Ai dreptate – doar o frunză

Soarele spală corpul materiei
Pe furiș
Ceva se pregătește

În dialogul arborilor cu vântul
Buzele ramurilor
Se predau săruturilor nisipului.
Florile își împrăștie parfumul
În flacoane create de aer

Fluture – valiză pentru transportul culorilor
Imaginea este o lanternă –
Venă roză în corpul cuvântului

În cuvântul iluminat de imagine
Orice vorbă pare
Un personaj ce visează în picioare

Intră în freamătul obscurității
Spre a zări mai bine lumina

Transparența este un vâl
Al soarelui, poate și al umbrei.

**Literă a alfabetului arab*

JUSTO JORGE PADRÓN

Astăzi inima ta este o atingere fără de folos

Cu siguranța unei persoane ce nu așteaptă nimic
Tu deschizi – fără grabă – vechea poartă
Și ascuți pașii leneși, ce nu par a fi ai tăi,
Pe scările gri.
Nicio voce nu îți oferă căldura sa,
Și tu mergi în întuneric. Nimic
Nu te aduce în colțul tău, nici măcar muzica
Sau poezii de altădată și nici scrisorile de dragoste
Ce nu-ți mai țin companie.
În seara asta prin amintirea ta trec
Numele pierdute care în alte timpuri
Dădeau atâta crezare tinereții tale.
Șoapta vântului atinge
Goliciunea plictisitoare a vieții,
Și te recunoști în ea,
Căci o iubești pentru ce era cândva
Și simți absența
Celor mai frumoase zile.
Astăzi inima-ți este o atingere fără de folos,
O știi și nu te poate păcăli.
Și totuși lași amintirea, fără frică,
Să fugă cu tot ce ai iubit,
Tot ce ai iubit pe acest pământ sterp:
Acea frică oarbă de viață pe care, poate,
Ai avut-o întotdeauna: propriul eșec.
Dar acum nimic nu mai contează pentru tine
Și privești
Pe fereastră la cel mai svelt copac,
Umple-ți paharul și gândește-te că:
Aceasta este moștenirea unui om singur.

EUGEN IONESCU – DIPLOMATUL

Ioan Florin TUINEA

Un aspect mai puțin cunoscut, din păcate, al dimensiunii românești a personalității lui Eugen Ionescu îl constituie activitatea sa diplomatică în cadrul Ministerului român al Afacerilor Externe, într-o perioadă dificilă, de mari confruntări în plan geostrategic la nivel european, care aveau să culmineze cu izbucnirea celui de-al Doilea Război Mondial.

Pare ușor bizară această fațetă a existenței lui Ionescu, prin perspectiva a ceea ce era el la acea dată și, mai ales, prin ceea ce avea să devină ulterior, în marele fluviu cultural mondial.

O analiză retrospectivă mai atentă a personalității ionesciene, pusă sub semnul înțelept al timpului scurs de atunci, ne arată însă că marele slătinean întrunea toate datele necesare pentru a îndeplini cu succes o astfel de misiune: era absolvent de Litere, cu specializare principală franceza (aceasta ar putea fi considerată limba sa maternă, dacă avem în vedere faptul că la nici un an părăsea pentru mult timp România, alături de mama sa, stabilindu-se în Franța), venea, ca formație intelectuală, din cele două culturi (franceză și română), avea o inserție multilaterală în spațiul spiritual românesc prin densa lui activitate publicistică din tinerețe, dispunea de verva polemică necesară unui atașat cultural atunci când era nevoie, în cadrul diverselor diferende, să impună punctul de vedere al națiunii pe care o reprezenta, era talentat, iubea călătoriile, era o minte deschisă, aplicată, capabilă să ducă la bun sfârșit rezolvarea unei probleme atunci când se ocupa de ea.

Luându-și licența în filologie modernă în 1932, Eugen Ionescu a fost, pentru o scurtă perioadă, profesor de limba franceză la colegiul unde a studiat, apoi la Liceul „Gheorghe Lazăr” din București și, ulterior, la alte școli din

provincie. A fost o activitate în care s-a implicat cu toate disponibilitățile sale, dar care nu i-a oferit satisfacțiile la care se aștepta.

De altfel, mărturii despre acest segment existențial ionescian ne oferea, la prima ediție a Zilelor „Eugen Ionescu” de la Slatina, din noiembrie 1991, cel care a fost, pentru puțin timp, colegul său de catedră la Colegiul „Sfântul Sava”, prof. univ. dr. doc. Ion Zamfirescu: „Slatina are multe lucruri de invidiat. (...) Memoria Slatinei nu trebuie să uite că de aici și-a pornit destinul și un mare spirit al acestui secol – Eugen Ionescu. Era cu doi ani mai mic decât mine. Am fost coleg de cancelarie cu el la Liceul <Sfântul Sava> din București, unde suplinea catedra de franceză a lui Șerban Cioculescu, care fusese numit în minister. Era

un tânăr așa, cam spelb, firav, necomunicativ, destul de stângaci. Nu era un exemplu pe care să-l remarci. Nici să-l disprețuiești. Din câte mi-am dat seama, nu era prea legat de meseria didactică. În orele lui era o petrecere teribilă. Se amuzau și profesorul – la catedră, și elevii – din sală.” (Mărturii consemnate de gazetarul Victor Ursu în cotidianul „OltPress”)

Excedat, probabil, de această situație, nemulțumit de naveta în provincie și de condițiile de cazare de aici, unde a fost martorul unor întâmplări frizând paranormalul (așa cum reiese din unele mărturii diaristice ulterioare), viitorul mare dramaturg se va înscrie, cu prima ocazie, la concursul organizat de Ministerul Afacerilor Externe pentru ocuparea unor posturi vacante în diplomatie, pe care-l trecea cu succes la plina de promisiuni vârstă de 28 de ani.

Îl vom regăsi, în felul acesta, ca șef al Serviciului Relații internaționale din cadrul Direcției Învățământ a MAE, condusă de cunoscutul C. Kirițescu. Acesta are cuvinte de laudă la adresa mai tânărului său colaborator, așa cum reiese din cartea sa de memorii „O viață, o lume, o epocă”. În această calitate, tânărul profesor are posibilitatea să-și valorifice scurta experiență didactică întocmind rapoarte – apreciate pozitiv de și de contactele din străinătate – despre starea învățământului românesc la acea dată, despre mersul ideilor pedagogice în trecutul și prezentul școlii românești, despre perspectivele învățământului nostru.

Încrederea lui Kirițescu în viitorul mare dramaturg merge până acolo, încât, la 19 iulie 1937, când i se comunica de către Biroul Internațional de Educație al Societății Națiunilor că va fi numit președinte la cea de-a șasea sa conferință de la Geneva, îl lasă în locul său pe Eugen Ionescu, în calitate de observator la Paris, la lucrările Conferinței asupra suprapopulației universitare și șomajului intelectual, unde Kirițescu prezentase și un referat. Notațiile tânărului profesor despre tematica respectivă au fost folosite de funcționarii ministerului

în tentativa lor de a detensiona situația învățământului superior românesc de la acea dată.

Situația internațională tulbure de după dezlănțuirea celui de-al Doilea Război Mondial în septembrie 1939, va complica activitatea în aparatul diplomatic românesc, determinând, odată cu schimbările politice din țară, revendicări la nivelul acestuia. Astfel, între octombrie 1940 și mai 1942, Ionescu își relua în țara natală, meseria de profesor de limba franceză. Ulterior, odată cu sosirea trupelor germane în România aliată, Eugen Ionescu este silit ca, împreună cu soția sa Rodica, să revină în sudul Franței pentru a scăpa de eventualele represalii împotriva sa din partea poliției secrete naziste deoarece „...aveam reputația de om de stânga”.

Poposește mai întâi la Marsilia, la Hôtel de la Peste, de pe strada Colbert nr. 2 unde, chiar dacă trecea „prin mari dificultăți financiare”, s-a simțit foarte bine. O recunoștea chiar el într-o scrisoare din 29 septembrie 1942 către Jean Ballard, directorul revistei „Cahiers du Sud” exprimându-și adâncul regret de a fi trebuit să părăsească Marsilia pentru Vichy: „Soția mea și cu mine ne-am simțit așa de bine, așa de acasă sub cerul Provenței și al inimilor dumneavoastră, încât vom păstra pentru totdeauna, în noi, amintirea înșorită, nostalgia orașului dumneavoastră, a mării și a cerului dumneavoastră, și mai ales a dumneavoastră înșivă, ce sunteți prieteni recentți, dar foarte vechi cunoștințe.”

Curând, va fi numit secretar cultural pe lângă Legația României de la Vichy. Circumstanțele acestei numiri le va explica chiar Ionescu într-o convorbire cu Alain Paire (Peyrefite?), publicată cu titlul „Récit inedit” în „Impressions du Sud” (Aix-en-Provence, 1992): „Cum se face că guvernul meu mă trimisese tocmai la Vichy? Întâi de toate, România nu se afla în război contra Franței, nici contra Angliei. Apoi, nu voisem să lupt contra rușilor alături de naziști. În al treilea rând, colegi sus puși, prieteni din liceu și din facultate, interveniseră

ca să pot pleca, deși eram «de stânga», ceea ce nu mai sunt astăzi. În plus exista la București un șef adjunct de stat-major al cărui principiu era să nu-i trimită pe front pe cei considerați de el «elitele» națiunii. /.../ Așadar, prietenii doreau să mă salveze numindu-mă la Vichy într-un modest post de secretar cultural.”

Din teritoriul francez liber, controlat de guvernul de la Vichy, lui Ionescu îi revenea în responsabilitate sectorul centrat pe marele oraș Marsilia. Aici se va întâlni el cu echipa de la „Cahiers du Sud” condusă de Jean Ballard intrând în relații apropiate, devenite de strânsă prietenie, cu principalii săi colaboratori Léon Gabriel Gros, Jean Tortel și romancierul Bertin.

„În Franța, incertitudinile financiare îl determinau pe Ionescu să accepte mărunte lucrări de traducere pentru Legația română de la Vichy.” Cu timpul, activitatea sa va deveni mai organizată reușind să publice în noiembrie 1943 în numărul 261 din „Cahiers du Sud” traduceri din Tudor Arghezi și Lucian Blaga. Proiectase în acest sens o prezentare a panormai literaturii din țara tatălui, plănuiind să compună chiar un număr consacrat integral literaturii române în „Cahiers...” Și continuă Alain Paire în textul amintit: „După cum stă mărturie corespondența dintre el și revistă, bunele lui relații cu Legația României i-au îngăduit să îndeplinească și misiuni de bune oficii între Marsilia și Vichy: diverse curiere menționează obținerea a treizeci de abonamente în favoarea lui Jean Ballard, în 1943, sau o comandă de 330 de exemplare din numărul în care figurau poemele lui Tudor Arghezi.”

În Marsilia, Eugen Ionescu se va întâlni cu mai mulți compatrioți, printre care și Ilarie Voronca, încercând, în ciuda vremurilor grele, să-și continue activitatea intelectuală în Franța liberă, la pagina culturală a unui cotidian recent înființat la Marsilia și care se chema „Le mot d’ordre”. Constituiau astfel o mică insulă de românită care le permitea să depășească dificultățile momentului de vreme ce „pentru procurarea hranei, aveai nevoie de multă abilitate și de numeroase cunoștințe. Ionescu a

învățat-o pe Mickey Gros, soția lui Léon Gabriel cum să prepare o mâncare românească.”

La Marsilia, consecvent atitudinii sale antitotalitare dintotdeauna, cultivând cercul de la „Cahiers du Sud” „...unde știam că există nu puțini antigermani, antinaziști” Eugen Ionescu întâmpină dificultăți, intrând în contradictoriu cu normele comportamentului diplomatic: „Între altele, am fost, de două ori, la un pas de a fi expulzat la București, din pricina sentimentelor mele antinaziste și a prietenilor franceze puțin potrivite acelor timpuri.”

Momente depășite însă prin „greutatea” activității sale de secretar de presă: profesionistă, precisă, elaborată și foarte aplicată conjuncturii.

Până și perfect nemulțumitul de sine Ionescu, privind retrospectiv acest segment al existenței sale, își exprima satisfacția în vara anului 1992: „Avusesem o activitate culturală destul de bună”. Îl încânta, în mod evident, propaganda literară proromânească în contextul Dictatului de la Viena și a răsunetului său european: „Publicasem, totodată, o carte de literatură, în colaborare cu Gabrielle Gabrini. Volumul era semnat de unul din cei mai buni scriitori ai timpului său, și apăruse la editura lui Jean Vigneau.” Era vorba de Pavel Dan, esența spiritualității rurale transilvane transfigurată literar, tradus în Franța cvasi-ocupată de cel mai cosmopolit autor român al momentului. Semnificativ!...

Actul de la 23 august 1944 a bulversat și aparatul diplomatic român, mulți reprezentanți diplomatici ai României fiind excluși de la plată, determinându-i să-și găsească resursele de existență în altă direcție. Este o perioadă grea din viața lui Eugen Ionescu, despre care vom reveni cu alt prilej.

Alina NĂUIU

Ziduri de piatră

nu ne e dor unul de altul decât în nopțile noastre.
scriem scrisori kilometrice în ziduri de piatră
ca moartea să nu dărâme
dragostea ce nu ne-a uitat.

adorm clonele râzând în paturi separate
și ne arată dinții lor blânzi de copii cu părul bălai.

ninge cu iarna întreagă din ceruri.
cad case și cer și zăpadă.
oamenii pleacă înainte să cânte cocoșii.

vin umbre din marile piețe,
ne vând pe nimic vânzători ambulanți de pământ.

În cea de-a șaptea zi

încă mai trudes c la facerea lumii, Doamne!

despre marile uitări nu se vorbește,
se scrie doar prea mult despre marile singurătăți.

la început a fost sfârșitul.
mint și caut adevărul,
merg în întunericul fără obârșii
unde chipurile nu au oameni.

mă caut de suflet în măduva oaselor –
în toate măruntaiele îmi umblu
și nu îmi curge niciun strop de sânge.
nimic nu mă doare în afara înfrântului tăcut,
această carne din carnea mea,
această viață din viața mea.

la început a fost sfârșitul
și înainte de orice sfârșit, eu.

sunt condamnată să duc mai departe taina cinelor fără de taină.

marea vâltoare de sânge, marele meu nesomn,
toate mă strigă cu glasul sângelui meu:
Eli, Eli, lama sabactani?

Marile revelații

am scris cam tot ce se putea scrie.

cei ce au venit înaintea mea
au împletit flori, le-au agățat de ghearele vulturilor
și s-au numit profeți.

m-am spălat în toate bălțile din lume;
tot n-am putut să-mi curăț mizeria de pe corp.

o mie de pansamente am pe oase.
prin carnea mea curge sângele mieilor
sacrificați în numele Domnului.

poate că sunt o femeie frumoasă
dar nu mă poate vedea niciun om.
dacă s-ar uita cineva la mine,
ar fi lovit de coastele fiarei care mă poartă ca pe-un scut.

despre tot am vorbit
și îmi simt limba grea,
de parcă nici n-aș fi rostit vreun cuvânt.

am scris ceea ce nu se putea scrie –
sunt marea revelație a profeților mincinoși care au stat la masă cu mine.

ororile înțelepciunii nu lasă urme pe corp.
am o cutie a milei în loc de suflet.

Tandrele cuie

s-a făcut târziu
și fiecare secundă schelălăie ca un câine bolnav
hăituit de vecini.

ferestrele din orașul acesta
se închid într-un pumn vinețiu.

aș putea începe să vorbesc despre tine
ca despre un scaun
pe care moartea așteptă în tăcere cadavre la morgă.

aș putea scrie povestea
copilului nostru imaginar
ce s-ar fi sinucis înainte de naștere.

dar pe suflete
încolțesc rădăcinile unor pomi nemaivăzuți
și visăm cuțite ce sculptează uluci.

sângerăm cu sângele tandrelor cuie
și nu ne doare nimic.

noi suntem cei aleși.
trăim împreună,
murim împreună,
suflăm împreună în pământul care ne crește din piept.

s-a făcut târziu.
fiecare zi este o sinucidere lentă într- un anotimp secetos de tinichea
în care moartea și viața nu au conștiința niciunui om.

VIRGIL MAZILESCU

De mai mulți ani, fostul Festival de poezie și muzică folk, „Ion Minulescu”, devenit „Zilele poeziei în Olt”, se desfășoară pe întinderea a trei zile, la Slatina, Caracal și Corabia, sub semnul liric al lui Ion Minulescu, Virgil Carianopol și Virgil Mazilescu.

Ultimul dintre cei trei stihuitori omagiați prin repetitiva întâmplare poetică alutană, Virgil Mazilescu (Auru – după numele de familie), s-a născut la 11 aprilie 1942, la Corabia, fascinantul oraș dunărean, despre care, un alt corăbian de marcă, actor și director al Naționalului craiovean, Emil Boroghina, grăiește atât de duios: *Corabia copilăriei mele, așa cum o văd eu acum, era un oraș de vis, orașul teilor și castanilor, al străzilor drepte, trasate parcă cu rigla, orasul-port de pe malul Dunării, pe care unduiau vapoare și șleपुरi, purtate spre depărtări necunoscute nouă, al perechilor de îndrăgostiți care populau micul, dar cochetul parc din apropierea gării, vecinătatea vechii cetăți dacice Sucidava, amintirea anticului pod din lemn al lui Constantin cel Mare, care lega cele două maluri, monumentul dedicat eroilor, care, în 1877, au trecut peste podul de pontoane de la marginea orașului pentru a lupta pentru independența României, încercându-l de istorie. Părinții mei, copiii de pe strada noastră și cele învecinate, prietenii de joacă, colegii de școală, învățătorii și profesorii, rudele apropiate, o parte dintre locuitorii orașului, oameni prietenoși, cinstiți, îndatoritori și foarte serioși, aproape cu toții mi-au marcat copilăria, m-au ajutat să mă definesc și într-un fel chiar să mă formez, să capăt deprinderile unui viitor visător, permanent încrâncenat.. Numele de Auru l-am auzit rostit în casa noastră. Este posibil ca tatăl lui (al lui Virgil Mazilescu n.n.) să fi fost chiar coleg de liceu comercial cu tatăl meu... Am intrat în același an, 1959, la Facultate, el la Litere și eu la Teatru.*

C. VOINESCU

Poetul este fiul lui Sabin, fost contabil, și al Aurei-Lili, născută Rădulescu. Copilul de școală primară și gimnazială devine un pelerin prin țară, pentru că începe cursurile la Cujmir (1948-1950), continuă la Turnu-Severin și Târgu-Jiu, câte un an (1951 și 1952), și le termină la Drăgășani (1952 – 1957).

Ajuns în capitală, urmează Liceul Spiru Haret între 1957 și 1959, an în care se înscrie la Facultatea de Litere a Universității din București, absolvită în 1964. Devine, prin repartiție guvernamentală, pentru doi ani, profesor de limba și literatura română la Școala Generală din comuna Geaca, județul Giurgiu, apoi se mută la Ploiești, unde, între 1966 și 1968, este bibliotecar. Revine, în sfârșit, în București, ocupând, tot pentru doi ani, funcția de secretar al Cenaclului literar al Uniunii Scriitorilor, condus pe atunci de Miron Radu Paraschivescu. Până la sfârșitul scurtei sale vieți – a murit la 10 august 1984, în București, – a fost redactor la „România literară”.

Versuri a început să scrie încă din

studentie, perioadă în care frecventează cercurile tinerilor poeți ai vremii, participă la cenaclul „Mihai Eminescu”, al lui Marin Sorescu, la cenaclul „Nicolae Labiș”, al revistei „Luceafărul”, ca și la cel al Uniunii Scriitorilor, prezidat de Miron Radu Paraschivescu. Autorul „Cânticelor țigănești”, coordonator și al suplimentului „Povestea vorbeii”, al revistei craiovene „Ramuri”, îi publică, în 1966, poemul de debut *mâncau la o masă lungă și bogată*.

Cam în același timp, aderă la „grupul oniric” cu Leonid Dimov, Dumitru Țepeneag, Vintilă Ivănceanu, Daniel Turcea, Florin Gabrea, Iulian Neacșu, Emil Brumaru, Virgil Tănase și bănățenul Sorin Titel, de a cărui binecuvântată prietenie m-am bucurat și eu, în vremea studentiei.

Pe la începutul anilor șaptezeci, grupul se destramă, iar foștii componenți, dar Mazilescu mai ales, rămân cu pecetea oficială a vremii de inși recalitranti, frondeuri, rebeli. Alexandru Condeescu consemnează că poetul corăbian era în acei ani cap de serie al boemei și nonconformismului scriitoricesc.

Episodul Paris este interesant: ajuns, în 1980, la Festivalul de la Liège, pleacă de acolo, în ciuda tuturor restricțiilor, la Paris, pentru a se întâlni cu prietenul său Dumitru Țepeneag, fugit din țară, și vizitează, fără umbră de teama urmărilor, multe dintre personalitățile culturale ale exilului românesc. Ba, mai mult, rămâne la Paris vreo lună, cu mult deci peste timpul îngăduit de oficialitățile românești ale timpului.

Evitând categoric compromisul aducător de privilegii sociale, automarginalizându-se și lăsându-se pradă angoasei și obsesiei morții iminente, poetul, în a cărui servietă „sticla de votcă ține loc de umbrelă”, după cum zice Nora Iuga, duce o viață de boem. Și tot ea, bună prietenă a poetului, povestește cât de mult îi „îmbrățișa” acesta pe comuniști: *Nu aș putea spune ca a fost un disident, deși a încasat în mai multe rânduri pumni de la milițieni și a cunoscut beciurile pușcăriei, e drept numai pentru câteva ore, la Mangalia, Constanța și București. Nu știu cât de mult ura regimul și pe reprezentanții săi*

– ura nu era specialitatea lui –, dar avea o poftă nebună să facă bășcălie de ei și, slavă Domnului, prilejuri se găseau destule. Pe milițieni îi făcea analfabeți, pe Ceaușescu țigan, pentru că, explica el, etimologia numelui Ceaușescu venea de la ceauș, și pe urmă cum puteam noi decripta titlul cărții lui ultime „Guillaume poetul și administratorul?” Cine altul era administratorul, decât acel element de care ne disociam cu repulsie sau cu care, uneori, ne identificam neputincioși în zbaterea noastră de a ne păstra frumusețea, iubirea și libertatea imaculate.

Editorial a debutat în 1968 cu *Versuri*, volum distins cu premiul revistei „Luceafărul”. În 1970, îi apare antologia de poeme în proză *Fragmente din regiunea de odinioară*, în 1979 – volumul *Va fi liniște va fi seară*, iar în 1983 *Guillaume poetul și administratorul*.

Criticii literare i-a venit destul de greu să-l încadreze într-un curent literar. Unii l-au considerat un continuator al suprarealismului, alții, un neosuprrealist sau, în sens mai larg, un reprezentant al neoavangardei postbelice.

Ca și Esenin, a fost bătuit de gândul sinuciderii, numai că, spre deosebire de rus, el s-a sinucis lent. Și a mai fost obsesia iubirii pentru Rodica. Jurnalul său scurt chiar așa se încheie: *RODICA. RODICA. De ce m-ai părăsit?*

Și mai zice Mazilescu: *iese de după magazine un înger și se înclină/ se uită la stânga – nimeni acolo/ se uită la dreapta – absolut nimeni// totuși e grea viața pe pamânt murmură el// de când au încetat să mai creadă în îngeri/ muritorii visează cu toții să-și arboreze/ câte o pană de-a noastră la butoniera de la panglica pălăriei// ne prind în somn au câini de vânătoare și procedee/ aproape savante și o foarte subtilă tehnică fără doar și poate/ de altfel noi nu existăm decât în timpul somnului.// iese de după magazine un copil și se înclină/ se uită la stânga – îngerul adormit în fotoliu/ se uită la dreapta – îngerul adormit în fotoliu// șmecheri s-au mai făcut și îngerii aștia murmură copilul/ scoate pe ascuns foarfeca și haț haț cele două capete/ apoi aleargă să vadă care este îngerul și care fantoma.*

Ion GEORGESCU

Cântecul cocoșului

Să nu scoți, Petre, ura cu sabia din teacă,
tu știi că ți-am mai spus-o cândva, la un impas,
cu mila ta curată te-ndeamnă și te pleacă,
să înflorești credința, din binele rămas!

Ridică mâna dreaptă, a binecuvântare
spre cel care se uită la tine rătăcit,
la omenească faptă, să semeni îndurare,
că la un ceas de frică chiar tu m-ai părăsit!

Eu o să țin cocoșul mai treaz ca înainte,
să-ți amintească ție și celor următori
ca ruga să vă fie curată și fierbinte,
chiar dacă lepădarea se face de trei ori.

La marginea lumii de tunete

Cui îi mai poate servi
universul de vorbe prea mici?
În noaptea verbală se vor rătăci
chiar și cuvintele – licurici.

Cumplit, doar vorbele – flacăra
vor arde gunoiul de sunete,
pornind din ideea ce scapără
la marginea lumii de tunete.

Zei insensibili și oameni la fel
mai simt doar cuvintele – magmă:
gândul cel mare erupe rebel
prin obscuritatea ce-o sfarmă.

Oratori disperați, poeți urlători
spre inima pământului se rătăcesc
printre cete de îngeri și cerșetori,
purtând măracini ce-nfloresc.

Și încă un minut

Să stai o veșnicie în preajma mea povară,
o veșnicie-ntreagă și încă un minut;
mai pune-mă de gardă în fiecare seară
lângă totemul porții, atât de cunoscut.

Căci veșnicia, totuși, se pierde-n veșnicie,
dar în minutu-acela profund de pământesc
se concentrează forța nebănuț de vie,
unde cuvântul tace și pietrele rodesc.

Contează, deci, pe mine, acesta, anonimul,
ca lucrător cu cinste la marele sărut,
iar trupul tău, mai darnic amestecă-l cu vinul,
să prelungim vecia cu încă un minut.

Alea jacta est

Șapte ani la rând
îmi cad pe table
numai șase – șase zornăind
și alți șapte,
șapte vaci uscate
îmi aruncă oasele mugind.
Pregătiți degrabă alte zaruri,
mai abile, domnilor chibiți,
dintr-un abanos
cu înclinare către centrul zonelor fierbinți!
Să jucăm planeta
pe arșice,
sus, pe bulevard,
la cafenea;
de vor câștiga-o visătorii,
vom mânca cu toții și vom bea!

Piatra cetăților

Deschideți-mi urma cetăților dace,
Îmi sunt picioarele oboșite de bolovani;
măreția e ascunsă și tace
sub zidurile miilor de ani!

Pietrele sunt de-o vârstă cu cerul,
rupte din turnuri, de vânturi și ploii,

doar Dumnezeu, ele și fierul
s-au rânduie pentru noi.

De se-ndoiește sub vorbe, oricare
găsește-n argilă adânci rădăcini;
cărâtă din munte, o simți în spinare
stânca zdrobită-n căderi de lumini.

Stropul de nebunie

Măreția e de neconceput fără o urmă de nebunie
(L. Feuchtwanger)

Mai e ceva, se pare, pe Everest, în sus,
urcând peste crevase sublima măreție,
e poate un grăunte hoinar și nesupus,
un strop din omenescul pahar de nebunie.

Cuminți, exploratorii se vor uita la poze,
vor agăța în grindă cutia cu canari,
pe cheiuri, căpitanii vor acuza artroze
și vor dormi pe punte, păziți de marinari.

Pe lângă crucea, Doamne, ce mi-ai lăsat să duc,
mai dă-mi în rătăcire și-un strop de nebunie,
ca să sporesc în mine, pe calea ce-o apuc,
cu înc-o picătură, sublima măreție!

Credința desculță

Credința mea umblă desculță prin codru,
pe vechea potecă cu semn de strămoși;
mai e câte-un spin, mai e câte-un șarpe,
și totuși, stejarii, cât sunt de umbroși!

Zâmbiți când se-aude cum gândul se duce
spre noua chemare din cântece de foc,
veniți după mine, e zâna poenii
în ziua când perii sălbatici se coc!

Fiți gata, trecutul din urmă ne-ajunge,
aleargă prin ramuri purtând rațiuni;
rămâneți cu visuri prietenii care
veți face să crească nescrise minuni!

MARIN SORESCU ÎN DOCUMENTE INEDITE

Maria IONICĂ

Acum niște ani, mă implicam cu entuziasm în redactarea impresionantului volum *Marin Sorescu în scrisori de familie*, apărut la editura slătineană Alutus, în 2001. După susținerea unui doctorat și publicarea câtorva cărți despre viața și opera lui Marin Sorescu, mi s-a făcut iarăși onoarea de a accede în culisele biografiei soresciene, care abundă în aspecte conducând spre laboratorul creației. Este vorba despre o altă lucrare cu documente inedite de și despre marele scriitor român, de această dată nemailimitându-se la universul familial: un volum de corespondență, clasificată și adnotată, din care se profilează și mai convingător fascinanta personalitate a creatorului de geniu, în două rânduri nominalizat pentru acordarea Premiului Nobel (1983, 1992)¹.

Se impune, de la început, precizarea că și recuperarea acestor crâmpie din corespondența lui Marin Sorescu se datorează profesionalismului și spiritului prevăzător al profesorului univ. dr., exeget și scriitor George Sorescu, posesorul unei adevărate arhive *Marin Sorescu*².

Majoritatea epistolelor sunt legate de opera scriitorului, fie de poetica traducerilor, fie privind punerea în scenă a pieselor sale de teatru și ecourile spectacolelor. Fără a se limita la obișnuitele convenții epistolare și

1 v. recenta lansare, în 8 decembrie 2014 (la 18 ani de la stingerea scriitorului), a volumului *Sorescu vs. Nobel*, de Ion Jianu, prilej cu care s-au devoalat fapte (și chiar nume!) care au compromis această șansă de binemeritată recompensare a literaturii române.

2 Singura excepție o constituie ilustrata trimisă de scriitor Elena Pădure, la Iași, în 1960, insolitul cadou pe care mi l-a făcut fosta colegă de facultate a lui Marin Sorescu, a cărei prietenie mă onorează și în prezent.

cuprinzând, pe lângă tradiționale „salutări din...”, tulburătoare *istorii*, lucrarea prezintă o mare diversitate nu numai în ceea ce-i privește pe autorii și beneficiarii acestor misive – constând în scrisori, ilustrate, invitații, cărți de vizită (inclusiv a scriitorului), bilete sau ciorne, unele venind și cu povești, altele trimitând la poveste.

Deopotrivă de interesante sunt mesajele primite, ca și rândurile adresate de scriitor către membri ai familiei sau unor reprezentanți de seamă ai culturii naționale și universale (scriitori, exegeți, lingviști, traducători, actori, pictori, redactori, editori, regizori), secvența cea mai bogată constituind-o corespondența primită de scriitor. Foarte importante sunt însă și mesajele scrise/trimise de Marin Sorescu unor destinatari mai mult sau mai puțin cunoscuți.

Poate nu toate documentele sunt la fel de relevante pentru istoria literară, poate valoarea unora se va dovedi ulterior; am considerat însă că merită să fie înregistrate, înainte ca timpul să le risipească, sau, cine știe, chiar să le deterioreze iremediabil. De aceea am și recurs la o serie de fotocopii ilustrative deși, din motive de spațiu/paginație, nu întotdeauna componentele sunt reproduse la dimensiuni reale; dacă se vor mai observa anumite minusuri (îndeosebi de punctuație), este pentru că am dorit ca acestea să rămână, totuși, cât mai aproape de variantele originale³. Să nu uităm că într-o jumătate de secol limba evoluează, se rafinează, iar unii corespondenți plecaseră de mult din țară.

Corelând informații din operele lui Marin Sorescu, din interviurile sale și din Jurnalul

3 Textele sunt însă adaptate la actualele norme ortografice, cu *â* și *sunt*.

apărut postum, ne-am străduit, uneori cu lupa și cu harta, nemaivorbind de dicționare și de internet, să evidențiem valoarea hermeneutico-literară a acestor emoționante pagini. Căci generozitatea fondului documentar a compensat dificultățile cauzate de faptul că nu toți corespondenții scriitorului au fost la fel de riguroși, declinându-și clar identitatea în spațiul rezervat pentru adresa expeditorului, precizând data și locul de unde scriu (unii poate aveau și motive să rămână *absconși*), de multe ori aflându-se deteriorate și filele îngălbenite, cu sau fără plicurile aferente, păstrând sau nu amprenta ștampilelor diferitelor oficii poștale de unde au fost preluate, respectiv, de unde au ajuns. Nemailuând în calcul varietatea *lingvistică* a mesajelor (în franceză, engleză, italiană, spaniolă, germană, rusă⁴), uneori doar prin logică sau corelații cu alte informații/documente ne-am putut edifica, conținutul facilitând intuirea expeditorului.

Derutante s-au dovedit a fi și unele coincidențe de nume, capcana putând fi evitată prin urmărirea cronologiei momentelor, cât și detaliile obținute prin diferite surse, care pot ajuta doar în cazul personalităților. Scrise de mână sau tehnoredactate, nici unele pagini semnate de scriitor nu sunt datate, astfel că nu putem ști dacă au fost trimise ori sunt, mai curând, simple ciorne.

Și dacă, în pofida strădaniilor noastre, mai rămân câteva necunoscute/semnături care nu s-au lăsat cu niciun chip „deconspirate”, nici după succesive permutări de litere și/ sau silabe (metateze), de căutări și exerciții deductive, ne-am consolatat cu opinia poetului, care obișnuia să spună: *Puțin mister nu strică...*

Majoritatea misivelor sunt însă frumos scrise și atât de bine păstrate, de parcă ar fi ieșit recent din tolba factorului poștal!

Sub aspectul conținutului acestei cărți,

4 Pe lângă bogata corespondență internă, îi parveau scriitorului plicuri cu mențiunea *Bukarest-Romania, Romunia, Rumunia, Rumăniien SR/Rumăniien*, adăugându-se uneori și *Europe*. Cu greu am aflat un tâlmaci priceput pentru mesajele în rusește. Și ce loc de cinste avea odinioară la noi limba vecinilor de la răsărit...

se remarcă deosebita ei valoare documentară, în primul rând despre viața și activitatea creatoare a lui Marin Sorescu. Descoperim adresele scriitorului⁵ și ale altor personalități, unde erau sediile unor redacții literare, edituri ș.a.; aflăm despre anumite lipsuri (cum ar fi diurna insuficientă și tardiv trimisă din țară), de boli (v. diabetul scriitorului) și operații (apendicita fratelui George, în 1960), luăm act de întâlniri familiale, amicale, literare ș.a.m.d.; deducem că scriitorul își manageria atent traducerea, editarea și tipărirea cărților sale în alte limbi, el însuși traducând din mai mulți autori străini (v. volumul *Tratat de inspirație*, 1985). Ni se confirmă și unele proiecte la care Marin Sorescu făcea trimiteri în *Jurnal*: o piesă de teatru despre revoluția română din 1989 (v. scrisoarea din 16 II 1990 a lui Oskar Pastior, care se interesează și de versurile *alese de cenzură*⁶). Până și felul în care a fost deschis plicul ar putea fi interpretat, trădând înfrigurată nerăbdare, emoție, poate chiar teamă...

Ca într-o inedită colecție, putem vedea ce timbre circulau pe atunci, în ce fel de plicuri și cum se trimitea corespondența (obișnit, telegrafic sau, mai rar și mai ales din străinătate, *par avion*), de la oameni obișnuși până la cel

5 Odată plecat din Bulzeștiul natal, Marin Sorescu a locuit la cămine studențești din Iași (unul s-a numit, parcă profetic, *Mihai Eminescu*), apoi în București, unde, până la cumpărarea casei din str. Grigore Alexandrescu, nr. 43, a domiciliat, succesiv, în: Olteni, nr. 45; Pajura, bl. M3, sc. B, nr. 38; Sevastopol, nr. 26.

6 Volumul *Poezii alese de cenzură* apărea în 1991.

mai înalt nivel⁷; aflăm ce imagini erau preferate în ilustrate, care erau codurile unor localități și cum era organizarea administrativ-teritorială în trecut, cu raioane, regiuni etc., pe ce fel de hârtie se scria, ce urări ocazionale se făceau (de un 1 Martie, 1969, avem și un mărtișor), ce evenimente culturale se organizau în țară și în străinătate, cât dura până să ajungă la destinatarul român o epistolă din Vest (o săptămână prin anii 70, cele circa douăzeci de zile necesare pentru primirea corespondenței tot mai atent supravegheate în România deceniilor opt-nouă presupunând și timpul în care cenzura cerceta și se dumirea...).

Mai e nevoie să ne întrebăm de ce unii corespondenți, de origine români sau cunosători ai limbii române, scriau uneori în italiană, franceză sau engleză?! Scrisorile primite fără ștampilele de rigoare erau trimise prin intermediari? Nu-i greu de ghicit... Mai ales în deceniul al nouălea, cenzura ceaușistă ajunsese exagerat de vigilentă. Astfel, la 8. VII. 1985, un fost coleg de facultate al scriitorului se lamenta, din Iași, cu amărăciune: *Dragă prietene, îmi îngădui să-ți trimit o carte, mai bine zis o parte dintr-o fostă carte, cât a mai rămas din ea după ajustările și eliminările de rigoare.*

De asemenea, în 20. XI. 1985 (pagina fără plic ar sugera că i-a fost înmănată scriitorului, direct sau prin intermediar), Constantin Crișan se revolta că s-a deteriorat caseta cu o poemă recitată de poetul francez Jean-Paul Mestas și dedicată lui Marin Sorescu: *cel puțin 5 (cinci) versuri sunt șterse (mi-au ținut-o măgarii de la vamă șase luni, de parcă ar fi fost diamante radioactive).*

Cititorul poate contempla imagini emblematice pentru locuri vestite din lume, iar din țară își amintește celebre locații de odinioară (azi cosmetizate – mai ales în exterior – și masiv privatizate!). Concomitent, își lărgeste orizontul de cunoaștere nu doar despre viața și opera lui Marin Sorescu, ci și despre personalități

⁷ După 30-40 de ani, primim și noi plicuri cu destinatarul *la vedere*, în dreptunghi cu folie transparentă; de obicei, facturi de la gaze, curent electric, bănci sau, mai rău, de la vreun kruk...

care au intrat în legătură cu acesta, despre evenimente culturale, istorice, chiar și politice, își actualizează/reactualizează cunoștințe geografice, de istorie, mitologie ș.a.m.d. Multe informații din aceste documente de arhivă de prin anii 60-80 ai secolului trecut pot fi azi nuanțate, articulate, comparate, *actualizate*. Un corespondent a cărui semnătură nu spunea atunci prea mult a devenit, între timp, nume de referință, cel mai adesea în domeniul literaturii.

Sporind valoarea documentară a cărții și depășind zona exclusivă a biobibliografiei soresciene, există elemente care pot stârni nostalgii sau curiozități, în funcție de vârsta cititorilor. Notele de subsol vin cu informații care să-i ajute pe tineri (elevi, studenți) să parcurgă și să înțeleagă mai bine textele, în care ei pot găsi și modele de abordare originală a canoanelor stilului epistolar, un original îndreptar, cu modalități de particularizare a convențiilor din corespondența de odinioară.

Mai cu date incomplete, deseori cu un limbaj aluziv/codificat, scrisori și ilustrate oficiale sau personale, scrise pe-o față sau/și pe alta, în coloane, uneori și între ele, pe lângă, pe dedesubt sau pe deasupra!), în mai multe limbi⁸, adresate de/către personalități/persoane importante din cultura acelei epoci, din biografia autorului sau anonimi, cu adevărat *ilustrate* acum, toate aceste misive contribuie la o mai bună cunoaștere a personalității lui Marin Sorescu și la înțelegerea operei sale, precum și a epocii în care acesta a trăit și a creat.

Dincolo de aspectele semnalate, o problemă deosebită a constituit-o și structurarea lucrării, asamblarea prețiosului, dar atât de diferitului material, repartizat, după succesive reevaluări, în patru mari capitole:

- I. Corespondență cu obiective prioritar literare;
- II. Felicitări și invitații la diferite evenimente oficial-culturale;
- III. Scrisori și ilustrate de la cunoscuți și

⁸ Cele câteva ciorne, probabil, atestă faptul că Marin Sorescu poate fi considerat și un adevărat poliglot, pagini însemnate ale acestei cărți necesitând traduceri din mai multe limbi. Și vasta-i corespondență trebuie să-i fi luat scriitorului destul timp...

persoane/ personalități semnând indescifrabil;
IV. Corespondență scrisă de Marin Sorescu.

Precizăm că acest volum poate suscita interesul cititorilor operei lui Marin Sorescu, cât și al cercetătorilor de profil. Pe lângă privilegiul de a contempla pagini scrise de Marin Sorescu însuși, nu pot fi ignorate semnăturile unor personalități de frunte ale culturii române și universale. Dacă la corespondența scriitorului cu personalități din țară sau cu iluștri compatrioți plecați, vremelnici sau definitiv, pe alte meleaguri se pot citi rânduri semnate de Eugen Simion, Nicolae Steinhardt, Grigore Vieru, Andrei Pleșu, Constantin Crișan, Georges Astalos, Ion Caramitru, Valentin Silvestru, Dinu Flămând, Ion Apetroaie ș.a., o altă importantă secvență prilejuiește descoperirea slovei unor autori din afara granițelor noastre culturale, nume de referință în literatura secolului XX: Oskar Pastior, Paul Engle, Gerald Bisinger, Adam Puslojič ș.a. Alături de alți oameni de cultură din străinătate (unii având și responsabilități în domeniu), aceștia dovedesc admirație, prețuire, deseori și sinceră prietenie față de scriitorul nostru.

Concluzionând, acest volum oferă ocazia de a scruta rânduri scrise de personalități marcante ale culturii și literaturii dintr-o importantă jumătate de veac, devoalând gânduri și speranțe ale multora dintre cei care i-au fost apropiați scriitorului, care l-au susținut și stimulat de-a lungul scurtei sale existențe lumești. Mai mult decât atât, în aspectele consacrate biobibliografiei soresciene se regăsesc frecvent date despre epoca în care a trăit și a creat Marin Sorescu.

Dintre multele documente, am ales pentru cititorii revistei „Oltart”, între care se află, sigur, destui împătimiti de opera *singurului printre poeți*, o scrisoare și o ilustrată, expediate acestuia, la un interval de zece ani, una din țară, cealaltă... tot cam de pe aici!

Înainte de a o prezenta pe cea dintâi, reamintim că în 1960, după ce se afirmase printre studenții ieșeni și în cadrul cenaclurilor literare moldave, Marin Sorescu a fost repartizat în

București, la redacția centrală a revistei „Viața studentească”, încă din 1962 fiind răsplătit cu un premiu, pentru critică. Între 1962-1965, el va funcționa și ca redactor la „Luceafărul” (mai întâi răspunzând de secția critică, numit apoi redactor-șef), o gazetă dinamică, receptivă la nou, combătând literatura de duzină, un fel de tribună literară, tot mai viabilă după venirea lui Eugen Barbu la cârmă.

În paralel cu activitatea gazetărească, autorul continua să scrie și să publice poeme, schițe, tablete, recenzii, medalioane literare, foiletoane satirice etc., devenind tot mai cunoscut. În minuțiosul său studiu bibliografic despre Marin Sorescu, Gheorghe Boris Lungu semnală primele referințe critice la creația soresciană începând cu 1964, după debutul său editorial cu volumul de parodii *Singur printre poeți*⁹, dar unele documente din corespondența scriitorului demonstrează că el era deja cunoscut și prețuit, fapt evidențiat și în scrisoarea trimisă de Valentin Silvestru, *tovarășului* Marin Sorescu pe adresa redacției revistei „Luceafărul”, în septembrie 1963 (într-un plic cu vigneta *Contemporanul* SĂPTĂMÂNAL POLITIC, SOCIAL, CULTURAL).

Nu avem știre să fi fost publicate atunci, dar rândurile de mai jos, cu analiză atât de entuziastă și de pertinentă, trebuie să-l fi măgulit pe tânărul scriitor. Iată conținutul

⁹ Într-un singur an, 1964, 11 cronici, semnate, cronologic, de Gabriel Dimisianu, Eugen Simion, Mircea Angheliescu, Ion Lungu, Galina Bădulescu, Eugen Luca, Nicolae Dragoș, M. Coleșiu, Sandală Radian, Dan Mănuță. În continuare, tot în 1964, dar referindu-se la poemele soresciene apărute în periodice, se pronunță G. Călinescu, Marin Bucur și Ion Oarcășu. În total, 14 referințe critice.

acesteia:

Septembrie 1963

Stimate tovarășe Sorescu,

Îmi iau îngăduința să vă scriu, după ce am citit două schițe și parodiile publicate de dvs. recent. Schițele mi s-au părut a avea o calitate literară deasupra a ceea ce se publică obișnuit în acest domeniu, un sens ascuțit și volubilitate a gândirii, „Spartanii” având și o idee originală care m-a emoționat prin nouitatea ei. Poate părea paradoxal că cineva se emoționează citind umor; totuși, întrucât și umorul face parte, într-un fel sau altul, din literatură și artă și acestea, nu-i așa, se adresează sufletului și minții – după cum în atâtea rânduri s-a spus – bănuiesc că sunt numeroase persoane care citind, sau consumând în alt fel comedie au, pe lângă contracția nervoasă care naște râs și un efect estetic.

Nu cunosc prea bine creația unor poeți pe care i-ați parodiat; pe a altora, cum ar fi de-o pildă Nina Cassian, o știu mai îndeaproape. Totuși, am citit toate parodiile dvs. cu interes și satisfacție – pentru valoarea lor nu raportată ci intrinsecă. Este în ele poezie și ironie, o voioșie nesilită, lipsită de pedanterie, substanță intelectuală și multă valoare de critică literară – ca să zic așa. Specialiștii vă vor apropia probabil de Heine și Topârceanu, vă vor căuta rădăcinile în Sterne și tulpina în Chaucer. În ce mă privește consider rezultatele dvs. de până acum interesante în certitudinea lor (nu în promisiuni) și proprii. Și sunt încredințat că veți mai bucura multă lume cu scrisul dvs. spiritual – dacă, firește, nu veți părăsi această îndeletnicire; ea nu e dintre cele mai comode și trebuie tărie de cuget și convingere adâncă pentru a nu te depărta de ea într-un moment sau altul.

Ca unul care îmi încerc puterile din când în când pe tărâmul satirei umoristice, am considerat că-mi fac o plăcută datorie să vă felicit din inimă pentru parodiile de care aminteam mai sus și să vă urez peniță ascuțită și pe mai departe. Vă voi citi totdeauna cu plăcere. Sănătate și voioșie

Valentin Silvestru

Peste un deceniu, Marin Sorescu era deja

o celebritate. Din 1973, am avut la dispoziție mai multe materiale, dintre care am optat pentru câteva rânduri de pe o ilustrată purtând semnătura poetului basarabean Grigore Vieru. Recomandata trimisă de cel care se adresa lui Marin Sorescu, invariabil, cu delicatul apelativ *Poete drag*¹⁰ înfățișează un impozant castel, ridicat pe o stâncă din vecinătatea mării¹¹, fiind scrisă la Yalta, vestitul oraș din sudul Ucrainei, și transmițând *Salutări prietenești din preajma acestui cuib al poetului*.

De reamintit că publicarea acestor noi secvențe din corespondența lui Marin Sorescu se datorează D-lui Prof univ. dr. George Sorescu, căruia Marin Sorescu însuși avea obiceiul să-i trimită, spre neuitare parcă, însemne ale periplului în care a fost antrenat de geniala sa operă. Riguros și prevăzător, fratele mai mare al scriitorului, mentorul școlit – cum l-a considerat întotdeauna autorul *Lilieciilor*, a înțeles valoarea acestor documente-veritabile file de istorie literară, le-a strâns în timp, le-a păstrat și le oferă azi cu generozitate.

În ceea ce mă privește, pe lângă argumentele menționate, am avut și satisfacția reconfirmării a cel puțin două ipoteze avansate, și argumentate, în precedentele mele studii: data nașterii scriitorului (29, nu 19 februarie 1936) și anul debutului publicistic (înainte de 1959, cum încă mai apare prin unele surse, inclusiv în manuale școlare).

10 *Românismul* lui Grigore Vieru (1935-2009), poet din Republica Moldova, membru corespondent al Academiei Române (din 1993), profund implicat în mișcarea de eliberare națională din Basarabia și de unificare cu România este atestat și de celebra mărturisire aforistică: „Dacă visul unora a fost să ajungă în Cosmos, eu viața întregă am visat să trec Prutul”.

11 Supranumit „Cuibul rândunicii”, castelul în stil neogotic, a fost construit pe la 1912, din ordinul unui baron german.

MAI

- 1 mai 2006 – a murit, la Slatina, gazetarul și poetul **AUREL GAGIU** (n. 25. 12. 1937)
- 2 mai 1935 – s-a născut, la Nicolae Titulescu, poetul și prozatorul **ION GEORGESCU**
- 2 mai 1960 – s-a născut, la Lădești (Vâlcea), poetul, epigramistul, ezoteristul și gazetarul **NICOLAE ZĂRNESCU**
- 3 mai 2011 – a murit, la București, scriitorul, publicistul și omul de radio **IOAN ION DIACONU** (n. 6. 10. 1937, Baș))
- 10 mai 1998 – a murit, la București, poetul **ION POTOPIN**, pe numele adevărat **ION MAGNEA** (n. 2. 09. 1916, Potopinu-Dobrosloveni)
- 15 mai 1881 – s-a născut, la Caracal, poetul **MARIUS BUNESCU** (m. 31. 03. 1971, București)
- 15 mai 1926 – s-a născut, la Slatina, poeta, prozatoarea, eseista și traducătoarea **VENERA ANTONESCU**
- 15 mai 1938 – s-a născut, la Diaconești (Corbu), prozatorul și gazetarul **IOAN M. BARBU**
- 16 mai 1949 – s-a născut, la Corabia, poeta, prozatoarea și gazetara **MIHAELA DUMITRESCU** (m. 05. 01. 1991, Slatina)
- 17 mai 1909 – a murit, la București, etnologul **IOANA CRĂCIUNESCU** (n. 1845, Castranova - Dolj)
- 18 mai 1954 – s-a născut, la Poboru, poetul **MARIN RADA**
- 20 mai 1950 – s-a născut, la Slatina, criticul de artă și traducătorul **MARIA PALEOLOGU**
- 21 mai 1836 – a murit, la București, poetul **BARBU PARIS MUMULEANU** (n. 1794, Slatina)
- 21 mai 1968 – s-a născut, la Calafat (Dolj), poetul și gazetarul **A. C. MIREA**, pe numele adevărat **COSTEL MIREA**
- 29 mai 1940 – s-a născut, la Bobicești, artistul plastic **OVIDIU BĂRBULESCU**
- 29 mai 1949 – s-a născut, la Caracal, poetul și criticul literar **PAUL ARETZU**, pe numele adevărat **PAUL AREȚU**
- 30 mai 1929 – s-a născut, la Slatina, interpreta de muzică populară **ILEANA CONSTANTINESCU**

Tudor Gheorghe CALOTESCU

Parcă suntem doi sinucigași anonimi

totuși fiecare în parte cu fereastra lui
 ca și când ne-ar fi prea greu împreună pe același caldarâm
 într-o liniște orbitoare împărțim o supernovă
 ca pe o ultimă împărtășanie
 înainte să ne orbim inimile deschidem larg brațele
 atât de larg încât pare că ne căutăm suflete unul în altul
 apoi cineva va scrie un bilet de împăcare
 în loc de obișnuitul bilet de adio
 iar trecătorii vor zâmbi fermecați
 de cât de albastru ne apasă cerul

Înainte de a descifra geometria destinului

te-aș întreba doamne despre prima zi
 de ce a trebuit să faci mai întâi lumina
 probabil că întunericul era deja
 și cuvântul doamne
 poate că înaintea lui a fost un gând
 că lumea ta nu e făcută din versuri scrise în vis
 sau poate că ești un poet și visezi infinit
 și eu ce caut în visul tău și de ce pot să mă-ntreb asta
 ori sunt doar un fel de răzvrătit pe scenariul acesta stupid
 cu nașteri și moarte cu durere și chin
 înainte de orice alt răspuns însă
 chiar dacă egoul meu oricum nu ar putea pricepe
 aș vrea să știu de ce nu ai făcut numai duminici
 în care să te slăvim mereu
 Nu am nevoie de martori

nu vreau să mă creadă nimeni
 oricum sunt condamnat prin naștere la moarte
 ce doamne-iartă-mă ar putea fi mai rău de-atât
 așa că nu propovăduiesc adevăruri incontestabile
 nu am nevoie de nimeni să-mi răstălmăcească visele
 le visez singur și le uit repede

cu cât mai repede cu atât mai bine
să nu mă mănânce limba să le povestesc cuiva

de fapt nici nu știu ce e mai bine
sunt așa frumos când sunt naiv încât
încât mă iubesc și zorile

sunt convins că nici Dumnezeu nu are nevoie de martori
nici de antemergători nici de messia
sunt sigur că nici de biserici sau papi
nici de mausolee nici de cimitire
doar noi amărâții aceștia care suferim de moarte
ne visăm nemuritori ori statui
ca să nu ne moară egoul niciodată

Mă scol ca din moarte

dintr-un mugur de infinit
respir cu nesaț gura aceasta de viață
să mai pot declara pe un formular de impunere
fiecare vis din fiecare vis
ca pe o vină asumată
ca pe un păcat că sunt
iar și iar întrupat dintr-un gând
caut dovezi că nu e iluzie totul
mă ciupesc de suflet
dau voie lacrimii să râdă
e felul acesta de a mă-ntreba
de ce trebuie să mă doară fiecare floare
care-mi crește prin trup
trambulină de îngeri blonzi cu ochii curcubeu
rogojină de stele peste fiecare trecere
din vierme în vierme printr-o gaură neagră
monument de lut săpat adânc
un fel de temelie pentru încă o temelie
de piramidă răsucită-n punct
o promisiune că nu mai caut nimic din nimic
că o să-ncerc să trăiesc clipa
fără să mai pun la socoteală
câtă eternitate consum pentru asta

mă scol ca din moarte
îmi caut frunzele
îmi strig fluturii
și pun de-o primăvera

SERAFIM DUICU (1938-1996)

Iulian NEGRILĂ

O biografie bogată care dovedește o activitate multiplă. De remarcat este preocuparea pentru trei dintre corifeii Școlii Ardelene: Gheorghe Șincai, Samuil Micu și Petru Maior.

Oltean la origine (născut în Tismana, județul Gorj), parcurge toate treptele didactice, până la titlul de profesor universitar. Susține un strălucit doctorat cu tema: **Valdimir Streinu – critic, istoric literar, estetician al poeziei și poet**, la Facultatea de litere din București, sub conducerea lui Șerban Cioculescu.

A deținut numeroase funcții importante: redactor la revista „Vatra”, consilier-șef la Inspectoratul pentru Cultură Mureș, ministru secretar de Stat în Ministerul Culturii, director la Teatrul Național din Târgu-Mureș, rector al Universității Ecologice „Dimitrie Cantemir”, fondator al revistei „Școala Ardeleană” etc..

*
**

L-am cunoscut și apreciat totdeauna. Am corespondat pe teme cultural-literare. O primă scrisoare se referă la publicarea în „Vatra” a cronicii despre o cartea de-a mea.

Cronica respectivă a și apărut în „Vatra”, nr.3/1985, p. 4, cu titlul **Tribuna arădeană**:

Iulian Negrilă face parte din categoria harnicilor dascăli de limbă românească ce înțeleg să-și depășească atribuțiile de catedră prin acte și gesturi de revalorificare a unor momente ale tradiției culturale locale, cercetate amănunțit și aplicat.

De mai mulți ani el se ocupă de „Tribuna arădeană” (a publicat mai ales în „Orizont” câteva rezultate), iar cu câțva timp în urmă ne-a

*oferit o lucrare încheată, Scriitori tribuniști din perioada arădeană (Editura Facla, Timișoara, 1983, 216 p.). Fără să fie arădean, Iulian Negrilă (născut în Olt, la Spătaru, Cungrea – n.n.) s-a legat de spațiul cultural arădean, i-a cântat faptele de eroism pe câmpul de luptă (în 1981 a publicat poemul antirăzboinic **Păuliș 1944**), iar acum pe cele de eroism în spațiul culturii. Lucrarea se deschide cu un amplu capitol despre **Mișcarea literară de la „Tribuna poporului”**, unde se preocupă de problemele și aspectele importante de natură cultural-literară, urmărite de redacția respectivei gazete pe tot parcursul evoluției ei. În capitolul care dă și titlul cărții, e discutată întâi prezența unor scriitori români în gazetă (Alecsandri, Coșbuc, Delavrancea, Iosif, Vlahuță, Anghel, Goga, Sadoveanu, Slavici și Agârbiceanu) și apoi a unor scriitori*

străini (germani, francezi, ruși etc.). De cea mai mare utilitate pentru cunoașterea intimă a preocupărilor gazetei este capitolul **Bibliografia colaborărilor literare**, în care sunt sistematizate, după rigorile bibliografice, toate materialele de literatură română și literatură străină, defalcate pe genuri. În sfârșit, într-o **Addenda**, autorul a reținut câteva texte rare și mai semnificative din gazetă.

Ziarul „Tribuna poporului”, din 1904 numai „Tribuna”, a apărut la Arad de la 25 decembrie 1896 până la 12 martie 1912. La apariție prelua niște idei și obiective ale „Tribunei” de la Sibiu (1884 – 1896) și ale „Foi poporului” (1892) de la Arad. „Tribuna” sibiană își sistase apariția din cauza scindării Partidului Național Român din Transilvania după 1892 în cele două aripi: pasivistă și activistă. Pasiviștii, care dețineau pozițiile de conducere în partid, în frunte cu președintele său, Ion Rațiu, militau pentru o atitudine rezervată în chestiunea națională, pentru expectativă și izolare față de partidele politice din România. Activiștii („tinerii oțeliți”), în frunte cu Ioan Russu-Șirianu, Ioan Slavici, Bogdan-Duică, T. Albani, Octavian Goga ș.a., militau pentru acțiune hotărâtă în aceeași problemă și pentru relații strânse cu Partidul Național Liberal din România, aflat în acei ani în opoziție. Diferențele categorice de atitudini și vederi au dus la îndepărtarea din redacția „Tribunei” de la Sibiu, în ianuarie 1896, a tinerilor care făceau de fapt gazeta: Gh. Bogdan-Duică, T. Albini, Ioan Russu-Șirianu și Ilarie Chendi. Aceștia și-au luat, cum se spune, bagajele, au trecut la Arad și au întemeiat „Tribuna poporului” („Tribuna”), după opinia cercetătorului de azi, „cea mai importantă publicație românească la acea dată, din această parte a țării...” (p.20).

Grupului amintit i s-au adăugat pe parcurs O. Goga, V. Lucaciu, Vasile Mangra, Septimiu Albini ș.a. Așa că aceștia sunt de fapt „tribuniștii”...

„Tribuna” arădeană a fost deci un ziar politic, chiar un ziar de partid, dar a știut să-și illustreze obiectivele și cu literatură, fapt ce justifică actul restitativ, din perspectiva istorico-

literară și istorico-culturală, întreprins de Iulian Negrilă. Capitolul consacrat bibliografiei colaborărilor literare este foarte sugestiv din foarte multe puncte de vedere. E de observat în primul rând că tribuniștii au publicat în paginile gazetei lor, înainte de Marea Unire, mulți scriitori din România (P. Cerna, D. Anghel, V. Eftimiu, Elena Farago, C. Șaban-Făgețel, Ion Adam, I. Al. Brătescu-Voinești, Delavrancea, M. Sadoveanu, Em. Gârleanu, N. Iorga, Sofia Nădejde, Corneliu Moldovanu etc.), contribuind, cu mijloacele și posibilitățile actului de cultură, la unirea spirituală a tuturor românilor. În al doilea rând, tribuniștii nu s-au împiedicat de dogmatismul direcțiilor și curentelor literare de la începutul secolului, publicând și creații ale sămănătoriștilor și ale poporaniștilor ori simboliștilor. În ceea ce privește literaturile străine, tribuniștii s-au străduit să aducă în atenția cititorului român creații de mare valoare ale literaturii universale (**Război și pace** de I. N. Tolstoi, **Cum vă place de Shakespeare**, **Împărat și galilean** de Ibsen, **Stele** de H. Sudermann, **Cuore** de Edmondo de Amicis, **Poeme în proză** de Baudelaire etc.). Merită remarcată în mod special activitatea de traducător la gazetă a lui Adrian Corbu, care, dacă nu mă înșel, e de fapt Adrienne Corbeau, secretară, într-o vreme a lui Anatole France, pe nedrept uitată...

Un merit al lucrării lui Iulian Negrilă este și acela de a fi restituit operei unor scriitori importanți creații ca și necunoscute de editorii contemporani. Așa, spre pildă, operei lui O. Goga i se adaugă de acum încolo traducerea poemei **Tragedie** de Richard Dehnel, povestirea moralizatoare **Unul din cei puțini**, schița de tinerețe **În taina serii** (avea 17 ani) și poemul **Așteptarea**.

Lucrarea aceasta elaborată cu destulă rigoare, cu onestitate științifică și cu multă trudă îl onorează pe autor în strădania lui de a valorifica moștenirea culturală locală și de a-și lărgi aria de preocupări, trecând dincolo de litera manualului școlar.

Târgu Mureș 7 XI 1984

Stimate domnule Negrilă,

Ieri am discutat cu Cornel Moraru chestiunea publicării în „Vatra” a cronicii mele despre cartea D-stră. Numărul din noiembrie e dedicat Congresului al XIII-lea și răscoalei lui Horea; așa că nu în el, ci în cel din decembrie ori ianuarie sigur va apărea. A primit și cartea și scrisoarea D-stră și a fost sincer sensibilizat. Așa că rămâneți liniștit ...

Vreau să vă cer și eu un mic serviciu de același gen. „Orizont” n-a scris până acum despre cartea mea **Pe urmele lui Gh. Șincai**.

Cum știu că vă aveți în bune relații cu redacția și cum am văzut că vă aflați și în colectivul care scoate suplimentul arădean, nu ați putea media să se scrie despre ea? Asta cu atât mai mult că Șincai e ardelean și a trecut o dată prin Timișoara. Sau poate la „Familia”, care iarăși n-a scris, deși Gh. Șincai a fost foarte legat de Oradea și am chiar un subcapitol dedicat adăstării sale acolo.

Știu că unor „famiști” nu le-a căzut bine faptul că m-am ocupat eu de Șincai, dar asta n-are importanță.

Cu cele mai calde salutări, S. Duicu

Printr-o altă scrisoare îmi transmite mulțumiri pentru recenzia la cartea dânsului, din „Familia”:

Târgu Mureș, 15 martie 1985

Mult stimată Domnule Negrilă,

Am luat cunoștință de recenzia Dvs. la cartea mea din „Familia” nr.2/1985 și vă mulțumesc pentru grija de care ați dat dovadă și pentru aprecieri. Eu trebuie să mă scuz, dar nu e vina mea, că materialul meu pe marginea cărții Dvs. n-a apărut în nr.2/1985 al revistei „Vatra”, așa cum îmi promisese Cornel Moraru, ci va apărea în nr.3. A fost la mijloc o „lucrătură” (să-i zic ovreiască?), dar lucrătură, fiindcă materialul

a fost cules, era în pagină și totuși a fost scos. Individul are cu mine niște diferende vechi, dar îi scade apa la moară de acum încolo. Este în dizgrația nu numai a mea și a altora de aici, ci și a tuturor colegilor de redacție pentru numeroasele mârșăvii pe care le-a făcut până acum. Așa că vă asigur că în numărul din martie al revistei se va afla materialul despre Dvs.

Fiindcă nu știu unde s-o găesc pe doamna Georgeta Mihăilescu, alături câteva rânduri pentru D-sa, rugându-vă pe Dvs. să i le înmânați.

Cu aleasă prețuire,

S. Duicu

P.S. Dacă găsiți prin Arad sau prin împrejurimi material (documente inedite) de istorie literare sau culturală, scrieți o notă introductivă, faceți o fotocopie și trimiteți-mi pentru „Vatra”.

Șirul scrisorilor continuă tot pe teme literare, fie anunțându-mă ce s-a mai făcut cu recenziile la cărțile mele, fie rugându-mă diverse chestiuni din ziarele vechi arădene:

Târgu-Mureș, 2 ianuarie 1989

Stimate domnule Negrilă,

Ca un cunoscător desăvârșit al „Tribunei” (poporului) arădene, vin cu o mare rugămintă: Iosif Blaga a publicat acolo un articol intitulat **Discuțiune asupra unor principii de artă și morală** (I, 1897, 215, 216). Eu nu-l pot consulta aici fiindcă nu există colecția revistei la bibliotecile de aici. Ai putea să mi-l xeroxezi și să mi-l trimiți cât mai repede? Sau, eventual, copiat exact? Cu specificul ortografic și ortoepic al ziarului și al autorului?

În **Scriitori tribuniști...** (p. 163) D-ta ai semnalat 3 articole de-ale sale. Pe cel de mai sus, nu. Dacă în acestea e vorba cumva despre teatru sau despre dramă, tragedie, comedie etc., m-ar interesa și ele.

Mi-a spus Cornel Moraru, cu 2-3 zile înainte de sărbători, că dă o recenzie în „Vatra”

la o carte a D-tale, în nr. 12/ 1988 sau 1/ 1989. Eu am pus o vorbă bună. O va da.

Am uitat să-ți spun că cele de mai sus mă interesează pentru o ediție din lucrările lui Iosif Blaga, pe care trebuie s-o predau în vara aceasta. Ți-aș rămâne profund îndatorat dacă m-ai putea ajuta să evit un drum (greu) până la Arad.

Dorindu-ți multă sănătate, D-tale și familiei, și multe izbânzi, rămân în așteptarea (urgentă) a unui răspuns, S. Duicu

O scrisoare de încurajare și susținere morală mi-a fost expediată în urma unui mare necaz care m-a dezechilibrat:

22 IV 1995

Stimate domnule Negrilă,

Accept propunerea Dvs. și mă voi conforma la momentul potrivit. Știam de necazurile prin care ați trecut, de la fratele meu. Cred că prin muncă veți reuși să depășiți această stare.

Eu vă urez succes în tot ce vreți să faceți și multă, multă sănătate.

S. Duicu

O ultimă scrisoare aflată în posesia mea este cea referitoare la participarea sa la comisia de concurs pentru obținerea gradului de conferențiar universitar:

Târgu-Mureș, 9 VI 1995

Mult stimat Domnule Negrilă,

Prins de alte multe treburi pe care le am pe cap în fiecare secundă, am omis ieri, în convorbirea telefonică, să vă spun două lucruri:

1. Ar trebui ca Universitatea din Arad să facă o adresă către Academia de Artă Teatrală din Târgu-Mureș (str. S. Koteles, nr.6) prin care să solicite participarea mea în comisia Dvs. de concurs. E bine ca toți cei de aici să fie informați despre acest lucru pentru a nu interpreta cine știe cum participarea mea.

2. În data de 23 VI eu am examen obișnuit cu o grupă de studenți. E sesiune de examene. Eu pot începe examenul (oral) la ora 7 și să-l închei în jurul amiezii (sunt vreo 12). Nu mă pot alinia mersului trenurilor și aș porni cu mașina mea în jurul amiezii, ajungând la Arad cam după 6-7 ore.

V-ar putea sponsoriza cineva cu benzina aferentă? (sau costul ei?) Nu vă deranjez cu cazarea decât prima noapte. Seara, după ce încheiem procedurile legale, eu merg la Olari, la fratele meu. Rămân acolo și tot de acolo plec spre Tg. Mureș, a doua sau a treia zi.

Dacă Dvs. ziceți, pot să merg direct la Olari și a doua zi la ora 8 să ne întâlnim sau să-mi spuneți unde să vin eu.

Acestea fiind zise, vă doresc mult succes (despre care nu mă îndoiesc că va fi) și tot ceea ce vă doriți,

S. Duicu

(Scrisorile se află în biblioteca personală).

PIETRIȘ – UN VECHI CENTRU DE CRUCERI DE PE VALEA OLTEȚULUI

Claudia Florentina BALAȘ

Pictura populară, ramură a artei populare, mai puțin dezvoltată în țara noastră decât sculptura sau ceramica, a cunoscut totuși o înflorire în domenii precum pictura pe sticlă, pictura pe mobilier și pe monumente și piese de cult din lemn.

Crucile populează întreg spațiul rural, fiind întâlnite la răscruci, lângă gardul gospodăriei, în cimitire și nu numai. Complexitatea crucilor de lemn executate de meșterii cruceri a atras mai multe științe (istoria socială, sociologia, geografia istorică, genealogia etc.), care și-au manifestat interesul față de forma, simbolistica, de informațiile încifrate în ele sau pur și simplu de localizare.

Pe linia străvechilor monumente care străjuiau răspântiile în antichitatea greco-romană (altarele Triplei Hecate, Hermele sau cele închinat zeitei Trivia), troițele trebuie privite ca niște ipostaze autohtone ale acestor monumente. Este de presupus că într-o primă etapă, aceste monumente arhitectonice ale artei populare românești erau amplasate la fel ca în antichitate, la răscruci. Drept mărturie stau numeroasele atestări ale fenomenului pe întreg teritoriul țării, dar și credința că răscrucea este un loc malefic, bântuit de spirite rele¹. Aici se întâmplau incursiunile tâlharilor, se comiteau crime și se făceau farmece. În acest context interveneau practicile apotropaice, precum amplasarea unei cruci sau troițe la răspântie. Locul era mai puțin expus răului prin prezența crucii, troiței și fântânii. În absența lor trecătorul își făcea semnul crucii. Crucea ajută, deopotrivă, la alegerea drumului sau la depășirea „încercărilor” pe care le presupune traversarea răspântiilor.

¹ Bernea, Ernest, *Spațiu, timp și cauzalitate la poporul român*, ed. Humanitas, București, 2005.

În arealul Olteniei întâlnim cruci de lemn pictate, amplasate în cimitire (foto 1-4), de-a lungul drumului, lângă fântâni sau fixate pe copaci, ca vestigii ale unor culturi străvechi. Astfel de cruci s-au lucrat și în județul Olt, în centrul de cruceri de la Pietriș.

La confecționarea unor astfel de cruci lucrează bărbații laolaltă cu femeile. Bărbații asamblează crucea din blăni de lemn, execută desenele cu scoaba și „căprița”, iar femeile le pictează. Aceste cruci lucrate la Pietriș, din punct de vedere plastic, pot fi asemănată cu icoanele de vatră. În cazul crucilor se manifestă cu pregnanță intenția ornamentală în realizarea plastică de ansamblu.

În ceea ce privește temele înfățișate pe cruci, acestea diferă de la crucile de bărbat la

cele de femeie sau de copil. Pentru crucile de bărbat meșterii cruceri aleg, după preferințe, temeile *Hristos răstignit*, *Îngerul Domnului*, *Sf. Arhanghel*, *Sf. Gheorghe*. Pe crucile de femeie sunt reprezentate *Maica Domnului* sau *Sf. Paraschiva*. Crucile de copil se disting prin dimensiunile mult reduse și prin reprezentarea, de regulă, a lui Iisus Hristos. Sunt însă și cazuri când meșterul crucer pictează pe cruce, indiferent că este de bărbat, de femeie sau de copil, pe Iisus răstignit.

Pe o singură cruce întotdeauna apar două sau mai multe figuri supraetajate, iar pe aripile din stânga și din dreapta – câte o figură de înger sau un ornament. În aceste reprezentări ale sfinților, calitatea artistică a desenelor rezultă din faptul că, deși pornesc de la o viziune plastică rigidă, hieratică, fiind lucrate cu mâna liberă, de oameni fără o cultură deosebită, capătă, prin stângăcia și sinceritatea lor naivă, o expresie foarte vie. Ca și în cazul icoanelor de vatră, imaginea personajelor înfățișate pe aceste cruci a pornit de la un model cult, însă cu timpul meșterii cruceri au părăsit aceste modele, transpunându-le într-o formă mult mai sugestivă, conform concepției plastice personale.

Policromia a apărut mai târziu, acest fenomen al pictării crucilor s-a produs treptat, culoarea fiind aplicată la început sub formă

de dungii. Ulterior, s-a trecut la umplerea suprafețelor. În prezent culoarea inundă toată suprafața crucii, iar desenul sensibil dispare. Privind evoluția picturii de pe cruci, observăm că în faza actuală, într-o concepție pur decorativă, au fost introduse ornamentele florale desenate cu alb peste suprafețe colorate, ca și în cazul icoanelor de vatră. Alături de motivul „brăduțului” mai apar și alte elemente decorative, denumite de Ileana Călărășu „ghiocelul boieresc”, „pește”, „ilori”. Fiecare piesă este concepută într-o gamă cromatică precisă. Crucile pentru bărbați sunt pictate în nuanțe de verde și albastru, iar cele pentru femei, cu roșu și albastru (foto 4). Pentru pictare se folosesc vopseluri în combinație cu clei, ou și apă.

Crucile lucrate aici au acoperișul în două ape, învelit cu tablă. Au două brațe, iar între brațe sunt inserate „cruciulițe” mai mici pentru decor și obrejoare (stinghii folosite ca ornament).

Crucea, această punte a învierii fixează resorturile și modalitățile tradiționale ale dialogului cu morții. Crucea din cimitir își reafirmă, în cadrul secvențelor ceremoniale funerare și postfunerare cu emergențe precreștine, rolul de invocarea memoriei celor plecați în eternitate.

E UN POD PE DRINA CARE UNEȘTE (*ProLegomene asupra urmei culturale românești la Ivo Andrić*)

Dorin POPESCU

O introspecție elementară privind destinul literaturii pre-iugoslave, iugoslave și post-iugoslave, marcat în mod fatal de opera lui Ivo Andrić, generează în mod onest reveniri obsesive la soarta literaturii române, ocolită de peștorii Nobel (cu notabila și emblematica excepție a Hertei Müller) ca o vădană rămasă fără ladă de zestre.

Cine, atras de chemarea de sirenă a culturii, ocolește ruta turistică obligatorie (fortăreața medievală *Kaštel* și cévapii sfârșind în jarul neostenit din valea de la poalele cetății) a orașului bosniac Trávnik, fostă capitală a Bosniei otomane, fost centru politic al Bosniei în secolul 19, actuală capitală a cantonului Bosnia Centrală, și ajunge la modesta Casă Ivo Andrić (foto), prezentată cu discreție ca fiind *locul nașterii sale/casa sa părintească (rodna kuća)* și transformată ulterior în Muzeu Memorial, poate gusta **mici surprize alese**, cu nimic mai prejos decât celebrii *čevapi* de Travnik, pentru care se abate aici, câteodată chiar și pentru două-trei ore, protipendada din Sarajevo.

Custodele Casei și Muzeului Andrić, Enes Škrgo, de la care te-ai fi așteptat cel mult să știe a număra restul și să-ți potrivească fără greșală, în mână, biletele de intrare în Casa Memorială, se însuflețește deodată când aude, de doar două-trei ori pe an, că provii din țara în care a lucrat, ca diplomat, timp de câteva luni, din toamna lui 1921 până în toamna lui 1922, celebrul scriitor ce avea a primi, în 1961, singurul în întreaga literatură iugoslavă, Premiul Nobel al Academiei suedeze.

Notă: Prin Decretul nr. 5259 din 1 octombrie 1921 al regelui Alexandru I Karadjordjević/Karađorđević, Ivo Andrić primește gradul consular de consul clasa a II-a și este numit la

Consulatul General al Regatului sârbo-croato-sloven de la București. Câteva luni mai târziu, la 8 iunie 1922, la Belgrad, proaspătul rege Alexandru se căsătorește cu Principesa Maria de România, fiica Regelui Ferdinand al României și a Reginei Maria. Sunt ipoteze din care rezultă că numirea lui Ivo Andrić la Legația din București nu ar fi fost deloc străină de dorința primului rege iugoslav de a pregăti minuțios nunta sa din 1922 cu Principesa Maria. Prin Decretul nr. 4949 din 14 noiembrie 1922 al aceluiași rege, Ivo Andrić este numit la Consulatul din Trieste.

Două vor fi fost, în biografia și bibliografia acestuia, accentele pe care custodele Casei, excelent cunoscător al vieții scriitorului, nu va obosi să ți le aducă aminte de vei binevoi să treci vreodată modestul prag al Casei Andrić – perioada șederii lui Ivo Andrić în București, la Consulatul General cu rang de Legație al Regatului Sârbilor, Croaților și Slovenilor și nuvela *Noaptea la Allhambra (Noć u Alhambri)*, scrisă în 1924, la doi ani după ce Andrić părăsește Bucureștiul pentru destinații diplomatice mai pitorești (Trieste, Graz, ulterior Roma, Marsilia, Paris, Madrid, Geneva, Berlin etc).

Notă: Nuvela **Noaptea la Allhambra (Noć u Alhambri)** este publicată în premieră

în volumul de proză scurtă **Pripovetke**, editat la Belgrad, în 1924 (paginile 104-113 ale ediției **princeps**).

La prima vedere, nu sunt date care să ateste că vreuna din întâlnirile culturale ale lui Ivo Andrić cu România interbelică ar fi fost relevantă în planul devenirii sale autentice (poietice/literare): după debutul în volum din 1918 (*Ex Ponto*, proză lirică, Zagreb), primii ani de ucenicie literară consemnează numai **tentația sânguincioasă de șlefuire a limbajului**, dresat să încapă între pliurile mai multor țesături, dintre care cel puțin una care să placă și cetitorilor săi din Centrala de la Belgrad a Ministerului său de externe. În 1921-1924, **forța epică cu care a redat motivele și destinele oamenilor din istoria țării sale** (motivația oficială a decernării Nobelului din 1961), era încă departe. Dovadă stă includerea *rarisimă* a *Noptii la Allhambra* în volumele postume de proză scurtă, dar în sine și **aerul puber al scrisului său, care încă își căuta drumul spre sine**.

Pe de altă parte, se poate consimți că **Bucureștiul pare a juca un oarecare rol în căutarea drumului propriu**, de vreme ce în anul numirii sale la Legația din București va fi început colaborarea cu prestigioasa revistă *Srpski književni glasnik* (*Monitorul Literar Sârb*), iar **publicarea prozei sale scurte devine scurtă și sigură cale spre sine** (în 1920 se publică prima sa povestire, *Put Alije Djerzeleza/Drumul lui Ali Gerzeles*, iar primul său volum de nuvele, *Pripovetke*, apare în 1924).

O scurtă retrospectivă a locurilor ce îi vor fi marcat inclusiv amprenta textuală sublimată de mai târziu lasă să se întrevadă și o posibilă urmă a Bucureștiului în bucătăria creației sale – ne pare imposibil ca Bucureștiul nostru interbelic, misterios și șarmant, să nu fi lăsat urme (și) aici. Andrić însuși descrie Bucureștiul de atunci ca fiind *un oraș zgomotos, vesel și colorat*.

Știm despre Ivo Andrić (foto) că a locuit, în București, pe strada Frumoasă nr. 14 (această stradă îi și poartă, astăzi, numele) și că nutrea o nostalgie aparte pentru cafenelele din Micul Paris, din care **aroma de cafea ieșea biruitoare mereu**. Suntem încă în faza

nostalgică, deopotrivă literară și biografică, unde dorul de Vișegrad, orașul său mistic de pe Drina, pregătea cu lenevie malaxorul literar care avea să îi aducă celebritatea după exact 40 de ani, odată cu Nobelul.

Într-un anumit fel, **istoria primelor sale scrieri este una a cafenelelor lor**: în Belgrad, în 1919, Ivo Andrić frecventa *Cafeneaua Moscova*, împreună cu alte viitoare nume sonore ale literaturii sârbe și (ulterior) iugoslave (Miloš Crnjanski, Stanislav Vinaver, Sima Pandurović, Sibe Miličić etc). Puțin mai târziu, rămas fără prietenii din Belgrad, cine oare i-or fi fost camarazii de cultură cu care gusta îndelung grațiile cafelei de *Allhambra* și unde oare să fi fost, pe harta mereu fluidă a Bucureștiului nostru, acest mistic loc de refugiu în care se vor fi ivit primele semne ale operei de maturitate a lui Ivo Andrić? Poate numai o istorie a Bucureștiului de altădată ne poate evoca, mai bine și mai mult decât însuși Andrić o face, în scurtele sale evocări ale vremii, *frumoasele cafele ce s-au dus ale Allhambrei de odinioară...*

Forța epică de mai târziu este pregătită de malaxorul cultural din anii 20, din care Bucureștiul se decupează în mod propriu. Știm, e un pod pe Drina (*E un pod pe Drina/Na Drini ćuprija*, 1945), sunt **semne lângă drum**, se scrie o **cronică a consulilor la Trávnik** (*Cronica din Trávnik/Trávnicka kronika*, 1945), dar **nimic din toate aceste n-ar fi existat fără noptile de la Allhambra**, unde se torcea lenevos, în aburii cafelei obligatoriu turcești, în Bucureștiul încă necomunist și magic, fuiorul poietic de mai târziu.

În ultimii ani, exegeza lui Ivo Andrić relevă **noi posibile puncte de contact cu Bucureștiul**. Potrivit exegetei Perina Meić, profesor de literatură croată și teorie literară la Facultatea de Filosofie a Universității din Mostar (Bosnia și Herțegovina), din aceeași perioadă bucureșteană a lui Ivo Andrić se poate reține și o epistolă remarcabilă, fără relevanță literară intrinsecă, trimisă de Andrić în 1922 de pe Strada Frumoasă unui prieten din Sarajevo/Bosnia, scriitorul și criticul literar croat Augustin Čičić (epistola este datată 13 octombrie 1922 și este transmisă sub formă de scrisoare însoțită

de o carte poștală, în noiembrie 1922).

Epistola, găsită în septembrie 2010 de către exegetă și păstrată la Biblioteca Mănăstirii Kreševo din Bosnia și Herțegovina, reprezintă, potrivit aprecierilor acesteia, **cea mai importantă probă confesivă privind procesul creativ al scriitorului** (în scrisoare, Andrić prezintă unele detalii din care ar rezulta influența cronicilor franciscane asupra operei sale, precum și confesiunea potrivit căreia, în perioada respectivă, ar lucra la un roman călugăresc; a fost avansată și supoziția potrivit căreia acesta ar putea fi chiar *Curtea Blestemată/Prokleta avlija*, roman publicat abia în 1954 și tradus recent și în limba română; până la publicarea acestei epistole și interpretarea ei de către exegeza, s-a crezut că elaborarea *Curții Blestemate* ar fi început abia în 1928, la 6 ani după plecarea lui Andrić din București).

Există, de asemenea, posibilitatea ca **narațiunile despre București și România ale lui Ivo Andrić să fi fost concludente și în așa-numita corespondență** diplomatică a acestuia, pe care avea obligația profesională de a o transmite Centralei Ministerului său de Externe.

În acest domeniu – corespondența sa **diplomatică, elementele de referință** lipsesc. O mistuitoare curiozitate lăuntrică, deformată poate chiar de cântecele de sirenă ale propriei mele profesii, mă îndeamnă să mă întreb cum vor fi fost rapoartele sale diplomatice din epocă – dacă, bunăoară, aveau același gust al cafelei lenevoase pe care îl simți la *Allhambra* și în întreaga sa nuvelistică de până la Graz. Nu m-am ostenit încă să caut în arhivele diplomatice ale Ministerului local de Externe, puțin agasat de ușurința cu care opera sa literară nu face niciun efort să te însoțească peste tot în Bosnia și Herțegovina, de la anticariatele de lângă Podul Latin la recente ediții de lux din lanțul de librării/*knjižare*, de la Vișegrad la Trávnik, de pe Drina pe Neretva etc.

Nu m-am ostenit suficient, așa cum pare a se fi ostenit Andrić însuși, documentându-se îndelung pentru ficțiunea *Cronica din Trávnik*, la Biblioteca Națională și la Arhivele Ministerului francez de Externe (Paris, 1927), unde citește corespondența lui Pierre David

(consulul francez din Trávnik) și la Arhivele Naționale austriece (Viena, 1937), unde parcurge și conspicează corespondența consulilor austrieci Paul von Mittesser și Jakob von Paulisch, care au activat în serviciul diplomatic al țării lor, la Trávnik, în perioada 1808- 1817.

În limba română, din datele noastre, până în prezent s-au tradus și publicat din opera literară a lui Andrić celebrele romane *Podul de pe Drina* și *Cronica din Trávnik* (mai multe ediții, ținând cont de notorietatea titlurilor evocate, dintre care menționăm *Cronica din Trávnik. Viziri si consuli*, Editura pentru Literatură Universală, București, 1967), volumul de proze scurte *Povestea cu elefantul vizirului* (Editura pentru Literatură Universală, București, 1966), *Povestiri din Japonia*, Editura Kriterion, 1973, *Curtea blestemată* (în volum separat, Editura Uniunii Sârbilor din România, 2005), precum și antologia *Semne de lângă drum* (Editura Curtea Veche, București, 2010).

Suntem siguri că efortul recuperator al editorilor români va continua în anii următori, mai ales că opera lui Ivo Andrić este văzută încă **sub formă de semn tutelar al unei literaturi care nu mai produce nume sonore de talie egală**. În pofida revendicării recente îngust-etniciste a literaturii sale (Sarajevo, Belgradul și Zagrebul îl revendică, în perioada post-iugoslavă, ca fiind propriu), în pofida exploatării pantagruelice a numelui său (celebrul regizor Emir Kusturica și-a construit recent un **mini-oraș cinemagic**, *Andrićgrad*, pe Drina mistică a Vișegradului, în vecinătatea faimosului pod otoman), nu încetez să cred că destinul recuperator pozitiv al lui Andrić va birui aceste *frici de linie*.

Știm, ne spune Andrić însuși, e un pod pe Drina, E un pod pe Drina care dezbină, dar în egală măsură știm, am fost acolo, e un pod pe Drina care unește. Același.

Maria CALCIU

Adâncul Albastru

Un Adânc nu se poate uita în aceeași
oglinză
cu fluturii negri

Bătând atât de mult în fiecare
gol
ce fiecare-n parte părea a fi fereastră
într-unul dintre sensuri
ce în zig-zag mergea
căci tot mereu credeam că îl aud
plângând
atunci când întrebându-l
încotro se tot duce și oare cine este
nu-mi răspundea nimic

Sau pentru că simțeam cum mă privea
de parcă
era cam nefiresc
să îl întreb încotro și unde se tot duce
dacă drum fiind
firesc era să meargă către ceva anume

Mi-am dat seama că a tăcut demult
ori nu mai auzeam
cântând
dîn nicio parte
Ecoul din Adâncul
Albastrului spre Alb

Și m-am gândit că poate a încetat să cânte
fiindcă n-a înțeles că eu băteam întruna
în colțuri de zig-zaguri
ce urme de ferestre
păreau
(închise toate)
căci am văzut prin ele
și printr-o clipă doar
o urmă și un pas ce numai drept mergeau

ori chiar plângeau spre mine
spre a putea să meargă către ceva anume
prin urma unei linii ce avea unghiul drept

Sau nu a înțeles că nu înțelegeam cum
drumul în zig-zag în drum vedea firesc
să meargă către stânga
cu fața către spate
și imediat în dreapta
cu pas spre înainte
întors din nou în stânga
cu urma tot în dreapta
Sau nu a înțeles că eu înțelegeam
să bat în orice colț părut a fi fereastră
din golul unui drum
prin care doar părut trecea un
pas de schimb
cu marginea doar dreaptă

Căci doar așa puteam
în mine să rămân
Ori am crezut că poate a încetat să cânte
ca nu cumva trecut
fără de voia sa
prin umbre fără umbre
să fie iar rănit de pașii altor drumuri
care creșteau zig-zaguri
ce nu prin urma lor treceau să-și
șteargă praful
Și mai târziu am înțeles de fapt
că
Muzica Albsatră
n-a încetat să cânte

Cânta însă tăcând

Cânta și mai Albastru

Albastru către Alb

DAMIAN STĂNOIU – ÎNTRE RAIUL IPOTETIC ȘI INFERNUL COTIDIAN

Ion LAZU

Fiu de țărani din satul Dobrotinet, pe malul drept al Oltului, la câțiva kilometri de Slatina, și-a făcut clasele primare în satul natal, apoi școala de cântăreți bisericești din Slatina. Dar deja făcuse proba firii sale nealiniată, întreprinzătoare, dornică de aventură: fusese cântăreț la biserica sătească, secretar la primărie, poștaș. Va încerca să se îmbarce clandestin, în portul german Hamburg, pentru o traversare a Atlanticului. Nici Gorki, nici Panait Istrati, nici Jack London, după știința mea, n-au avut o tinerețe mai plină de neprevăzut. Acest adolescent a fost pe rând sau simultan: vânzător la Craiova, paracliser la Biserica Amzei, muncitor la fabrica de ciment din Sinaia, la fabrica de hârtie Letea-Bacău; o improvizație la Iași, expeditor la ziarele *Dimineața* și *Universul*, hamal la Constanța, muncitor în fabrica de mobilă, infirmier la spitalul Pantelimon – toate aceste expediente în cavalcadă până în primăvara lui 1913, când se călugărește la Mănăstirea Căldărușani. Avea doar 20 de ani. Înaintând în ierarhie, în 1919 este deja preot la Mănăstirea Sinaia, apoi la diverse mănăstiri din județele Vlașca, Ilfov, Prahova; în 1924 este în administrația bisericii Udricani (unde cândva slujise Petre Ispirescu...). Preia administrația tipografiei de la Mănăstirea Cernica; îl găsim slujind la Mănăstirea Antim, în 1926. Superiorii îl îndemnaseră să scrie monografiile unor lăcașuri de cult: Căldărușani, Pasărea, Samurcășești (Ciorogârla), Țigănești. În 1932, avansat ieromonah, intră de îndată în conflict cu ierarhia monahicească. Iese din viața bisericească, se dedică în exclusivitate scrisului. Avea în spate o experiență de viață și una specifică, neegalată de altcineva.

De altfel, debutase cu poezii încă în 1918, deci la 25 de ani. Nu a ajuns foarte devreme la

adevărata-i vocație... În 1928 îi apare volumul de nuvele *Călugări și ispite*, la ediția a doua, în anul următor primește Premiul Academiei. Tot atunci apare *Necazurile părintelui Ghedeon*, premiul Femina. Devine membru al Societății Scriitorilor Români, 1929. În același an, *Duhovnicul maicilor*; în 1931 *Pocăința starețului*; *Fete și văduve*, 1931; *Alegere de stareț*, 1932; *Ucenicii sfântului Antonie*, 1933; *Camere mobile*, 1933; *O zi din viața unui mitropolit*, 1934; alte și alte scrieri, în siajul celor deja publicate, cu mare succes de public, privit cu mefiență de critica literară și cu destulă îngăduință de cinul duhovnicesc: pentru bunul motiv că în prezentarea vieții monastice păstrează un ton de umor bonom, neagresiv, nedemolator.

Atuurile scriitorului Damian Stănoiu, în afară de cunoașterea în mare detaliu a vieții monahicești pe care o descrie cu predilecție, este redarea sensibilă a atmosferei din schimnicie, stilul lui de mare vervă, folosirea

ironică, la modul eclatant, a vorbirii vechi, de hrisoave, umorul de calitate, toleranța la ciudățeniile firii omenești; și nu în ultimul rând, crearea unor personaje vii, pregnante, inconfundabile. Este privită cu mare înțelegere, dar și cu fină ironie, strădania călugărilor de a se ridica deasupra nevoilor și ispitelor, trupește, spre adevărata credință în asceză. O aspirație greu de atins, în lupta zilnică dintre trup și suflet, dintre aspirație și abandon, dintre raiul ipotetic și infernul cotidian, chiar dincolo de zidurile mănăstirești. Iar în fapt nu este vorba decât despre faptul că și în nevoința călugăriei tot despre vocație este vorba, până la urma urmei. Cum în propriul caz al lui Damian Stănoiu viața monahală fusese doar o încercare, dintre prea multele pe care le iscodise –, ea s-a dovedit nepotrivită firii sale. Vocația lui Damian Stănoiu fiind literatura, capodopera sa rămâne *Alegere de stareță*, un roman bine condus, impecabil stilistic, cu personaje puternice; o parabolă a lumii mirene, unde, tot așa, lupta pentru putere îmbracă forme acute, ireconciliabile, iar rezultatele pot fi chiar aberante.

Succesul de public l-a „ispitit”, cum ispitiri fuseseră și în cadrul celeilalte opțiuni; așa că autorul a ajuns să se autopastîșeze, să devină industrios, repetitiv, scriind literatură de scandal, cu intrigi facile, din zona alcovurilor, când ar fi trebuit să se concentreze asupra ceea ce singur știa despre lumea mănăstirilor, despre lupta omului cu limitele sale. Un temperament mirean, în definitiv, dacă se ocupă de chestiuni ale sufletului, ale conștiinței, musai să rămână sub zodia moralității, a aspirației spre sfințenie, cosubstanțială naturii umane în semn profund.

*

4 august 2008: (...) Cobor la Gara de Nord, găsesc imediat, după hartă, strada C. C. Arion (cândva ministru – dar nu este cel împotriva căruia vituperă Eminescu? Acela este, negreșit!), la nr. 18, la poartă dau de o schelă și patru zugravi stând de vorbă; unul ca la 35 de ani, roșcovan, nelucrător îmi spune

că a citit ceva de Damian Stănoiu, îi spun că și eu, pe vremea adolescenței, mai ales că e vorba de un scriitor de prin părțile mele, comuna Dobrotinet de lângă Slatina. Alt lucrător mă îndrumă la etajul II, unde pot vorbi cu proprietarul. Îl atenționez la interfon, deși ușa de la intrare era deschisă, din motive de zugravi, mă întâmpină pe palier, un om spre 75 de ani, înalt, smead, deșirat, cu ochelari, destupat la minte, care imediat înțelege și aprobă să punem placă memorială scriitorului. Nu-mi dă voie să mă legitimizez; da, bunicul lui a ridicat această casă și la un moment dat l-a avut chiriaș pe scriitorul Damian Stănoiu. Îl întreb de telefon și de nume, un nume ce pare românizat din ucraineană. Da, declară, e din Basarabia, au venit aici în 1944 cu toată familia. Ca și ai mei, zic, tulburat pe moment. Însă acest Axinte, zic, nu e nume ardelenesc? Nu, e tot nume de familie, iar numele lui de botez este Igor. Nume frumos, zic.

Trece un chiriaș, salută politicos, vorbesc între ei chestiuni gospodărești și îl roagă să-mi arate unde a locuit scriitorul. Habar nu aveam!, recunoaște chiriașul. Urcăm la ultimul etaj (sau la mansardă): o cameră spre curte, o alta cu balcon larg, tot spre acoperișurile din vecini. Îmi explică: aici a instalat el o bucătărioară, în acel balcon mai larg. Am aruncat o privire pe ambele geamuri, mi-am făcut o idee despre ambianța în care a trăit fostul călugăr, redevenit mirean, în cartierul Gării de Nord, la o mansardă de vilă cochetă, probabil o ambianță propice scrisului. Acum, aici, o familie modestă, muncitorească, dar respectuoasă, prevenitoare. Îi recomand chiriașului amabil să citească vreo carte de Damian Stănoiu, cu viața de pe la mănăstiri. *Alegere de stareță*, de exemplu. Prima și ultima vizită în camera unde a locuit scriitorul. Înapoi la operă!

(Intrușii. odiseea plăcilor memoriale)

Dumitru BĂLUȚĂ

Piatra verticală

* * *

Molcome, cu fața către față
de parcă ar fi cer și pământ
și nimeni nu știe de când,

și drumul spre cruci
nu dă departe de ele, gârbovele
pietre din capul satului.

Grele de ape ce au trecut,
nedespărțite, pietrele, de sine...

* * *

Piatra ce ține de prag în templul deșertului
este roasă până la miez
de solzii șerpilor ce lunecă-n neștirea
celor orbiți de singurătatea
ferestrei din zid, sandalele cărora
s-au subțiat și ele de atâția
pași îndărăt...

Și piatra de trecere nu e decât
un fel de clepsidră din altă pisanie.

* * *

Nu mai e una toată...
Alteori, după vulcanice
zboruri, mai dădea
în ninsori cu tăria-i de piatră
sau, în ierburi, plutea precum
arca lui Noe.

Piatra în care sălășluia
un înger, despicată în două
singurătăți de un fulger rebel,
n-au mai văzut-o toată

și nici măcar în cărți nu e.

* * *

Plouă, niciodată târziu, cu
picătura clepsidrei.
Piatra, latent, își spală fața
de lutul singurătății.

Neînțeleasă-i marcarea epocilor:
de piatră, de bronz, de aur...

Ci piatra, tot ea ne înveșmântă
oricum ar curge timpu-n clepsidră.

* * *

A fost că doar verdele ierbii
o năvălea...

Deodată am realizat
că alerg cu epuizare de sine
în jurul ei, căutând cum s-o strămut.

Piatra de hotar tăgăduit
așteaptă ceasul când o veni
un alt Sisif
ca să o urce, totuși, în zenit.

* * *

Pietrele privesc mai mult în sine
și văd atât de pătrunzător
încât nimic nu le scapă.

Bunăoară, unul, obișnuit cu piatra în sân,
s-a retras pe ogorul său,
dar a fost văzut în orgoliul altuia,
în care urma să arunce piatra...

Ci piatra aceasta s-a întâmpat
să fie pe din afară oarbă.

* * *

Vine unul flămând de timp
și își potrivește o piatră.

Vine altul flămând de pâine
și dă cu dalta în piatră,
cioplește și cu buricele deștelor
până ajunge la chipul celui dintâi.

Apoi vine mulțimea sătulă de toate...

Ci piatra, verticală, își scutură
visul urât în țărâna fierbinte.

* * *

Piatra sihastră, când se plectisește
de unul și același cer
la care nu mai știe când o să ajungă,
de unul și același pisc
din care nu mai știe când o să se rupă,
de vijeliile ce-i spulberă stelele,
de norii ce ning cărările ciutelor,
își prinde în infinitate un *edelweiss*

și lumea – oh, lumea se minunează
năucă de floarea-de-coliț
în ochii albaștri ai depărtărilor.

* * *

O pasăre setoasă de spații
clocea unicul său ou.

Oul, încălzit de-a binelea,
slobozi de sub coajă o piatră
nu ca și altele, una cu aripi
ce zbură în cer, nestrâmtorată...

Pasărea, în cuib pe ou, visa
ideea unui cioplitor în piatră –

neînvinga pasăre,
văzută în călătorii istovitoare.

* * *

După acea faimoasă manifestare
au salubritat drumul crucii.

Cu pietrele adunate de pe jos
au ridicat lui Iuda un templu
unde spânzură încă

și mulți îi strâng mâna, gest
onorat mai mult decât
pâinea cu sarea sau vinul.

* * *

Despica piatra și cioplea din ea litere.
Apoi, ca să afle sunetul lor, fir cu fir culorile
sau dacă ascunde vreun zeu cât de puțin antic
pentru un decor modern, autopsia
fiece literă ce avea să o țese

în peisajul poemului de dimineață
cu pasăre în interior

până el însuși deveni astă pasăre
care răstoarnă cerul
când cineva o strigă pe nume
Stănescu Nichita.

HARALAMB G. LECCA

Radu D. Rosetti, care i-a fost prieten apropiat, ne spune despre el că era un om uscățiv, cu nasul lung, ascuțit, pe care luceau totdeauna niște ochelari fără ramă, purta mustăcioară și posedă o voce nazală seacă și înțepată. Avea un mers repede și legănat, de obicei când umbla, fredona, dar avea o mare pasiune pentru bicicletă, cu care făcea uneori zeci de kilometri. Era un caracter autoritar, de o sinceritate aproape brutală, de aceea cu greu își făcea amici, fiind în general dușmănit de confrății literari. Deși stilul lui era nervos, iar fraza înțepătoare, avea și momente de duioșie care veneau din influențele școlii romantice. Ca poet, a fost descoperit și lansat de Hașdeu, care spunea: „Nu pot a nu iubi pe Lecca, recunoscând întrânsul o stofă de mare poet”, el prefăcându-i și volumul de debut PRIMA, publicat în 1896, premiat de Academia Română. Dacă în ceea ce privește poezia, păreri sunt împărțite (deși i s-a recunoscut o anumită ușurință și chiar abilitate în versificație) contribuția pe care a avut-o la dezvoltarea teatrului românesc este în afară de orice discuție, el fiind și primul dramaturg care a interpretat roluri în piesele sale. A fost o perioadă când pe scenele teatrelor noastre (1898-1902) piesele lui erau nelipsite: *Casta Diva*, *Jucătorii de cărți*, *Suprema forță*, *Câinii*, *Cancer la inimă*, deși Caragiale domina dramaturgia românească de atunci.

Din acest punct de vedere, Lecca poate fi considerat un precursor, pentru că deși piesele sale nu sunt idealul producțiilor dramatice, ele prevesteau ziua cea mare, ziua unei adevărate literaturi dramatice românești, iar în istoria unui neam acest fapt este extrem de relevant.

Liviu Rebreanu cunoscător al fenomenului teatral spune foarte clar: „Este sentențios în dialog, cizelat, tăios, cu frază scurtă, sclipitoare (...) Își pregătește efectele teatrale cu grijă, iar în scenele cele mari gradația este inteligentă.”

Ne-a lăsat și multe traduceri: *Enoch Arden* de Tennyson, *Romeo și Julieta* de Shakespeare, *Quo vadis* de Sienkiewicz, *Bărbierul din Sevilla* de Beaumarchais, *Tartuffe* de Molière, *Moș Goriot* de Balzac etc.

A scris și proză, dar aceasta este inferioară dramaturgiei, schițele și nuvelele lui fiind lipsite de valoare literară: *Crângi* sau *Din viața lui Napoleon*, chiar memorialistica, *Dincolo de Dunăre în Balcani*, este socotită fără interes, monotonă.

A fost și un epigramist talentat, publicând sporadic în revistele timpului, numai

Dumitru BOTAR

ocazional, așa cum a fost la apariția volumului *Între femeie și pisică*, al lui Al. Cazaban: *Citind recenta-ți cărticică/ Am înțeles foarte ușor/ Că-n tre femeie și pisică/ Stă câinele de autor.*

Când a împlinit 40 de ani, pe o fotografie oferită unui prieten, scrie acest frumos catren: *Eu, la vârsta, la care/ Aveam în buzunare/ Nu pungii pline cu bani/ Ci 40 de ani.*

Mulți confrăți l-au săgetat și pe el cu diferite ocazii, între aceștia, D. Teleor iese la atac, cu prilejul apariției volumului *Cinci poeme: iubite H.G. Lecca,/ Stau și mă mir ca o femeie/ Cum ai putut tu-n „Cinci poeme”/ Să nu pui nicio idee?*

Totuși el rămâne un dramaturg autentic, care, alături de Davila și Gusti, poate fi socotit unul dintre oamenii noștri de teatru cei mai dotați, de fapt; în anul 1899, când s-a înființat postul de secretar literar al Teatrului Național din București, el devine primul care deține această funcție până în anul 1902.

Mânduia o limbă frumoasă cu care a captivat o generație și nu sunt convins că poate fi socotit un dramaturg perimat din moment ce nimeni nu s-a mai aplecat cu seriozitate și răbdare asupra pieselor sale, în special *Casta Diva*.

În orașul natal – Caracal – unde s-a născut la 20 februarie 1873, amintirea lui se păstrează într-un bronz așezat pe alea „Bibian” din Parcul „Poroieneanu”, dar sper să fie adus acolo unde îi este locul, în fața Teatrului din Caracal, el fiind un om de teatru total, neavând voie să-l despărțim de instituția pe care a slujit-o cu fidelitate toată viața.

Decedează la București, în ziua de 9 martie 1920, în urma invadității căpătate în Războiul de Reîntregire la care a participat cu gradul de căpitan de artilerie, fiind și decorat cu „Coroana României” cu însemne de Virtute Militară.

A fost deus la Bellu. Pe placa de mormânt, astăzi, cu greu se mai poate descifra epitaful său, scris cu propria-i mână: *În sutimi de rânduri mi-am pus întrebarea./ Dacă-i drept că viața asta e un rai?/ Pentru ce stau triste, sălciiile? Marea/ De ce curge? Vântul de ce strigă vai?/ De ce la icoane plânge lumânarea?/ De ce lăcrimează vița când o tai?*

Începând cu ziua de 29 mai 1920, Natalia Lecca, soția lui, a constituit un fond de premiere de 100 lei pentru cel mai merituos copil sărac din clasa a IV-a, de la Școala nr. 1 Caracal, în amintirea soțului ei, care a absolvit patru clase primare la această unitate școlară.

Luminița MIȘU (traducere și prezentare)

Născut la 17 august 1923, Robert SABATIER este cunoscut ca autor de romane și eseuri, culegeri de aforisme și poezii. Născut și crescut la Paris, în Montmartre, apoi în cartierul Saint-Martin, scriitorul și-a povestit copilăria într-o serie de romane, printre care *Chibrituri suedeze* (*Allumettes Suédoises*), scris în șase volume. Ecranizarea acestui roman îi asigură autorului un important succes de librărie (3 milioane de exemplare vândute într-o singură zi). Pentru romanul *Moartea smochinului* (*La mort du figuier*), Sabatier primește, în 1963, *Premiul Richelieu*. Cele 25 de romane ale sale sunt traduse în 15 limbi.

Și ca poet, Robert Sabatier a fost recompensat de-a lungul vieții cu numeroase premii: *Marele Premiu al Poeziei*, acordat de Academia Franceză, *Premiul Antonin Artaud*, *Premiul Apollinaire*. Printre cele 8 volume de poezii, amintim: *Les Fêtes solaires*, *Dédicace d'un navire*, *Les Poisons délectable*, *Les Chateaux de millions d'années*. Este și autorul unei *Istorii a poeziei franceze*, în nouă volume.

Publică, de asemenea, un *Dicționar al morții* (*Dictionnaire de la mort*) și o culegere de aforisme, *Cartea irațiunii zâmbitoare* (*Le livre de la déraison souriante*).

În 1971 a fost ales membru al Academiei Goncourt, precum și al Academiei Mallarmé.

Robert Sabatier încetează din viață la Paris, în ziua de 28 iunie 2012.

Trecerea copacului

Un copac trece, un om îl privește
Și constată că părul îi e verde
Mișcă un braț foșnitor de frunzișuri
O mână blândă ce-a strâns în ea ierni
Încet se strecoară prin zid
Și formează un fruct ca să mângâie marea.

Când vine copilul, pădurea îi vorbește
El nu știe că un copac poate vorbi
El crede că aude a nisipului amintire
Bătrâna scoarță îl recunoaște și ea
Dar se teme de fața palidă.

Se-ndepărtează fiecare– el fură niște frunze
Copacul framătă tot și-n grabă își ia adio
Pentru o venă plânge șapte stele
Pentru o stea el ochii și i-a dat
Iar rădăcinile le-a aruncat în fluvii.

Ultimele strigăte vor pustii văile
Când păsările nu se vor mai opri aici
Cineva sfâșie toamnele una câte una
Fiul copacului își desface brațele dezgolite
Și spune cuvinte din care vântul să muște.
Les fêtes solaires, *Le livre de poche*, 1984, p. 61

La main chaude

N'enterrez pas le monde
Car il resurgirait
Dans les sèves futures.

Ma langue est une olive
Que je presse pour toi.
Une huile écrite en coule.

Si tu cueilles la soif,
J'inventerai le fruit
Pour éveiller la source.

Si je suis page vide,
Écris-moi sur ton corps.
Tu seras mon poème.

Nous voguerons sur l'aube
Et je serai ta barque,
Ta voilure et le vent.

Tu gardes le pouvoir
De me faire silence.
Berceuse de l'amour,
Je suis ton instrument.

Si le poète meurt,
L'Univers aura froid.

Mâna caldă

Nu îngropați lumea
Căci ea va renaște
În seve viitoare.

Limba mea e o măslină
Pe care o strivesc pentru tine.
Ulei scris curge din ea.

De vei aduna setea,
Eu am să inventez fructul
Și am să trezesc izvorul.

De sunt pagina goală,
Scrie-mă pe al tău corp.
Voi fi poemul tău.

O să vâslim pe zorile de zi
Eu voi fi barca,
Și pânza și vântul.

Ție-ți stă în putere
Să mă prefaci în liniște.
Cântec de iubire și de leagăn
Eu sunt al tău instrument

Dacă poetul va muri,
Universului îi va fi frig.

(In volumul *L'Oiseau demain*, 1981, Le Livre de poche, p. 168)

Il pleut des mots

Il pleut des mots, les fleuves nous effleurent
et nous glissons comme des noyés tristes
dans un miroir où des formes sauvages
nous font frémir de toutes nos voyelles.

Il est ainsi des moments d'asphodèles
où le grand jour provoque tels combats
que le lilas s'allie aux éphémères
sans bien savoir qu'ils vont mourir ensemble.

Pars avec moi, mon âme, en avant toute!
cueillir des mots pour en faire des fleurs
et composer des bouquets esthétiques
pour les poser sur la tombe du jour.

Plouă potop de cuvinte

Plouă potop de cuvinte, șuvoaiele ne ating
și noi triști înecați alunecăm
într-o oglindă în care forme sălbatice
ne fac să fremătăm din toate vocalele.

Mai sunt și clipe de flori nemuritoare
în care lumina zilei naște asemenea lupte
că liliacul își ia drept aliați efemeride
fără a ști că vor muri-mpreună.

Să pornim, suflet al meu, tot înainte!
să strângem cuvinte și să le facem flori
din care să alcătuim frumoase buchete
să le depunem ofrandă pe-al zilei mormânt.

In vol. *Les masques et le miroir*, © Albin Michel, 1998, p.186

En ce temps-là, l'univers se coulait
Dans tout mon corps devenu cire tendre.
J'étais vallons, montagnes, champs, rivières,

Et je savais, dans l'ordre des planètes,
Que je pouvais revivre, étoile bleue.
Nature es-tu si loin de ma nature?
Les transcendants vont dans le jour, déjouant
À coups de mots les destins du cosmos.
Un dieu sourit parmi les éphémères
De n'être plus que le dernier mortel.

De l'arbre à moi s'étendent des espaces
Toujours plus grands. O landes déchirées,
Mes longs bras nus sont les ultimes branches
D'un don total qu'abandonne l'oiseau
Et je m'en vais dans la ville sans ailes.

În vremea aceea

În vremea aceea, universul curgea
Prin corpul meu devenit ceară moale.
Eram văi, munți, câmpii, râuri

Și știam, din ordinea planetelor,
Că pot să reasc, stea albastră

Natură ești tu așa departe de natura mea?
Cei dincolo trecuți merg în lumină dejuicând
Prin cuvinte destinele cosmosului.
Un zeu surâde printre efemeride
Că nu mai e decât cel de pe urmă muritor.

De la copac la mine se întind
Tot mai nemărginite spații. O, câmpuri sfâșiate,
Lungile brațe-mi goale sunt ultimele ramuri
Ale unei dăruiri totale pe care pasărea o lasă
Iar eu pornesc spre un oraș lipsit de aripi.

(In volumul *Icare et autres poèmes*, © Poésie-
Gallimard, 1990)

O PERSPECTIVĂ DIACRONICĂ A PARCURSULUI EXISTENȚIAL SORESCIAN

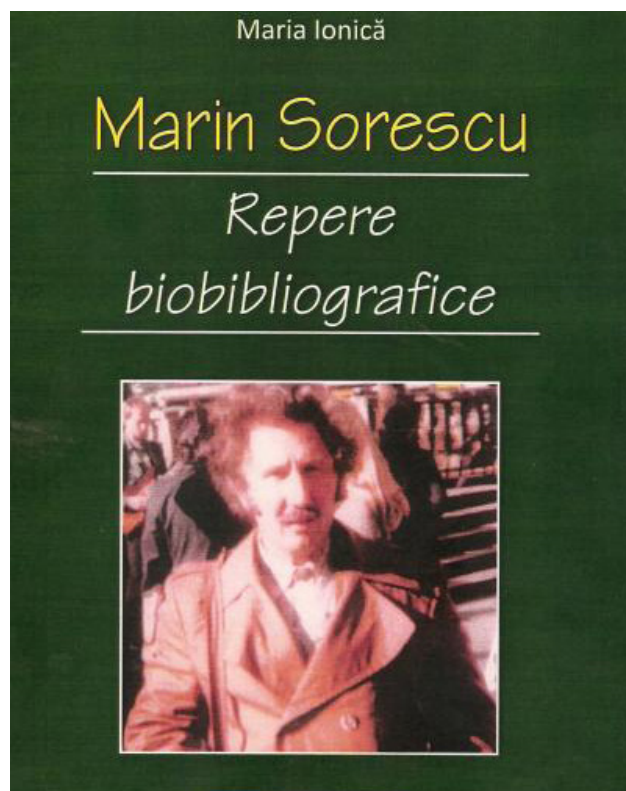
Constantin VOINESCU

De mai multă vreme, Maria Ionică se apleacă nu doar statornic, ci și cu rigurozitatea necesară, asupra vieții și operei lui Marin Sorescu, contribuind, prin interpretarea critică a unor documente inedite, la consistența repertoriului biobibliografic al scriitorului oltean*. Un exemplu lămuritor îl reprezintă volumul *Repere biobibliografice* (2013), structurându-și cele douăzeci și nouă de capitole, argumentul, bibliografia și fotografiile în peste trei sute de pagini.

Așadar, nu doar profilarea biografică îi captează interesul (vezi precizările despre data nașterii poetului, din numărul trecut al revistei noastre), ci, în bună măsură, și tâlcuirea critică a operei lui Sorescu, contiguă cu parcursul său existențial și cu formarea intelectual-artistică.

Când se ocupă de speciile literare cultivate în tinerețe de poet, dar și de influențele estetice din acea perioadă, autoarea, frapată de subtila trecere lăuntrică a lui Sorescu de la folclor și clasici spre lirica modernă, constată: *Situându-se pe o tendință romantică (fîrească pentru acea vîrstă), dar inițiindu-se și în tiparele prozodiei clasice, tînărul poet dovedea cunoașterea tradiției liricii românești, și, totodată, disponibilitățile eului său creator, atît la nivelul formei, cît și-n capacitatea de a plăsmui...*

Universul poetic sorescian este abordat polemic, fiind cotrazisă critic opinia celor care l-au acuzat fără temeii pe Sorescu de bravadă, regie, manieră, oboseală sau *funcționare în gol a mecanismului poetic*. Dimpotrivă, în lirica soresciană, Maria Ionică (re)descoperă naturațea, candoarea, fantezia, pitorescul, calambururile, disimularea antilirică, gravitatea jovială: *Astfel, în volumul Tușiți (1970) se estompa latura anecdotică, meditația fiind gravă, și, mai mult decît atît, marile probleme*

existențiale erau atacate cu un soi de furie, iar ironia devenea sarcasm.

Argumentându-și propriile opinii cu ideea blagiană a camuflării sacrului în profan, autoarea volumului citat se oprește analitic și asupra ciclului *La liliaci* – acest *paradox al liricii moderne* – observând influența determinantă a rolului matricei în lirica soresciană, *demitizarea și învestirea mărunțului cotidian cu valențe magice.*

Demersul critic devine polemic și față de unii *comparațiști* care încearcă zadarnic să găsească, într-o carte din 1914 a americanului Edgar Lee Masters, cuprinzând vreo două sute de epitafuri în genul celor de la Cimitirul Vesel din Săpânța, un model pentru *La Liliaci*: *S-ar putea găsi unele similitudini și în ceea ce privește varietatea/complexitatea tipologiei umane... Dar lumea lui Marin Sorescu era surprinsă în*

realitatea cotidiană, deosebit de vie – chiar la cimitir. Cel mult, putem accepta, cu rezerve, formularea „Spoon River oltenesc”.

Maria Ionică aduce în discuție (cum altfel!?) – mai ales din punctul de vedere al originalității – și dramaturgia soresciană, însumând douăsprezece lucrări elaborate între 1964 și 1987, de la *Iona* și *Paracliserul la Matca*, *Setea muntelui de sare*, și *Pluta Meduzei*, dar și la *Desfacerea gunoaielor*, tipărită și jucată în 1994 la Bălți, în Basarabia.

Uitată sau expediată în câteva fraze de cei mai mulți exegeți, spune autoarea, referitor la proza scriitorului, (aceasta n.n.) ...rămâne un capitol interesant din opera lui Marin Sorescu și poate doar performanțele sale în celelalte planuri ale beletristicii o pun în umbră. Poate nu a fost receptată corespunzător nici aspirația autorului de a propune mereu altă problematică și de a înnoi formula narativă.

Reușind să inducă pe întreg traseul cercetării o contingență intrinsecă între viața și opera scriitorului, între matricea materială și cea spirituală, Maria Ionică nu trece cu vederea nici activitatea gazetărească, mai cu seamă cea istovitoare de la *Lucefărul*, dintre 1962 și 1965, dar nici pe cea de redactor-șef la studioul *Animafilm*, dintre 1965 și 1973, cum, de asemenea, vorbește și de perioada *Ramuri*, cuprinsă între 1978 și 1991, când a fost debarcat din poziția nu doar de redactor-șef, ci și de mentor, chiar de unii dintre cei pe care îi păstorise literar cu (prea multă?) generozitate.

Nu sunt uitate, în această cuprinzătoare lucrare, nici evadările eului artistic al scriitorului oltean în poezia și proza pentru copii, în desen și pictură, autoarea redimensionând astfel impresionanta și complexa personalitate artistică a lui Marin Sorescu.

Din demersul monografic diacronic al

Mariei Ionică nu lipsesc nici acele momente din viața scriitorului care, într-un fel sau altul, i-au influențat opera: călătoriile, în fond niște ispite cu impulsuri atavice: *Am făcut ocolul pământului/ Pentru că tot îmi stătea în drum*, înscenarea cu meditația transcendențială, răfuielele cu cenzura și, după '89, bătălia cu elita.

Documentarea este solidă, iar autoarea convinsă (de G. Călinescu, după cum însăși mărturisește) că *biograficul transpare în operă limpezind ideea artistică*. Fotografii, scrisori, vederi, mărturii orale, cronici sunt atent examinate și obiectiv interpretate, contribuind neîndoiește la clarificări și noi poziționări față de personalitatea creatoare a lui Marin Sorescu. Multe pagini sunt dedicate *Bulzeștilor*, *satul în care poetul a zărit lumina pe pământ*, referiri ample se fac la genealogia *Soreștilor*, la universul familial sau la *Murgași*, *al doilea leagăn spiritual al scriitorului*.

Aportul Mariei Ionică la deslușirea din perspectivă diacronică a parcursului existențial sorescian înlesnește, desigur, și receptarea contemporană, în parametri critici îmbunătățiți, a operei scriitorului care a armonizat, în plan artistic, tradițiile naționale cu modernismul contemporan.

Concluzia cărții este una firească: *Înzestrat cu inteligență și imaginație, valorificând expresivitatea limbii române, interesat de trecut, dar și de realitatea în care trăia, Marin Sorescu este un spirit novator, cu deschidere permanentă spre celelalte arte și spre alte culturi...*

* Vezi și *Marin Sorescu între parodic și solitudinile necesare* (2002), *Marin Sorescu. Repere biografice* (2005), *Marin Sorescu. Un eu creator în ipostaze daimonice* (2005)

UN POPAS HIBERNAL PE INSULA FEMEILOR

Liuța SCARLAT

Pierdute prin labirintul istoriei sunt vremurile în care Aristofan, Eschil, Sofocle aduceau în Agora personajele zeități și oameni. Fiecare epocă, mai mult sau mai puțin glorioasă a umanității, a purtat amprenta artei, iar teatrul a avut totdeauna un rol fără echivoc și mai totdeauna blamat. Shakespeare, prin genialitatea sa, a prezentat majoritatea operelor sale dându-le reverberația teatrului în teatru.

Nimic din ceea ce se petrece nu este în afara teatrului lumii. La curtea regelui „soare“, actorul și scriitorul Molière a fost repudiat de oamenii pe care nu se sfa să-i ridiculizeze în spectacolele sale.

Miracolul teatrului este universalitatea mesajului emanat – tarele umanității sunt perene.

Trăim în prezentul concret aidoma unor figuranți pe o scenă, unde protagoniștii sunt cabotinajul, improvizația, elitismul – lor li se „cuvin“ aplauzele, iar regia spectacolului se află constant sub semnul derizoriului.

Suntem cu toții tributarii rețelelor de socializare on-line, laitmotivul cotidian este superficialitatea în haină de gală.

În acest turbion al trăirilor există unii (mai există) care cred în menirea artei – în rolul ei restaurator. Asemenea oameni viețuiesc și în urbea noastră, i-am amintit pe componenții Trupeii de teatru pentru tineret „PROART Slatina 2010“, călăuziți cu har de actorul și regizorul Nicu Popa.

Ei sunt „frumoșii nebuni“ care, zi de zi, „abdică“ de la îndatoririle familiale, animați fiind de generozitate lăuntrică, și, după multe ore de muncă asiduă, vin să împartă cu noi prisosul emoției.

Așa a fost și în seara de 28 ianuarie 2015, când pe scena Centrului Cultural „Eugen

Ionescu“ din Slatina, s-a jucat piesa de teatru *Lady Robinson Bar (Insula femeilor)* semnată de Valeriu Butulescu și montată în regia domnului Nicu Popa.

În portofoliul trupei „PROART Slatina 2010“ figurează mai multe titluri de piese din repertoriul autohton și european, toate realizate cu profesionalism, însă, în opinia mea, piesa mai sus amintită este una de rezistență.

Subtilitatea textului și jocul actorilor, într-o fascinantă simbioză, au încântat spectatorul, punându-l pe gânduri.

Insula femeilor, în expunere scenică, ilustrează salutar unele segmente ale societății contemporane ieșite din matcă.

Distribuția majoritar-feminină a reușit, prin gestică și inflexiunile vocii, să redea magistral atât intenția regizorală cât și subînțelesul din text. Ne aflăm într-o lume aidoma unui vapor aflat în derivă, în care conceptele filozofice se confundă cu anticoncepționalele, ca să parafralez una din multele replici pline de substanță ale amintitei reprezentații.

Personajele sunt exponenți ai unei lumi decadente, aflate sub imperiul obscurității, unde normalitatea unei vieții curate este de mult amintire, trăind într-o tragică monotonie evidențiată prin replici pline de miez. Finalul piesei este unul destul de ambiguu (nădăjduiesc, nu premonitoriu).

Dincolo de timpul alocat spectacolului, rămâne în inima celor din stal ca o inefabilă bucurie, emoția unui spectator privilegiat într-o perioadă în care, tot mai des, se atentează la inteligența și bunul-gust al iubitorului de frumos.

Mi-am îndreptat pașii către ieșire cu simțământul că am asistat la un festin al cuvintelor, aflat sub auspiciile artei. Iată (zic

eu) unde duc dăruirea unor „amatori“ și o piesă bine aleasă.

Nu voi spune ce m-a fascinat: jocul actorilor sau mesajul piesei? Nicu voi evidenția vreun nume (cu toții sunt minunați prin râvnă, prin naturalețe, prin iubirea de oameni), îi felicit din inimă și le spun: Mulțumesc! Ei sunt: Maria Adriana Kaboub, Andreea Elena Bădeanu, Dana Mitru, Roxana Loredana Grasu, Remus Alexandru Iordache, Cristi Mihai Călătoru. Mulțumesc, domnule Nicu Popa! Vă puteți prezenta cu fruntea senină pe oricare din scenele de tradiție, îmi dă dreptul să o afirm

pasiunea mea pentru teatru. Vă doresc replici de aur în spectacole memorabile! Sunt sigură că pentru voi, arta scenică reprezintă ceea ce poetul I. Văcărescu a spus la inaugurarea Teatrului Național bucureștean: „un lăcaș de muze, de îndreptat năravuri, de românească simțire.“

Haidem la teatru, stimați concitadini!

P.S.

Ar fi minunat dacă efortul acestor oameni extraordinari ar fi susținut cu mai multă larghețe de către cei cu dare de mână.

IUNIE

- 1 iunie 1909 – s-a născut, la Slatina, prozatorul și traducătorul **IONEL MARINESCU** (m. 28. 10. 1983, București)
- 1 iunie 1952 – s-a născut, la Bârza, poetul **MARIN LANGĂ**
- 1 iunie 1958 – s-a născut, la Căluș, poetul **GHEORGHE TRUȚĂ**
- 2 iunie 1964 – a murit, la București, criticul, istoricul literar și folcloristul **DUMITRU CARACOSTEA** (n. 10. 03. 1879, Slatina)
- 3 iunie 1960 – s-a născut, la Corabia, etnograful, etnomuzicologul și pedagogul **NICULINA MERCEANU**
- 6 iunie 1941 – s-a născut, la Strejești, filosoful și logicianul **ILIE PÂRVU**
- 6 iunie 1948 – a murit, la București, prozatorul și gazetarul **MIRCEA DAMIAN**, pe numele adevărat **CONSTANTIN MĂTUȘA** (n. 14. 03. 1899, Izvoru-Găneasa)
- 10 iunie 1896 – s-a născut, la Slatina, istoricul de artă, eseistul, poetul și publicistul **ALEXANDRU BUSUIOCEANU** (m. 26. 03. 1961, Madrid)
- 11 iunie 1939 – s-a născut, la Perieți, poetul, prozatorul, publicistul și traducătorul **ION ANDREIȚĂ**
- 14 iunie 1970 – a murit, la București, **GRIGORE (NIFON) CRIVEANU**, primul mitropolit al Olteniei (n. 20. 02. 1889, Slătioara)
- 15 iunie 1939 – a murit, la București, scriitorul și gazetarul **NICOLAE M. CONDIESCU** (n. 15. 10. 1880, Craiova)
- 15 iunie 1998 – a murit, la Slatina, poetul și gazetarul **GEORGE ENACHE** (n. 30. 10. 1936, Ungheni - Argeș)
- 16 iunie 1944 – s-a născut, la Stoilești (Vâlcea), prozatorul **VIOREL DIANU**
- 18 iunie 2012 – a murit, la Orlea, poetul și publicistul **GIL PĂSCULESCU**, pe numele adevărat **GICĂ PĂSCULESCU** (n. 3. 03. 1945)
- 23 iunie 2000 – a murit, la Craiova, poetul, prozatorul și folcloristul **ION NIJLOVEANU** (n. 27. 09. 1913, Oporelu)
- 24 iunie 1940 – a murit, la București, muziciana și poeta **DOINA BUCUR**, pe numele adevărat **FLORICA E. IONESCU** (n. 18. 08. 1896, București)
- 25 iunie 1957 – s-a născut, la Caracal, poetul și prozatorul **PAUL SÂRBU**
- 26 iunie 1904 – s-a născut, la Balș, scriitorul și eseistul **PETRE PANDREA**, pe numele adevărat **PETRE IOAN MARCU** (m. 8. 07. 1968, București)
- 26 iunie 1942 – s-a născut, la Grădinile, poetul **CONSTANTIN IANCU**
- 29 iunie 1935 – s-a născut, la Morunglav, scriitorul și publicistul **ADRIAN BUTOI**

PODUL DE LA SLATINA - ARC PESTE TIMP (II)

Laurențiu GUȚICĂ

Administrația Țării îl informează pe inginerul Giovanni Bolzano că „la 8 septembrie viitor este a să afla la Slatina măriia sa vodă și măriia sa doamna și a să slobozi comunicația podului stătător de peste Olt”. Deși podul de peste Beica încă nu era gata, sunt date ordine și luate măsuri ca solemnitatea inaugurării podului de peste Olt, de la Slatina, să se desfășoare în bune condițiuni.

La 2 septembrie 1847, Departamentul din Lăuntru instruia Ocârmuirea județului Olt în privința focurilor de artificii ce urmau să aibă loc în cadrul ceremoniei inaugurării podului: „s-au chibzuit a să da acoloa și o artiție pentru petrecerea și mulțimirea opștii acelu oraș și acelor ce vor asista la această solinitate”. Administrația Oltului trebuia să acorde sprijinul lui Ioan Nicolini, artificierul ales pentru „așezarea și darea artițului, care de va fi mijloc să a însemna aproape de râu Oltului pentru mai frumoasă vedere aci”. Deși inițial focul de artificii se preconizase a fi organizat la București s-a renunțat la această idee în favoarea Slatinei, alocându-se din bugetul statului suma de 180 de galbeni pentru acest eveniment¹. Autoritățile locale au pregătit evenimentul cum se cuvine știindu-se că domnitorul Gheorghe Bibescu urma să vină la Slatina însoțit de Doamna Maria, a cărei zi onomastică urma să fie serbată aici. Administrația olteană a fost informată că de 8 septembrie urma să fie oficiat un Te-Deum în Catedrala Ionașcu. În spiritul organizării riguroase a evenimentului, Comitetul de inspecție din Slatina a trimis la 3 septembrie 1848 o adresă profesorului Costache Stanciovici² prin care

1 N. Leonăchescu, *op. cit.*, p. 125

2 Costache Stanciovici s-a născut la București în anul 1815. A absolvit Școala de la Sf. Sava sub îndrumarea profesorului Gheorghe Lazăr. Din anul 1841 a fost numit profesor la Slatina. Se stabilește definitiv la Tg. Jiu, unde activează ca profesor, iar mai târziu îndeplinește demnitățile de judecător și primar al orașului. A încetat

era împuternicit ca responsabil cu pregătirea solemnității. În documentul amintit se nota: „Fiind că la 8 septembrie zioa aniversală a Mării Sale Doamnei M. M. lor Domnu și Doamna este să asculte Sfânta leturghie în biserica școalei care este dintâi biserică a Orașului și fiindcă în biserică lipsesc multe spre a fi împodobită.

Comitetul până se va înțelege cu I. Eforie a școalelor, pofteste pe Du-ta ca ori cu ce mijloc vei cunoaște să grăbești a se face un parmaclic frumos în prejuru pietri ctitorului bisericii; piatra căruia să fie acoperită cu postav roșu - să se înbrace și să se gătească jățu Doamni cum se va putea mai frumos, să se înnoiască vapseala Mobililor bisericesti, cum sfeșnicile, tratapoadele și iconostasu, să se facă poale cu șireturi de fir în dreptu fiecărurea icoane din cele înpărătești căci zugrăveala se află ștearsă și cojită, să se steargă toate candelile și cădelnița de un argintar, să se facă poale frumoase peste tratapodu unde se citește de Diacon Evanghelia și peste iconostase, să se aștearnă cu postav roșu jățu Doamni și să se spoiască beserica pă unde va cere trebuința ca să nu să comprometeze îngrijirea ce e dator Comitetu și Eforia a avea de asemenea biserică; iar după trecerea Măriilor lor, Du-ta vei arăta Comitetului prin cont iscălit de vânzători și lucrători tot cece sa cheltuit pînă la o para. Prezedent Solomon”³.

În data de 4 septembrie 1847 a fost trimis la Slatina Carl Friederich Wilhelm Meyer⁴, din viață la 3 noiembrie 1893.

3 Ion C. NICOLA, *O vizită domnească la biserica Ionașcu din Slatina înainte de 1848*, în „Mitropolia Olteniei”, Anul XVIII(1966), nr. 5-6, mai-iunie, p. 460.

4 Carl Friederich Wilhelm Meyer (3 iulie 1817, Ostorf Schwerin, ducatul Mecklemburg – 3/15 august 1852, București) a fost un specialist în peisagistică și urbanism angajat în Țara Românească în anul 1844 ca Director al Grădinii Publice. A coordonat lucrările de modernizarea grădinilor Cișmigiu, Cotroceni, a șoselei și Grădinii Kisellef. În anul 1845 este numit în Comisia însărcinată cu examinarea corpului tehnic din Țara Românească

directorul Grădinilor Publice, având sarcina înfrumusețării și a construirii unui „umbrariu” pe locul unde urma a se desfășura festivitatea inaugurării podului. Pentru construirea tribunei și organizarea focului de artificii s-au folosit 600 scânduri de brad, 1.000 de șită și 1.000 capete de tinichele. Pentru decorații și înfrumusețare au fost folosite „8 bucăți madipolon (pânză fină de bumbac, adusă din Polonia), 400 de coți chembrică roșie (pânză de bumbac apretată și vopsită într-o singură culoare folosită ca pânză de legătorie), 12 burghie, 200 păpuși de sfoară groasă, 240 păpuși sfoară subțire, 2.000 ținte mari, 500 ținte mici, 120 oca de cuie, 40 oca piroane, 10 lumânări de seu, 40 felinare de hîrtie, 4 măhuri, 69 coți postav, 16 bucăți postav roșu. 5 bucăți de dradidam (stofă din care se făceau macaturi - n.n.), ace și ață”⁵.

La ceremonia de la Slatina au participat domnitorul Gheorghe Bibescu, însoțit de Doamna Maria, reprezentanți diplomați străini, miniștri și înalte oficialități ale Țării Românești: marele logofăt Constantin Cornescu, ministrul Treburilor Bisericești, marele vornic Mihail Băleanu, ministrul Dreptății, marele ban Barbu Știrbei, marele vornic Alexandru Vilara, ministrul Treburilor din Lăuntru, marele logofăt Constantin Herăscu, ministrul de Finanțe, marele logofăt Constantin G. Filipescu, Secretarul Statului, colonelul Ion Odobescu, împlinitorul datoriilor de șef al oștirii, și marii logofeți Ioan Filipescu, beizadea Scarlat Ghica și aga Iancu Băleanu. Gheorghe Bibescu a plecat din București în ziua de sâmbătă 6 septembrie 1848 și a înnoptat la Clejani. A ajuns în orașul Slatina în ziua de duminică 7 septembrie 1848, la 8 seara, autoritățile și populația orașului făcându-le o primire călduroasă.

La 8 septembrie 1847⁶ are loc inaugurarea

și încadrarea lui în categorii profesionale, alături de Giovanni Balzano, Jean Baptiste Marsillon, Petrache C. Poenaru și Ioan Em. Florescu.

5 N. Leonăchescu, *op. cit.*, p. 126.

6 G. Poboran, *op. cit.*, p. 36; L. Guțică-Florescu, *Podul de peste Olt...*, p. 17; N. Leonăchescu, *op. cit.*, p. 59, 126: Toate aceste surse istoriografice pledează pentru data de 8 septembrie 1847 ca data exactă a inaugurării podului de peste Olt de la Slatina; În alte sinteze este semnalată eronat ca data a inaugurării podului 8 septembrie 1845:

„podului stătător” peste Olt de la Slatina cu toate că lucrările nu erau finalizate. Această zi este una cardinală pentru istoria Slatinei întrucât marchează indubitabil un punct de referință în evoluția sa economică și socială. Podul de peste Olt de la Slatina consemnează o premieră în calendarul construcțiilor românești, reprezentând pentru anii 1845-1847 una dintre cele mai complexe realizări tehnice românești. În materie de poduri, șantierul de la Slatina a fost dovada că inginerii români și străini au asimilat științele și tehnologiile timpului, oferind pe viu o demonstrație a capacităților tehnice și organizatorice de modernizare a căilor de comunicație din Țara Românească.

În dimineața zilei de 8 septembrie 1847, domnitorul și soția sa au participat la o slujbă religioasă după care au primit omagiile demnitarilor pentru ziua onomastică a Mariei Bibescu. Festivitatea inaugurării s-a desfășurat chiar pe pod începând cu ora 9,00 și a constituit o zi unică pentru istoria Slatinei. A avut loc o ceremonie religioasă oficiată de un sobor de preoți în frunte cu Sevastis Nifon, vicarul Mitropoliei, chemat de la Râmnicu-Vâlcea. Profesorul Școalei Normale din oraș, Costache Stanciovici a rostit un discurs care exprima mulțumirea și recunoștința locuitorilor Slatinei pentru construcția podului. Discursul domnitorului a evidențiat mulțumirea sa pentru toți cei care au îndeplinit această dificilă și complexă construcție. În cinstea constructorilor urmau a fi ridicat două coloane la ambele capete ale podului, unde trebuiau înscrise numele tuturor satelor care au contribuit la săvârșirea acestei mărețe lucrări. Într-o atmosferă de înaltă simțire românească domnitorul l-a decorat pe inginerul Giovanni Bolzano, ca semn de înaltă apreciere pentru munca sa. Imaginea podului de la Slatina la inaugurarea sa a fost immortalizată într-un desen al pictorului Barbu Iscovescu, martor la marele eveniment.

vezi Dumitru IORDĂNESCU, Constantin GEORGESCU, *Construcții pentru transporturi în România (1881-1981)*, Monografie editată de Centrala de Construcții Căi Ferate București, vol. II, 1986, p. 24.

GLASUL BUCOVINEI – BIBLIA ROMÂNILOR DE PRETUTINDENI

Dorina POPESCU

*Fie să renască numai cel ce har
Are de-a renaște curățit prin jar,
Din cenușa-i proprie și din propriu-i scrum,
Astăzi ca și mâine, pururi și acum!*

Dau în guturai toate streșinile și umbrelele se vând mai bine ca pâinea caldă. Batista, acea batistă de nas, în carouri elegante, confecționată din mătase fină, îmi captează toată atenția atunci când un trecător, supraviețuitor al perioadei interbelice, cu noblețe o duce la nas. Această imagine desființează cealaltă batistă de nas – din hârtie – pe care nu am iubit-o niciodată. Cred în lucrurile care renasc! Și mai cred în aceia care nu se simt eroi – dar sunt! Cred în chioșcul de la colțul străzii, pentru că acolo cumpăr, cu noaptea-n cap, ziare cu aromă de cerneală pe care pot să le răsfoiesc la un ceai prelungit. Da, anume răsfoind, cu acel inelar, cu care au fost depănate toate bibliotecile lumii... E un sentiment aparte pe care, din păcate, generația electronică a secolului în derulare nu-l cunoaște. Încă...

Mai cred și în istorie, chiar dacă opinia mea asupra unor evenimente deloc nu împărtășește deciziile finale. Norocul meu a fost să mă nasc româncă. Nenorocul – româncă sub un alt Imperiu. Și de la naștere, firesc, am învățat să lupt. Lupta pasivă, pe care o aniversăm an de an, odată cu ziua de naștere, nu defila în lozinci patriotice, dar altoia tot mai multă dorință de a înțelege cum s-a ajuns să cânt osanale pentru un drapel care din cele trei culori a păstrat decât una singură. Firesc: nici limba în care cântam și nici steagul colorat într-o culoare nu aveau nimic în comun cu sângele meu. Iar ca mine erau mulți, suficient de mulți ca să formeze, până la urmă, o minoritate ocrotită de Dumnezeu, dornică să

lupte pentru dreptul de a-și vorbi graiul și a-și pune în valoare tradițiile. Ba și mai mult, când în 1994 a fost înființată revista *Glusul Bucovinei* – o publicație trimestrială de istorie și cultură care-și propunea, în primul rând, *recuperarea adevărului istoric*, am trăit un moment unic, de victorie. Vedeam cum renaște ceea ce ne aparținea – o publicație despre noi și pentru noi – românii din exil, care și-au zidit câte o Românie pe unde au apucat.

Legenda *Glusului Bucovinei* – publicație a românilor de pretutindeni – este o legendă vie. Un ziar cu această denumire a fost fondat și în 1918, la Cernăuți, de către profesorul Sextil Pușcariu și înființat întru susținerea *românismului*, iar în urma interdicției din 1940 își suspenda activitatea. Remarcabil a rămas Nr.14, Anul I din 29 Noiembrie 1918, în care Ion Nistor semnează articolul *Cea mai mare sărbătoare a Bucovinei. Împlinirea visului de aur*, iar Grigore Cazacliu, deputat în Sfatul Țării al Basarabiei, publica *Două zile Mari: 27 Martie și 15 Noiembrie* – ambele texte dedicate *unirii pentru totdeauna la vechiul trunchi al Moldovei*. Iar într-unul din articolele de program ale ziarului mai citim: *Conștienți de răspunderea ce o ia asupra sa cel ce are chemarea și puțința de a forma opinia publică, grija noastră de căpetenie va fi să ne ținem la înălțimea unei prese cinstitute. Vom căuta să ne păstrăm independența în orice condițiuni, sprijinind, fără a face cult de persoane, pe cei ce vom avea convingerea că merită ajutorul nostru, care nu se va degrada, însă, niciodată la nedemne laude de reclamă... Urmărim și noi același îndemn* (dr. Alexandrina

Cernov, redactor-șef, revista *Glasul Bucovinei*).

Deci anul 1994, Cernăuți. De această dată, Ucraina. Ca urmare a unui vis ambițios, dar și a unei munci titanice, apar într-o copertă galbenă – culoarea speranței – cele 160 de pagini ale revistei *Glasul Bucovinei*, editate cu sprijinul Institutului Cultural Român. Publicația apare la Cernăuți și București, reunind studii și cercetări despre tradiția românească a Bucovinei, semnate de autori români și străini. Este difuzată în Bucovina, România și străinătate. Ca rubrici: cronologia istorică și politica, mărturii istorice, aspecte de viață spirituală, dicționare bibliografice, monitorizarea informațiilor publicate în presă, portretele reprezentanților științei și culturii românești din Bucovina, memorialistică, demografie, creație literară, artă, etnografie și folclor.

Succesul revistei *Glasul Bucovinei* a fost inevitabil. Noblețea celor din echipa redacțională face ca publicația să fie savurată de toate păturile sociale – fiind citită atât în case aristocrate, cât și la sate – în familii de oameni simpli. Interesate de a colecționa ediție cu ediție din *Glasul Bucovinei* s-au arătat multe Școli și Universități. Publicația cuprinde un adevărat tezaur atât de util generației derutate de felurite legende. Istoria adevărată, verificată sub lupă prin praful Arhivelor și limba corect vorbită/scrisă – au devenit cartea de vizită a *Glasului*...

Cernăuți... Spre stânga de Universitatea Națională *Yurii Fedkovyci*, într-o clădire, la parter, în 3×4 mp, este sediul *Editurii Alexandru cel Bun*. Ai zice că cele trei mese, mai puține calculatoare, dar foarte multe rafturi cu cărți, nu ar mai lăsa loc de încă patru persoane. De peste două decenii de existență, revista are aceiași ctitori: redactorul-șef Alexandrina Cernov, membru de onoare al Academiei Române și redactorul-șef adjunct, dr. prof. univ. Ilie Luceac. În edițiile anterioare ale revistei *OltArt* am avut onoarea să prezint două interviuri cu Domniile Lor. Remarcabil însă rămâne momentul că ambele personalități își tratează cu simplitate numele sonor. Chiar dacă

o lume întreagă îi crede adevărații ambasadori ai românilor de pretutindeni – sentimentul lor e cu totul și cu totul altul: obligația de a face ceea ce pot face mai bine. În cazul d-nei Alexandrina Cernov și d-lui Ilie Luceac – de a scrie. Publicația deține și sprijinul d-lui Vasile Tărățeanu, membru de onoare al Academiei Române, dar și al tânărului Marin Gherman, doctor. Responsabilă de culegerea computerizată este Nadina Cioban-Olaru. Echipa *Glasului Bucovinei* formează puterea exemplului și deține meritul celei mai complexe publicații românești din Cernăuți.

În nr.1/2015 al acestei reviste sunt puse la dispoziție următoarele teme și evaluări:

*Evenimentele din Ucraina, care se desfășoară sub privirile îngrijorate ale întregii lumi și care vizează integritatea teritorială, independența și suveranitatea țării, pot avea consecințe grave, în primul rând pentru țările din sud-estul european. Anul 2015 a început cu știri din ce în ce mai alarmante. O nouă mobilizare a creat o stare încordată în rândul populației. Monitorizarea presei ucrainene și a celei cernăuțene, care cuprinde perioada 1 decembrie 2014 – 1 februarie 2015, prezintă tragismul situației și starea de alertă creată în condițiile unui război nedeclarat. Ucraina a devenit o **zonă a instabilității sociale și politice**. Politologul cernăuțean, dr. Marin Gherman, califică evenimentele din estul Ucrainei ca o pledoarie a Kremlinului pentru refacerea lumii ruse. Noua doctrină militară rusă, anunțată la finele anului 2014, este motivată de existența unei noi situații geopolitice. România și întreaga Europă de Est, prin prezența în zonă a blocului NATO, este declarată ca fiind o amenințare a securității Rusiei. O problemă acută o constituie și situația în interiorul CSI, care a devenit ineficientă și periculoasă. Se constată un posibil sfârșit al Uniunii Euroasiatice (Rusia, Belarus, Armenia și Kazahstan). Politica șocului fără terapie a guvernului lațeniuk provoacă un nou val de nemulțumiri. Cetățenii ucraineni nu sunt de acord cu politica bugetară și fiscală. Mobilizările în armata ucraineană creează, de*

asemenea, nemulțumiri care devin tot mai pronunțate. Perspectivele economice sunt legate de speranțele instituirii unei colaborări eficiente între România și Ucraina, reorientarea celei din urmă spre piața europeană.

La rubrica **Eminesciana-2015**, prof. univ. dr. Ilie Luceac semnează materialul, **Documente noi cu privire la mormântul lui Aron Pumnul**, în care, în baza unor documente de arhivă, se stabilește aproximativ locul unde a fost înmormântat inițial profesorul Aron Pumnul și unde a scris Eminescu prima sa poezie, **La mormântul lui Aron Pumnul**. După douăzeci de ani, în 1886, rămășițele pământești ale lui Aron Pumnul au fost reînhumate în cimitirul de la Horecea, astăzi așa-numitul **cimitir vechi al orașului**.

Rubrica **Teorie, istorie și critică literară** propune un material consacrat culturii provinciei: **Rolul provinciei în formula discursului din imperiu**, temă actuală pentru un teritoriu cum este Bucovina, care a făcut parte succesiv din patru imperii (Turcia, Rusia, Austria, Uniunea Sovietică), iar astăzi, nordul ei – din Ucraina. Prof. univ. dr. Olga Cervinska afirmă că orice imperiu include **un amalgam cultural** original care depinde în mod direct de realitatea istorică și contextul geografic. **Imperiul dă naștere unui «landșaft cultural» original, împreună cu provinciile sale.**

La aceeași rubrică semnalăm și materialul consacrat Aglaei Eminovici-Drogli (Gareiss Döllitzsturm), sora mai mică a poetului Mihai Eminescu, care era înzestrată cu remarcabile talente muzicale și dramatice. S-a evidențiat prin talent și buna cunoaștere a creațiilor de operetă. Pentru ea, ca și pentru fratele Mihai, teatrul a fost o pasiune constantă. Ea a contribuit esențial la afirmarea vieții culturale românești în Cernăuți, într-o perioadă de înflorire a culturii germane. Astăzi, în căutarea mormântului ei la Cimitirul vechi din Cernăuți, legăm amintirea numelui ei doar de profesorul Ioan Drogli, primul soț, cu care a locuit, la timpul său, în capitala Bucovinei. Amintirile bucovinenilor despre Aglae s-au pierdut printre filele îngălbenite ale cărților

și ale documentelor de arhive, aproape necitite. Astfel știm mult prea puțin despre sora mai mică a poetului.

Aglae a fost înmormântată în cimitirul vechi al orașului, după ritul catolic al celui de al doilea soț, în locul în care astăzi se înalță clădirile universității cernăuțene. Când autoritățile hotărâseră să desființeze cimitirul vechiului oraș, familia von Döllitzsturm a adunat osemintele familiei, inclusiv și cele ale Aglaei și le-au reînhumat în cimitirul Horecea. A. Z. Pop afirmă că Aglae a fost reîngropată împreună cu socrii ei – Amalia și Vinzenz Gareiss von Dollitzsturm și cu părinții mamei lui Heinrich – Antonina și Iosef Ambros Malltzeck, în cripta familiei, pe aceeași parcelă și doar la o mică depărtare de mormântul lui Ioan Drogli. Fiul ei Ioan și soțul i-au așezat în partea de jos a soclului, pe o mică placă de marmoră neagră, inscripția: **Aglae Gareiss v. Dollitzsturm, K. K. Hauptmanns Gattin, 7/V 1852 - † 30/VII 1900. A. Z. Pop scria: dar numele ei îi este umbrit multă vreme din an de tulpina ierburilor...**

Prof. univ. dr. Serghiy Lucikanin prezintă un material inedit despre originile și istoricul filologiei române la Kiev.

Paula Romanescu (București) scrie despre expoziția în ulei și grafică în cărbune semnată Adina Romanescu, eveniment desfășurat sub egida **Uniunii Artiștilor Plastici din Romania** și organizată de **Institutul Cultural Român**. Sunt prezente și două fragmente din romanele în curs de apariție: **Trandafirul pustiului** (scriitoarea chișinăueană Claudia Partole) și **Altă lume** (scriitorul sucevean Ioan Țicalo).

Monahia Elena Simionovici de la mănăstirea Voroneț, participantă la Colocviul internațional de la Saint-Germain-en-Laye, Franța, iunie 2011, are o relatare interesantă despre acest eveniment.

Acesta ar fi rezumatul pentru ultimul număr al revistei Glasul Bucovinei. Iar în pregătire e următorul, cu aceleași teme – despre și pentru **români**. Despre noi.

TURNUL DE VEGHE DE LA HOTĂRANI

Gheorghe IORGA

Este așezat la marginea de răsărit a satului Hotărani, pe malul drept al Teslului. Turnul de Veghe din satul Hotărani, comuna Fărcașele, județul Olt – monument istoric, cod. OT-II-m-B-08922 – nu a făcut parte din ansamblul arhitectural al fostului schit, ci a servit drept turn de observație și veghe al drumurilor din câmpia Romanașului.

De la ultimul nivel, privitorul poate să vadă toată valea Oltului și a Teslului până către comuna Scărișoara, spre sud, și Drăgănești-Olt, spre nord. Se putea supraveghea și drumul cel mare comercial, care venea de la Dunăre și ducea către trecătorile munților, iar atunci când cetele de jefuitori apăreau la orizont, strejerul da alarma.

A servit și ca poartă de intrare a conacului ce a existat în imediata apropiere, în partea de răsărit, ale cărui ziduri de împrejmuire au rezistat până în anul 1906, când primarul de atunci a vândut materialele de construcție cetățenilor satului, cu șase lei ml de zidărie.

De cine și când a fost construit nu se cunoaște. Biserica schitului este zidită pe la 1588, pe timpul lui Mihnea Turcitul, de Mitre Vornicul, dar aceasta nu ne îndreptățește să spunem că și turnul a fost construit la acea dată. Se presupune că a fost mai recent construit, poate odată cu conacul cel nou, după 1800, pe timpul invaziilor lui Pazvantoğlu, căci în actele de stăpânire a satelor de către Mihai Viteazu, nu se pomenește ca sat „Hotărani”, ci numai Fărcașele.

Turnul are patru nivele și a servit ca observator. Primul nivel este tăvănit, cu boltă semicilindrică, ce constituie poarta de intrare în curtea conacului împrejmuit cu ziduri înalte de cărămidă. La fiecare nivel există câte o cameră spațioasă și luminată, în afară de cea de la etajul al III-lea, care nu are nicio fereastră.

Accesul în interiorul turnului se face pe o scară exterioară de lemn, așezată pe latura de nord, ducând la o ușă mică la etajul I, plasată deasupra bolții paterului. De aici începe să se desfășoare o scară interioară dreaptă, care urcă de la un nivel la altul, până la ultimul etaj, unde există o cameră de observație cu patru balcoane pe cele patru laturi, pentru a avea vizibilitate pe toate direcțiile.

Turnul este simplu, fără ornamente importante, în afară de un brâu situat deasupra bolții. La înălțimea celui de al doilea nivel, în fațadă, se află două capete de cai, lucrate în piatră. Aceste piese ornamentale nu au fost executate de constructorii turnului, ci aduse din ruinele Romulei, de la o depărtare de un kilometru, așa cum au fost aduse și cărămizile pentru construirea conacului de alături.

În a doua jumătate a secolului al XIX-lea, turnul a adăpostit biblioteca schitului care nu s-a păstrat, întrucât în anul 1898 turnul a fost incendiat. Niște copii care se jucau în apropiere au făcut focul și au plecat. Focul a cuprins scara și s-a extins în interior. Turnul fiind în aceea vreme departe de locuințele oamenilor, incendiul a fost observat târziu, după ce a ars biblioteca și s-a extins la acoperiș, care s-a prăbușit.

În decursul anilor, sătenii și-au întins suprafețele curților, ajungând cu gardul până la patru metri de monument, în partea de răsărit-miazănoapte.

Turnul arată astăzi așa cum poate fi văzut și în imaginile prezentate, cât se poate de jalnic. Faptul că nu a putut fi restaurat, măcar provizoriu sau prin refacerea acoperișului a făcut ca ploile căzute de-a lungul timpului să

distrugă tot materialul lemnos.

Pereții sunt foarte fisurați, pământul și vegetația i-au invadat, îmbibându-i cu apă, astfel că tencuiala exterioară a căzut până la zona de fundare. Tâmplăria este deteriorată în totalitate, foarte puține elemente din ea mai pot fi restaurate. Pardoselile, de asemenea, sunt foarte deteriorate, iar tencuielile interioare, parțial și zugrăvelile nici măcar nu mai există.

Timpul lucrează, din păcate, în defavoarea culelor și, ce-i mai grav, în defavoarea istoriei. Sperăm ca, prin sprijinul Secretariatului de Stat pentru Culte, Ministerului Culturii și Ministerului Agriculturii, cula de la Hotărani și alte treisprezece monumente istorice deteriorate din Olt să poată fi, până nu e prea târziu, restaurate.

SEMNIFICAȚII ȘI REVERBERAȚII

– ANUL 2014 ÎN EXPOZIȚIILE GALERIEI ARTIS, LA SLATINA –

Cristina BACICU-BOTEZ

Gândindu-mă retrospectiv la anul 2014 în succesiunea expozițiilor de la Galeria Artis din Slatina, am sentimentul unei promenade plăcute într-o duminică după-amiază, la brațul unor prieteni printre tablouri minunate, sub lumina blândă a soarelui în asfințit. O flanerieră fără angoase, începută undeva într-un parc, pe malul unui râu fără sfârșit. Peisajul sub toate aspectele sale: citadin, rural, marin, montan, mioritic sau de peste hotare, suavele colțuri din natură redate măiestrit în ulei, acuarelă, acrylic sau alte tehnici mixte a fost vedeta răsfățată generos pe simeze în cele mai multe dintre expoziții. Am putea considera această propensiune a artiștilor pentru peisaj o opțiune monocordă determinată poate de experiența taberelor de creație sau de nostalgia Arcadiilor pierdute. Să fie oare peisajul, ca gen pictural, cel mai agreat de publicul slătinean? În acest registru consemnăm expoziția colectivă *Salonul de iarnă al artiștilor plastici olteni*, cu lucrări din taberele de creație Corabia și Orșova, expoziția de pictură și acuarelă *Decupaje citadine* – Vitalie Butescu și Corneliu Drăgan-Târgoviște, *Reveriile artistice* ale lui Mihai Marin Cârstea, personala de pictură Ovidiu Bărbulescu sau pictura în ulei a soților Nicoleta Gribincea și Lucian Liciu.

Despre fiecare expoziție sau artist expozant s-ar putea scrie desigur pagini întregi. Bogatul palmares al acestora ne-o recomandă. O vom face pe rând, în viitoare ediții. Acum, ne-am limitat doar la enumerarea lor, nu neapărat în ordinea cronologică în care s-au aflat pe simeze. Ar fi însă nedrept să nu nuanțăm interpretarea plastică personală, originală, pe care fiecare artist a dat-o peisajului potrivit concepției sale despre lume, artă și viață. Pentru prima dată la Slatina, Corneliu Drăgan Târgoviște cu minunatele sale acuarele citadine de o virtuozitate care i-ar face să pălească și pe maeștrii orientali, a impresionat puternic gustul iubitorilor de frumos. Vitalie Butescu a adus în atenția publicului experiențele sale japoneze, transcrise cu sensibilitate slavă, Mihai Marin Cârstea a prezentat strălucitoare uleiuri din călătoriile sale prin străinătate și a transformat momentul vernisajului într-un eveniment artistic musical deosebit. Ovidiu Bărbulescu se apleacă sensibil asupra naturii statice, pe lângă peisaj, alternând acuarela cu pictura în ulei. Nicoleta Gribincea pictează cu nedisimulată candoare copii, iar Lucian Liciu decupează insolite detalii de realitate în peisaje devenite aproape abstracte.

Expozițiile colective: *Salonul Internațional de caricatură „Nicolae Petrescu-Găină”*, expoziția de scenografie *Cartea, Păpușa, Povestea a Teatrului de Păpuși „Colibri”* din Craiova, *Muzeul benzii desenate din România*, au alternat cu expozițiile personale. Dacă păpușile și decorurile Teatrului Colibri au constituit deliciul tinerilor vizitatori cu prilejul Zilei Internaționale a Muzeelor, prin expresive personaje admirabil realizate într-o diversitate de materiale, salonul de caricatură și banda desenată au readus în forță grafica de carte, ridicând problema simbiozei textului scris cu

desenul ilustrativ la nivelul cel mai performant. Prin banda desenată, acest „desen animat încremenit”, considerat pe bună dreptate „a noua artă”, s-au educat și și-au așinat spiritul generații întregi de cititori ai revistelor pentru copii: *Licurici*, *Arici pogonici*, *Cutezătorii*, *Vaillant*, *Pif Gadget* și altele. Departe de mine gândul nostalgiei după acele vremuri dar nu mă pot împiedica să constat cu tristețe exodul unor înzestrați graficieni în Franța, Belgia, Statele Unite, în lipsa unei preocupări autohtone pentru eventuale reviste ilustrate pentru adolescenți. Tot așa precum dintre anotimpuri primăvara și toamna devin din ce în ce mai scurte, așa și vârstele omului modern tind să facă saltul de la o copilărie minimalistă la o maturitate grabnică spre o îmbătrânire precoce.

Cei care nu și-au pierdut candoarea, în speță artiștii, ne răsfată uneori cu neașteptate daruri, ca bijuteriile, obiectele decorative din expoziția lui *Marian Nacu*. Alături de fiul său *Mihail* care expune pictură, peisaj, magicianul orfevrar de talie mondială transfigurează nestematele încrustate în argint sau aur în minuscule găze, fluturi, plante și păsări.

Artiștii *Viorela și Vintilă Mihăescu* ne-au delectat cu o admirabilă expoziție de artă religioasă deschisă în perioada Sărbătorilor Pascale. După remarcabila expoziție de tapiserie și acuarelă pe care au avut-o la Slatina și Caracal cu un an înaintea, de această dată icoanele, tapiseriile și panourile monumentale realizate în cel mai curat stil bizantin cu fundal aurit, au umplut de lumina Învierii pereții galeriei.

O neașteptată cezură în peisajul artistic slătinean a constituit-o expoziția de fotografie *Dan Stoichescu*. Ea deschide seria de personale de fotografie ale membrilor fotoclubului SOLARIS, cu inspirate imagini din lumea teatrului sau din realitatea imediată, constituind totodată o remarcabilă racordare a muzeului la preocupările vizuale ale artei digitale fotografice.

Programul expozițional, complex și

incitant, a fost posibil prin fructuoasă colaborare dintre Muzeul Județean Olt și Muzeul de Artă Craiova, Uniunea Artiștilor Plastici, Centrul pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale și nu numai, realizând o reușită radiografie de la pictura de sevalet la arta religioasă, prin artele decorative, bijuterie, tapiserie, scenografie și artele grafice.

Anul 2014 s-a încheiat cu expoziția (expozițiile) *Între prieteni* a tânărului *Lucian Florin Rogneanu* și cu aniversarea octogenarului artist, caricaturistul *Gabriel Bratu* cu ale sale *OF-uri*.

Asupra acestor ultime două expoziții vom zăbovi puțin pentru a închide într-un arc de timp între cei doi poli de vârstă ai expozanților, câteva considerații.

La Galeria Artis din Slatina, a avut loc expoziția *Între prieteni* pe care ne-a oferit-o artistul plastic *Lucian Florin Rogneanu*, fiul distinsului erudit *Florin Rogneanu*, Directorul Muzeului de Artă din Craiova, retras prea devreme din lumea aceasta.

Expoziția prezintă desene în tuș – dovadă a studiului intens, bine structurat, temeinic a școlii artistice bine absolvite – precum și pictură în ulei: compoziții și portrete.

Lucrările în peniță, portrete ale artiștilor, oamenilor de litere, într-un cuvânt ale prietenilor săi reprezintă o galerie de chipuri, trăsături și expresii în minunata și nesfârșita lor umanitate. Oameni care sunt, oameni care au fost, sentimente și amintiri prinse într-un șirag de perle pe axa vieții între trecut și viitor.

Întâlnim portretele sculptorului Marcel Voinea, fotografului Victor Boldâr, caricaturistului Gabriel Bratu, criticului Florin Rogneanu și a multor altora.

Portretele în ulei pe pânză de formă pătrată cu dimensiuni mari, amintesc oarecum de neorealismul american. O respirație amplă, o serenitate tandră învăluie lucrările, expresie a relației dintre pictor și model, a bonomiei și echilibrului interior al acestui sensibil artist.

Figura celui mai apropiat prieten al artistului, tatăl său, este situată în centrul expoziției. În ulei, aproape monocrom, tabloul a reușit să surprindă nimbul luminos ce-l însoțea pe Florin Rogneanu nu doar prin efectul părului său alb cât mai ales datorită expresiei melancolic-sever-îngăduitoare, prin care, de pe simeze, marele prieten al artelor și artiștilor, Florin „evaluează” ce-a lăsat în urmă și privește critic expoziția și vizitatorii ei.

Cu o solidă cultură clasică, Lucian Florin Rogneanu folosește culoarea simbolic și intelectualist. Expresia surâsului, îndeobște mai greu de exprimat, este redată într-un multiplu portret, ca într-un puzzle uriaș, în tabloul familiei Albotă.

Expoziția e completată de trei tablouri cu copaci înalți între pământ și cer, cu ramificațiile coroanelor personificând destine singulare sau de cuplu. Ritmurile liniilor drepte, curbate sau frânte, creează, prin dinamici diferite, stări sufletești ce par să-și dorească ceva indefinit, fiind încă un pretext pentru a folosi rafinate nuanțe catifelate de brun cald și tonuri de griuri reci. Lucrările nu sunt multe, dar sunt definitorii pentru destinul artistului, iar pendularea între culorile întinse pe suprafețe mari și detalii realizează un contrast interesant, armonios. Ar mai fi de menționat minunatul studiu de materialitate, pălăria dintr-un material roș-alb-albastru în carouri care încadrează portretul fetei, a cărei figură ingenuă are o încărcătură sentimentală particulară.

Dintre toate, însă, autoportretul este cel mai „sintetic”. Din câteva tușe sigure, în două culori complementare, aproape ca-ntr-un

crochiu colorat, într-o ipostază nonconformistă „trăgând cu sete dintr-o țigară” artistul se prezintă cu nonșalanță și subtilă autoironie.

I-am urmărit în timp evoluția artistică: în tabăra de la Moșteni unde, student fiind, picta peisaje, expozițiile personale „Ferestre și lumini” sau „Universuri paralele „unde expunea compoziții cu substrat livresc-filosofic și acum, portretul.

Lucian Florin Rogneanu este un artist care aparține generației tinere – pictură, promoția 2005, master în restaurare 2007 – care, printre pușinii, își asumă un destin creator de cursă lungă fără a se lansa în experimente facile, în căutări superficiale, în siajul unor creatori „de succes”. Pictează fără emfază, cu dezinvoltură și dezinhibat, cu noblețe suverană pentru prieteni, între prieteni.

Expoziția care a încheiat anul 2014 a fost destinată aniversării a 80 de ani de existență a maestrului Gabriel Bratu caracterizat într-o epigramă de Laurențiu Guțică, directorul Muzeului Județean Olt: „Destinul v-a dăruit/ Un talent fără măsură/ Arhanghelul dintâi chemat/ În viață și-n... caricatură.”

Lucrările lui Gabriel Bratu expuse sub genericul „Of-uri” încântă prin ironia fină, poanta elegantă și bonomie. Într-un contrast puternic alb-negru, linia curbă a desenului personajelor crează un ritm sinuos de un rafinament deosebit, ce poartă „marca” maestrului.

„Omuleții” săi inconfundabili, cu ochii mari și figura candidă își adresează replici memorabile, fulgerări de idei care sintetizează realitățile societății noastre de toate zilele. Nimic din ceea ce e omenesc nu-i este străin: de la familie, la prieteni, la parlamentari, la... totul e prezentat precis și concis, ca înțepătura unei florete care poate ucide cu un surâs. „Popescu” a fost numele ales pentru interlocutorul căruia i se adresează lapidarele replici, fiind unul dintre cele mai răspândite nume proprii românești încununate cu sufixul ...„escu”. Vocativul „Popescule” adaugă o nota de generalitate ipostazelor prezentate în caricaturi și dă în

același timp familiaritate dialogului.

Căci Gabi Bratu face caricatură de presă. Un domeniu infernal în care trebuie să filtrezi zilnic un munte de informații din care să-ți extragi și să șlefuești „perla” poantei pe care vrei să o prezinți. Ceea ce presupune pe lângă un mare talent și un spirit alert.

Or, Gabi Bratu este un maestru al șarjei amicale, dar nu numai atât. Este vicepreședintele Asociației Caricaturiștilor din România, este autorul a numeroase cărți pentru copii, a avut 22 de expoziții personale, 250 de participări la expoziții naționale, 109 prezențe la saloane internaționale, este laureat a numeroase premii dar mai presus de toate este un foarte bun camarad. A donat Asociației Pro Memoria și Liceului din Osica de Sus 21 de lucrări din ciclul Of-uri.

Caricatura, ca gen, este în mod injust considerată „cenușăreasa” artelor. Într-o perioadă în care „marea” artă tinde să se desubstanțializeze și să cadă în derizoriu, caricatura readuce spiritul moralizator, în încercarea temerară de asanare morală a societății care traversează o lungă perioadă de tranziție spre... criză!

Gabi Bratu face parte dintre acei artiști rari, care, cu o economie extremă de mijloace, reușește să transmită sensuri adânci. Caricatura este o dovadă a spiritului hâtru, românesc, capabil de-a râde de tot și de toate, oricând și mereu. Dar Gabi Bratu o face cu stil. Gabi Bratu ne face să oftăm râzând, să surâdem amar sau să zâmbim serios. Monumental în bonomia sa, ne înșeninează viața cu sclipiri de spirit!

CEL MAI NEDREPT PROCES DIN ISTORIA OMENIRII

Nicolae ROGOBETE

Sângele Lui asupra noastră și asupra copiilor noștri!

Cuvinte preliminare

Procesul lui Iisus din Nazaret s-a desfășurat în Ierusalimul Palestinei, la începutul secolului I e. n. Este un fapt de necontestat astăzi, urmare a dovezilor existente și care emoționează prin grandoare și măreție. Jertfa Sa nu a determinat oamenii să devină mai dreți și mai buni. Au avut loc condamnări nedrepte, arderi pe rug și s-au aplicat pedepse capitale de către cei care pretindeau că vin în numele lui Iisus. Vor mai fi rătăcirii vremelnice cât timp va exista omenirea.

Pentru a ajunge la cunoașterea divinului fapt, cercetătorul trebuie să pornească de la legile existente pe vremea lui Iisus, aplicate în contextul istoric, politic și administrativ, de la dreptul penal și procedura penală; să reconstituie faptele care au avut loc în fața Sanhedrinului și a procuratorului roman; să cerceteze legile omenești și oamenii care le-au aplicat, din punctul de vedere al izvoarelor creștine și necreștine. Ca izvoare creștine menționăm cele patru *Evanghelii*, părțile care descriu procesul lui Iisus și *Epistolele Apostolului Pavel*, iar ca izvoare necreștine – *Analele lui Tacitus*, *Antichități iudaice* de Flavius Josephus, *Acta Pilati* și scrierile unor autori necreștini care ne-au lăsat pasaje despre proces. În *Talmud*, important izvor evreiesc, în partea a doua, *Gemara*, există un episod referitor la procesul lui Iisus.

Epistolele Apostolului Pavel constituie un izvor prețios al procesului, fiind scrise, probabil, între ani 50 și 58, la scurt timp după crucificare. Prima *Epistolă către Corinteni* a fost scrisă după treizeci de ani de la răstignire. Nici cei mai înverșunați dușmani ai Învierii, n-au avut curajul s-o declare mincinoasă. Corintul se găsea la porțile Asiei, fiind asaltat de iudeii care veneau cu diferite interese. Epistola devenise cunoscută, era citită în piețe publice și nu se poate crede că n-a ajuns și-n Ierusalim, unde trăiau încă o parte din dușmanii lui Iisus. Nu există nicio dovadă că ar fi vreo mărturie contrară. Apostolul Pavel n-ar

fi îndrăznit să scrie despre Învierea lui Iisus, dacă n-ar fi fost o realitate cunoscută. Există multe mărturii ale unor suflete curate, martore ale divinului eveniment. Dar prigoana adeptilor lui Iisus i-a determinat pe mulți, de frică, să tacă.

Legislația iudaică și romană din Iudeea

Legislația romană în Iudeea tolera unele instituții evreiești contrare dreptului roman. Disputele religioase dintre diferitele grupări de creștini și iudei nu erau luate în seamă de autoritățile romane atât timp cât nu se transformau în scandaluri. De altfel, romanii au respectat credințele și tradițiile popoarelor stăpânite, dacă nu aduceau atingere siguranței statului. În caz contrar erau suprimate cu asprime. Instanța supremă evreiască Sanhedrinul, care funcționa în Ierusalim, era compusă din 71 de membri, competentă să judece cauzele precum idolatria, crima profeției, blasfemia și crimele religioase, ale căror pedepse puteau fi moartea. Dacă erau cetățeni romani, judecata se făcea la Roma, numai peregrinii erau judecați și condamnați de către procuratori. Cercetarea penală începea cu un interogatoriu luat acuzatului, probă decisivă în dreptul roman. Dacă acuzatul mărturisea fapta, nu se mai administrau alte probe. Această procedură s-a folosit la judecarea primilor creștini. Dacă aceștia recunoșteau că sunt creștini, se trecea la condamnarea lor. Proba cu martori se folosea în situația când acuzatul nu recunoștea fapta și depindea de aprecierea judecătorului, dacă se impunea a fi admisă sau nu. Depoziția martorului era luată în seamă, în funcție de persoana care o da; dacă era cetățean roman, avea forță probantă înaintea declarației unui peregrin. Au existat și martori ai apărării, dar nu au fost ascultați. Mărturiile indirecte nu erau admise.

În prealabil, i se prezentau acuzatului faptele reținute în sarcina sa, apoi urma interogatoriul și administrarea probelor în

prezența unui apărător. Instituția apărării era obligatorie și prevăzută atât în dreptul penal evreiesc cât și în dreptul roman. Mântuitorului nu i s-a asigurat apărarea pe timpul desfășurării procesului și n-a avut nici heraldul, care, pe drumul spre locul supliciului, informa mulțimea în ce constă vinovăția osânditului, grave încălcări ale legislației iudaice. Dacă cineva din mulțime, auzind informările heraldului, cerea să depună mărturie asupra nevinovăției osânditului, executarea se oprea și se trecea la revizuirea sentinței. Osânditul putea scăpa de pedeapsă. Dezbaterile ședinței se consemnau într-o condică, din nefericire pentru omenire, pierdută de-a lungul vremii. Desele războaie și incendiile care s-au abătut asupra Ierusalimului au dus la pierderea acelor prețioase mărturii. Dacă se aplica pedeapsa capitală, sentința se pronunța a doua zi, nu în ziua judecării. Mântuitorul a fost judecat și crucificat în aceeași zi. Era interzisă judecarea pe timpul nopții, de aceea ședința de noaptea a continuat dimineața. Sentința trebuia confirmată de procuratorul roman, fiind împuternicit cu *ius gladii*, adică dreptul la viață și moarte. Crucificarea era o pedeapsă romană necunoscută de legislația evreiască. Sentințele rămâneau definitive, nu exista cale de atac.

De la Ana la Caiafa, la Irod Antipa și din nou la Pilat

După reținerea ilegală de pe Muntele Măslinilor, căci era obligatorie încuviințarea procuratorului roman, Iisus este trimis fostului Mare Preot Ana, fariseu înrăit, cel care pusese la cale uciderea sa. Ana era socrul lui Caiafa, Marele Preot, aflat în funcție. Acesta a satisfăcut orgoliul socrului său de-al trimite pe Iisus la el înainte de a se aduna membrii Sanhedrinului, chemați în grabă pe timp de noapte. A fost un interogatoriu preliminar, juridic ilegal, luat de o persoană incompetentă. El nu avea dreptul să producă probe, deoarece nu mai era în funcție.

După ce Iisus a ajuns în fața Sanhedrinului, condus de Marele Preot Caiafa, acesta a trecut la administrarea probelor. Caiafa a încercat să obțină recunoașterea vinovăției din gura Mântuitorului. El trebuia să justifice reținerea Sa, chemarea pe timp de noapte a membrilor Sanhedrinului și pedeapsa cu moartea. Mântuitorul trebuia să recunoască că este Fiul lui Dumnezeu. Răspunsul dat de Mântuitor ni-l spune Evanghelistul Matei:

„De-acum veți vedea pe Fiul Omului, șezând de-a dreapta puterii și venind pe norii cerului” (26: 64). Era o dovadă certă de vinovăție. Atât au așteptat iudeii să audă din gura Mântuitorului, menirea activității sale mesianice.

Reușind să obțină răspunsul dorit, Caiafa își sfâșie mantia de încordată ură, adresându-se Sanhedrinului: „A hulit! Ce ne mai trebuie martori? Iată, acum ați auzit hula Lui” (26: 65). Mântuitorul era osândit la moarte. Era vinovat și nu mai era nevoie de alte mărturii. Judecata se amână pentru dimineața. Și, făcându-se dimineață, s-au adunat din nou „toți arhierii și bătrânii poporului” (27: 1) și, continuând judecata, se sfătuiesc cum să-l determine pe procuratorul roman Pilat să confirme sentința.

Iisus, legat, este predat ostașilor romani și, însoțit de un sol, este dus la procuratorul Ponțiu Pilat. Acesta iese din Pretoriu și caută să afle de la acuzatori de ce este învinuit și întreabă: „Ce învinuire aduceți Omului acestuia?” (Ioan, 18: 29). Probabil, nemulțumiți de insistențele lui Pilat să afle de ce fapte se face vinovat, răspunsul mulțimii ia aspectul unui reproș: „Dacă acesta n-ar fi fost răufăcător, nu ți l-am fi predat ție” (Ioan, 18: 30). Răspunsul îl supără pe Pilat și, fără a mai insista, le răspunde nervos: „Luați-L voi și judecați-L după legea voastră” (Ioan, 18: 31), deși știa că ei nu pot executa sentința fără încuviințarea sa.

Iisus se născuse în Galileea și tot acolo își începuse activitatea mesianică. Pentru Pilat a fost un motiv de a scăpa să se pronunțe. Invocă incompetența teritorială și poruncește trimiterea lui Iisus la Irod Antipa, tetrarhul Galileei. Acesta se găsea în Ierusalim cu ocazia Paștelui iudaic și locuia în palatul Asmoneilor. S-a bucurat că Pilat l-a trimis pe Iisus la el. Se aștepta să ia parte la un spectacol de „vrăjitorie”, despre care auzind, devenise curios. Rămâne dezamăgit când vede că Iisus nu-i răspunde la întrebări. Îl ura pe Iisus ca pe Ioan Botezătorul, căruia a dat ordin să i se taie capul. Prin fapta sa, și-a atras ura iudeilor și a pierdut mult din popularitate. De aceea nu ia nicio măsură față de Iisus. Atunci, să se răzbune, îl îmbracă într-o mantie strălucitor de albă și-l trimite înapoi lui Pilat, dându-i, fără să vrea, o veste simbolică: semnul nevinovăției lui Iisus.

Adus din nou în fața lui Pilat, acesta își dă seama că Irod Antipa, evreu, a refuzat să-l condamne, cu atât mai mult el, magistrat

roman, încearcă să potolească furia acuzatorilor. Se adresează arhierilor, căpeteniilor și poporului: „Ați adus la mine pe Omul acesta ca pe un răzvrătit al poporului; dar iată, eu, cercetându-L în fața voastră, nicio vină n-am găsit în acest Om, din cele pentru care L-ați părât. Și nici Irod n-a găsit, căci L-a trimis iarăși la noi. Și iată, El n-a săvârșit nimic vrednic de moarte. Deci, pedepsindu-L, Îl voi elibera” (Luca, 23: 14-16). Indubitabil, Pilat s-a gândit la o pedeapsă ușoară, anume admonestarea, sau la o pedeapsă corporală, flagelarea. Flagelarea se putea aplica anterior crucificării, dar se aplica și ca sancțiune independentă. Propunerea a fost respinsă de către mulțimea agitată.

Pilat își dă seama că nu reușește să potolească pornirea acuzatorilor prin aplicarea unei pedepse blânde și atunci recurge la un vechi obicei evreiesc de amnistiere de Paște a unui întemnițat pe care îl cerea mulțimea. Alegerea s-a făcut între Iisus și Baraba, un răzvrătit și ucigaș al unui fariseu bogat. Pilat s-a adresat mulțimii, propunând eliberarea lui Iisus, „...Voiți deci să vă eliberez pe Regele Iudeilor?” (Ioan, 18: 39). Mai marii preoților și cărturarii cer un răgaz spre a se pune de acord cu mulțimea. Influențată prin diferite promisiuni, mulțimea a cerut eliberarea lui Baraba.

Din nou, Pilat iese în fața mulțimii și face un semn cu mâna să se facă liniște, apoi întreabă: „Ce voi face deci cu cel pe care ziceți că este regele Iudeilor?”. Mulțimea răspunde: „Răstignește-L” (Marcu, 15: 12-13). Pilat se adresează pentru a treia oară, zicând: „...Ce rău a săvârșit Acesta? Nicio vină de moarte nu am aflat întru El. Deci, pedepsindu-L, Îl voi elibera” (Luca, 23: 22). Mulțimea ripostează cu înverșunare la această tentativă de salvare a lui Iisus și cere cu insistență să-l răstignească, iar „strigătele lor au biruit” (Luca, 23: 23). Pilat „a luat pe Iisus, și L-a dat să fie biciuit” (Ioan, 19: 1). Are loc flagelarea Mântuitorului în fața mulțimii. Cel flagelat era dezbrăcat și legat de un stâlp, biciuit fără milă „până când carnea însângerată atârna fâșii”. După flagelare, soldații romani îl iau pe Iisus și-l duc în Pretoriu, unde au loc scenele de batjocură. Mântuitorul este îmbrăcat într-o mantie roșie și i se pune pe cap o cunună de spini, reprezentând o *adoratio maiestatio*. Pilat nu a ordonat, dar a tolerat batjocorirea Mântuitorului.

Iisus este adus în fața mulțimii. Pilat îl

arată pronunțând celebrele cuvinte: *Ecce Homo*, vrând să arate că, în starea jalnică în care se găsea, nu mai prezenta niciun pericol. Văzând că nu obține mila mulțimii, exclamă: „Luați-L voi și răstigniți-L, căci eu nu-i gădesc nicio vină” (Ioan, 19: 6). Drept replică, arhierii răspund: „Noi avem o lege și, după legea noastră, El trebuie să moară, că s-a făcut pe Sine Fiul lui Dumnezeu” (Ioan, 19: 7). Pilat recurge la un nou interogatoriu, dar Iisus nu răspunde la întrebări. Totuși, el își menține convingerea că Iisus este nevinovat.

Acuzatorii, temându-se că Pilat îl va elibera, invocă și crima politică, amenințându-l că îl vor denunța împăratului Tiberiu: „Dacă îl eliberezi pe Acesta, nu ești prieten al Cezarului. Oricine se face pe sine Împărat, este împotriva Cezarului” (Ioan, 19: 12). La amenințarea acuzatorilor că, dacă îl eliberează, nu este *amicus Caesaris*, Pilat cedează. Îl scoate pe Iisus în curtea interioară a Fortăreței Antonia „și a șezut pe scaunul de judecată în locul numit pardosit cu pietre, iar evreiește Gabbata” (Ioan, 9: 13), îl arată mulțimii și zice: „Iată împăratul vostru” (Ioan, 19: 14). La strigătele lor: „Ia-L!, Ia-L!, Răstignește-L!”, întreabă ironic: „Să răstignesc pe împăratul vostru?” Ironia procuratorului își găsește răspunsul în replica fățarnică a mai marilor preoților: „Noi n-avem împărat decât pe Cezarul” (Ioan, 19: 15). Pilat consideră că străduințele sale de a salva pe Iisus de la moarte sunt zadarnice. Îi este teamă să nu se aprindă vreo răscoală în Iudeea și nu vrea să fie părât la împăratul Tiberiu, să-și piardă funcția din cauza acestui profet, care parcă vrea să moară.

Prin spălarea mâinilor, obicei evreiesc, Pilat a vrut să arate că nu este vinovat de moartea lui Iisus, dar apa nu i-a spălat mâinile de sângele Mântuitorului, căci avea puterea să-l scape. Pilat se pronunță prin cuvintele: „Nevinovat sunt de sângele dreptului acestuia. Voi veți vedea”. Mulțimea răspunde: „Sângele lui asupra noastră și asupra copiilor noștri” (Matei, 27: 24-25). În ultima instanță, Pilat pronunță cutremurătoarele cuvinte: *Ibis in crucem*. De la aceste cuvinte încep inimaginabilele patimi ale Mântuitorului. Este dat pe mâna ostașilor romani să-l răstignească.

Astfel lua sfârșit cel mai nedrept proces care a schimbat istoria omenirii.